

Główny Urząd Statystyczny

Urząd Statystyczny w Krakowie

Finanse kultury w latach 2007-2015

STUDIA I ANALIZY STATYSTYCZNE

Kraków 2016

**GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE**

**Finanse kultury
w latach
2007-2015**

Studia i analizy statystyczne

Kraków 2016

Opracowanie publikacji Urząd Statystyczny w Krakowie

Zespół:

Zbigniew Bańka
Ewa Bińczycka
Agnieszka Czekaj
Magdalena Czwartkowska
dr Krzysztof Jakóbiak
Małgorzata Kolczyk
Anna Kowacka
Dorota Maćkowska-Cichosz
Barbara Nowak
Joanna Sanetra-Szeliga
Agnieszka Suska
Marcin Wiśniewski
dr Adam Żaliński

Kierujący:

Agnieszka Chochorowska

Projekt okładki:

Ewa Bińczycka
Agnieszka Suska

ISBN 978-83-7403-261-2

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

Urząd Statystyczny w Krakowie
31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
tel.: 12 415 60 11 fax.: 12 361 01 92
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

Publikacja dostępna w Internecie <http://www.stat.gov.pl>

Przedmowa

Publikacja „Finanse kultury w latach 2007-2015” przedstawia kluczowe dane dotyczące finansowania obszaru kultury w Polsce w latach 2007-2015. Tematyka pracy jest ważna, dlatego że kultura niezależnie od innych czynników wspierających jej rozwój, potrzebuje zaplecza materialnego i środków na bieżące działanie. Finansowanie przekłada się na całokształt funkcjonowania podmiotów działających w obszarze kultury, w tym na atrakcyjność oferty instytucji kultury. Dlatego istotną część pracy stanowią analizy źródeł finansowania kultury: wydatki budżetu państwa i wydatki jednostek samorządu terytorialnego (JST). Dodatkowo w celu uzyskania wglądu w prywatną konsumpcję przeanalizowano wydatki na kulturę pochodzące z gospodarstw domowych. Część analiz wykonana została z uwzględnieniem perspektywy terytorialnej, tj. w podziale na województwa. Dla naszkicowania kontekstu międzynarodowego przeanalizowano polskie wydatki na kulturę z perspektywy analogicznych wydatków w innych krajach Unii Europejskiej.

Do opracowania publikacji użyto wielu źródeł, w tym danych Głównego Urzędu Statystycznego z wybranych sprawozdań o symbolu K dotyczących instytucji kultury i innych jednostek prowadzących działalność kulturalną, sprawozdania F-02/dk o finansach instytucji kultury i sprawozdania BR dotyczącego budżetów gospodarstw domowych, danych Eurostatu oraz danych pozostających w gestii polskich ministerstw – m.in. sprawozdań budżetowych Rb-28S i Rb-28 oraz informacji w zakresie wydatków ze środków europejskich.

Praca składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy przedstawia podmioty działające w obszarze kultury w ujęciu terytorialnym oraz wybrane elementy ich działalności wraz z odbiorcami. Rozdział drugi obejmuje wybrane informacje o wydatkach finansujących działalność kulturalną: wydatki budżetu państwa, JST i gospodarstw domowych oraz finansowanie zagraniczne ze środków Unii Europejskiej i innych funduszy zagranicznych. Rozdział trzeci zawiera bilansowe wyniki finansowe instytucji kultury. Rozdział czwarty przedstawia wydatki na kulturę w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej.

p. o. D y r e k t o r a
Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

Kraków, grudzień 2016 r.

Preface

The publication 'Financing of culture in 2007-2015' presents key data concerning financing of the area of culture in Poland in 2007-2015. The topic of this publication is important because institutionalised culture, not underestimating other factors that foster its development, depends on material resources and funds for their current activity. Financing has its impact on overall functioning of entities operating in the field of culture as well as the attractiveness of their offer. For this reason a substantial part of the publication is devoted to the analyses of sources of financing of culture: expenditure of state budget as well as expenditure of local self-government entities. In addition, in order to gain insight into private consumption, household expenditure on culture was analysed. Part of the analyses were conducted with respect to territorial breakdown i.e. including voivodships. In order to gain an international outlook Polish expenditure on culture was analysed in comparison to expenditure of other EU countries.

The publication was prepared using diverse sources including Central Statistical Office data on institutions conducting cultural activity gathered using selected K-forms, F-02/dk-form on financing of cultural institutions as well as BR-form on household budget, Eurostat data and data remaining in the responsibility of Polish ministries – Rb-28S and Rb-28 budget reports among others as well as information about expenditure from European sources.

The publication consists of four chapters. The first chapter presents entities operating in the area of culture in territorial breakdown and selected information on their activity and participants. The second chapter covers selected information on sources of financing of cultural activities: budgets of state and local self-government entities and household expenditure, foreign funding from EU and other sources. The third chapter consists of financial results of cultural institutions. The fourth chapter presents expenditure on culture in Poland in comparison to other EU countries.

*Acting Director
of the Statistical Office in Kraków
Agnieszka Chochorowska*

Kraków, December 2016

Spis treści

Przedmowa	3
Uwagi ogólne i metodologiczne	13
Rozdział I. Podmioty działające w obszarze kultury i ich oferta	21
1.1. Podmioty działające w obszarze kultury w układzie terytorialnym	21
1.2. Wybrane elementy działalności i odbiorcy oferty	25
Rozdział II. Wydatki na kulturę	30
2.1. Wydatki budżetu państwa	31
2.1.1. Wydatki według rozdziałów	33
2.1.2. Wydatki według części budżetowych	35
2.1.3. Wydatki majątkowe	37
2.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	39
2.2.1. Wydatki według rozdziałów	41
2.2.2. Wydatki według rodzaju budżetu	42
2.2.3. Wydatki według województw	43
2.2.4. Wydatki majątkowe	45
2.3. Wydatki gospodarstw domowych	47
2.4. Wydatki ze środków Unii Europejskiej i innych funduszy zagranicznych	49
2.4.1. Rodzaje zagranicznych źródeł finansowania kultury w Polsce.....	49
2.4.2. Wysokość wsparcia finansowego rozwoju kultury w Polsce ze środków UE, MF EOG i NMF	54
Rozdział III. Bilansowe wyniki finansowe instytucji kultury	61
Rozdział IV. Wydatki na kulturę w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej	65
4.1. Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię.....	65
4.2. Wydatki gospodarstw domowych na kulturę	67
Podsumowanie	71
CZĘŚĆ TABELARYCZNA	81

Contents

Preface.....	4
General and methodological notes	13
Chapter I. Entities operating in the field of culture and their offer.....	21
1.1 Entities operating in the field of culture by territorial breakdown	21
1.2 Selected information on activity and participants.....	25
Chapter II. Culture expenditure	30
2.1. State budget expenditure.....	31
2.1.1. Expenditure by divisions	33
2.1.2. Expenditure by budget parts	35
2.1.3. Capital expenditure	37
2.2. Local self-government entities expenditure.....	39
2.2.1. Expenditure by divisions	41
2.2.2. Expenditure by budget type	42
2.2.3. Expenditure by voivodship	43
2.2.4. Capital expenditure	45
2.3. Household expenditure	47
2.4. European Union and other foreign funding.....	49
2.4.1. Types of foreign sources of culture funding in Poland.....	49
2.4.2. Amount of support for culture development in Poland from European Union, European Economic Area Grants and Norway Grants.....	54
Chapter III Financial results of cultural institutions	61
Chapter IV. Expenditure on culture in Poland in comparison to expenditure of other EU countries	65
4.1 Expenditure of general government sector on recreation, culture and religion	65
4.2 Household expenditure on culture	67
Summary	76
TABLES.....	81

SPIS TABLIC

	Nr	Str.
Wybrane podmioty działające w obszarze kultury według województw. Stan w dniu 31 XII	1	22
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice. Stan w dniu 31 XII	2	24
Organizacja przedsięwzięć oraz uczestnicy w podstawowej ofercie podmiotów działających w obszarze kultury	3	26
Wydatki budżetu państwa w dziale 921	4	31
Wydatki budżetu państwa według działów	5	32
Wydatki budżetu państwa w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015	6	34
Wydatki budżetu państwa na kulturę według części budżetowych w latach 2007-2015	7	35
Wydatki wojewodów w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015	8	37
Wydatki majątkowe w dziale 921 z budżetu państwa	9	38
Wydatki majątkowe w dziale 921 z budżetu państwa według części budżetowych w latach 2007-2015	10	39
Wydatki budżetów JST według działów	11	40
Wydatki budżetów JST w dziale 921	12	41
Wydatki budżetów JST według rozdziałów w latach 2007-2015	13	42
Wydatki budżetów JST w latach 2007-2015	14	43
Udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem JST na kulturę według województw	15	45
Wydatki majątkowe z budżetów JST według rodzaju budżetu w latach 2007-2015	16	46
Przeciętne roczne wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych	17	48
Podpisane umowy i pochodzące ze źródeł zagranicznych środki finansowe przekazane na realizację działań w obszarze kultury	18	55
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013	19	56
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	20	57
Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą do końca 2015 r.	21	59
Środki finansowe ze źródeł zagranicznych przekazane na realizację działań w obszarze kultury według województw	22	60
Wybrane dane bilansowe instytucji kultury. Stan w dniu 31 XII	23	62
Wybrane środki trwałe w instytucjach kultury według PKD. Stan w dniu 31 XII	24	63

Część tabelaryczna

	Nr	Str.
Wydatki na kulturę z budżetu państwa według części budżetowych (rozdziałów) w latach 2007-2015	1(25)	83
Wydatki budżetów JST w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015	2(26)	84
Wydatki budżetów JST w dziale 921 według województw oraz rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015	3(27)	86
Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 według województw	4(28)	88
Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 według województw	5(29)	90
Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowane ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego według województw do końca 2015 r.	6(30)	91
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 według województw	7(31)	92
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 według województw	8(32)	94
Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą według województw do końca 2015 r.	9(33)	95
Wybrane dane bilansowe instytucji kultury według województw. Stan w dniu 31 XII	10(34)	96
Wyniki finansowe instytucji kultury według województw	11(35)	98
Wybrane dane finansowe instytucji kultury według formy prawnej	12(36)	100
Wybrane dane finansowe instytucji kultury według województw	13(37)	101
Wybrane dane bilansowe instytucji kultury według form własności. Stan w dniu 31 XII	14(38)	103
Przychody z całokształtu działalności instytucji kultury według liczby pracujących i województw	15(39)	104
Aktywa razem w instytucjach kultury według liczby pracujących i województw. Stan w dniu 31 XII	16(40)	106
Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE	17(41)	108
Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w wydatkach ogółem w krajach UE	18(42)	110
Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE	19(43)	111
Przeciętne wydatki gospodarstw domowych według kategorii produktów i usług kulturalnych w krajach UE w 2010 r.	20(44)	112

SPIS WYKRESÓW

	Nr	Str.
Kina stałe według województw. Stan w dniu 31 XII	1	26-27
Odbiorcy podstawowej oferty podmiotów działających w obszarze kultury na 1000 ludności	2	26-27
Odsetek najpopularniejszych form działalności podmiotów kultury w 2015 r.	3	26-27
Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	4	26-27
Wybrane elementy działalności centrów kultury, ośrodków kultury, domów kultury, klubów i świetlic	5	26-27
Odsetek podmiotów działających w obszarze kultury przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych w 2015 r.	6	28
Wydatki z budżetu państwa w dziale 921 według rodzaju wydatków	7	46-47
Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale 921 według części budżetowych	8	46-47
Struktura wydatków z części 24 budżetu państwa w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej	9	46-47
Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale 921 według rodzaju wydatku oraz części budżetowych	10	46-47
Wydatki JST w dziale 921 według rodzajów budżetów	11	46-47
Średnie roczne tempo wzrostu wydatków JST w latach 2007-2015	12	46-47
Wydatki JST w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej	13	46-47
Odchylenia względne wydatków samorządowych poszczególnych województw w dziale 921 od średnich wydatków wszystkich JST w dziale 921	14	46-47
Dynamika przeciętnych rocznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych (rok poprzedni = 100)	15	48-49
Przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych	16	48-49
Przeciętne roczne wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania	17	48-49
Przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych oraz miejsca zamieszkania	18	48-49
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	19	60-61
Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013	20	60-61
Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą	21	60-61
Wybrane środki trwałe w instytucjach kultury. Stan w dniu 31 XII	22	64
Przychody z całokształtu działalności i koszty ich uzyskania w instytucjach kultury	23	64-65
Dotacje do działalności podstawowej w instytucjach kultury	24	64-65
Struktura aktywów w instytucjach kultury. Stan w dniu 31 XII	25	64-65
Struktura pasywów w instytucjach kultury. Stan w dniu 31 XII	26	64-65

	Nr	Str.
Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE w 2014 r.	27	66
Udział przeciętnych wydatków na kulturę w wydatkach ogółem gospodarstw domowych w krajach UE w 2010 r.	28	68
Wydatki budżetów państw UE na rekreację, kulturę i religię	29	70-71
Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w wydatkach ogółem w krajach UE	30	70-71
Struktura przeciętnych wydatków gospodarstw domowych na kulturę według rodzaju dóbr i usług kulturalnych w 2010 r.	31	70-71

SPIS MAP

	Nr	Str.
Podmioty działające w obszarze kultury w 2015 r. Stan w dniu 31 XII	1	26-27
Teatry i instytucje muzyczne w 2015 r. Stan w dniu 31 XII	2	26-27
Biblioteki publiczne. Stan w dniu 31 XII	3	26-27
Środki finansowe z UE i innych źródeł zagranicznych przekazane na działania związane z kulturą	4	60-61

Objaśnienia znaków umownych

Kreska	(-)	-	zjawisko nie wystąpiło.
Zero	(0,0)	-	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Znak	x	-	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
Kropka	(.)	-	zupelny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
„W tym”		-	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

Ważniejsze skróty

tys.	=	tysiąc
mln	=	milion
r.	=	rok
%	=	procent
cd.	=	ciąg dalszy
dok.	=	dokończenie
p. proc.	=	punkt procentowy
tabl.	=	tablica
JST	=	Jednostki Samorządu Terytorialnego
MF	=	Ministerstwo Finansów
MKIDN	=	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ESA	=	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych
COFOG	=	Klasyfikacja Wydatków Instytucji Rządowych i Samorządowych Według Funkcji
COICOP	=	Klasyfikacja Spożycia Indywidualnego według Celu
SIMIK	=	System Informatyczny Monitoringu i Kontroli
PKD	=	Polska Klasyfikacja Działalności
UE	=	Unia Europejska
UNESCO	=	Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury
NSP	=	Narodowy Spis Powszechny
EFRR	=	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FS	=	Fundusz Spójności
EFRROW	=	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
NMF	=	Norweski Mechanizm Finansowy
MF EOG	=	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
POIŚ	=	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
RPO	=	Regionalne Programy Operacyjne
EWT	=	Europejska Współpraca Terytorialna
PROW	=	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
LGD	=	Lokalna Grupa Działania

Wykaz skrótów państw

EU-28	Unia Europejska – 28	IE	Irlandia
AT	Austria	IT	Włochy
BE	Belgia	LT	Litwa
BG	Bułgaria	LU	Luksemburg
CY	Cypr	LV	Łotwa
CZ	Czechy	MT	Malta
DE	Niemcy	NL	Holandia
DK	Dania	PL	Polska
EE	Estonia	PT	Portugalia
EL	Grecja	RO	Rumunia
ES	Hiszpania	SE	Szwecja
FI	Finlandia	SI	Słowenia
FR	Francja	SK	Słowacja
HR	Chorwacja	UK	Wielka Brytania
HU	Węgry		

Uwagi ogólne i metodologiczne

W pierwszym rozdziale niniejszej publikacji przedstawiono charakterystykę podmiotów działających w obszarze kultury, zarówno pod względem rozmieszczenia terytorialnego, jak i merytorycznej działalności. Zakresem podmiotowym objęte zostały jednostki organizujące działalność artystyczną i rozrywkową (profesjonalne teatry dramatyczne i muzyczne, filharmonie, orkiestry, chóry, zespoły pieśni i tańca), muzea oraz ich oddziały, biblioteki publiczne oraz ich filie, podmioty prowadzące galerie i salony sztuki, centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice oraz kina stałe. Źródłem informacji były dane pochodzące ze stałych badań statystycznych, realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny metodą pełną na formularzach sprawozdawczych:

- *K-01* – sprawozdanie z działalności artystycznej i rozrywkowej,
- *K-02* – sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej,
- *K-03* – sprawozdanie biblioteki¹,
- *K-05* – sprawozdanie z działalności wystawienniczej,
- *K-07* – sprawozdanie² z działalności centrum kultury³, domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy,
- *K-08* – sprawozdanie kina.

Dane w zakresie rozmieszczenia terytorialnego podmiotów działających w obszarze kultury zostały zaprezentowane w ujęciu wojewódzkim i dotyczą liczby podmiotów ogółem oraz ich rodzajów. Pod względem merytorycznej działalności zaprezentowano dane dotyczące wybranych aspektów oferty kulturalnej podmiotów działających w obszarze kultury oraz jej odbiorców, ujętych jako elementy podstawowej działalności jednostek oraz przedsięwzięcia dodatkowe.

W rozdziale drugim zostały przedstawione wydatki na kulturę stanowiące element systemu finansowania działalności kulturalnej wraz z ich charakterystyką. Analiza danych w tym zakresie obejmuje wydatki budżetu państwa, JST, gospodarstw domowych oraz wydatki ze środków Unii Europejskiej i innych funduszy zagranicznych.

Informacje w zakresie wydatków samorządów oraz budżetu państwa pochodzą ze sprawozdawczości budżetowej Ministra Finansów, w szczególności ze sprawozdań:

- Rb-28S (sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych samorządowej jednostki budżetowej/JST), które sporządzają wszystkie JST, tj. gminy, powiaty, województwa, miasta na prawach powiatu oraz związki komunalne;

¹ Do 2010 r. sprawozdanie biblioteki publicznej; od 2011 r. sprawozdanie biblioteki (obejmujące również biblioteki pedagogiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej, biblioteki towarzystw naukowych).

² Od 2011 r. badanie przeprowadzane jest corocznie; wcześniej realizowane było co dwa lata.

³ W latach 2007-2014 centra kultury nie były wyodrębnione. Sprawozdawcy kwalifikowali je jako domy kultury lub ośrodki kultury.

- Rb-28 (sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetu państwa), które sporządzają dysponenci środków budżetu państwa, z wyłączeniem kierowników placówek.

Wydatki budżetu państwa oraz JST prezentowane są w niniejszej publikacji w ujęciu nieskonsolidowanym, tj. zawierają kwoty przepływów pomiędzy jednostkami różnych szczebli samorządowych oraz między budżetem państwa a samorządem.

Dane dotyczące budżetów gospodarstw domowych pochodzą z badań stałych realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny metodą reprezentacyjną na kwestionariuszach o symbolu BR. W związku ze zmianami w klasyfikacji przychodów i rozchodów stosowanej w badaniach budżetów gospodarstw domowych (Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu COICOP)⁴, na potrzeby niniejszej publikacji, analizie wydatków na kulturę zostały poddane wybrane kategorie towarów i usług konsumpcyjnych, uważane za typowo kulturalne i umożliwiające porównywalność w poszczególnych latach:

- sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku oraz dźwięku i obrazu;
- sprzęt fotograficzny i kinematograficzny łącznie z akcesoriami;
- bilety wstępu do teatrów, instytucji muzycznych, muzeów, kin, ogrodów zoologicznych, itp.;
- abonament radiowy, telewizyjny, opłaty za telewizję kablową, cyfrową (bez opłat za telewizję kablową w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych);
- książki niebędące książkami edukacyjnymi;
- gazety i czasopisma.

Natomiast szczegółowe informacje dotyczące pozostałych kategorii dopełniających dane o wydatkach gospodarstw domowych na kulturę ogółem, znajdują się w corocznej publikacji GUS „Kultura w ... r.”.

Wydatki gospodarstw domowych w drugim rozdziale publikacji ujmowane są jako przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

Wydatki na kulturę ze środków Unii Europejskiej i innych funduszy zagranicznych opisane w rozdziale drugim obejmują środki finansowe przekazywane beneficjentom (JST, instytucjom kultury, organizacjom pozarządowym, osobom prawnym i fizycznym) w formie dofinansowania działań podejmowanych w obszarze kultury (lub z nią związanych), pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG). W szczególności analizą objęte są środki wypłacone w ramach:

⁴ Wyróżnia się w niej 12 głównych grup wydatków konsumpcyjnych: żywność i napoje bezalkoholowe; napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe; odzież i obuwie; użytkowanie mieszkania i nośniki energii; wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego; zdrowie; transport; łączność; rekreacja i kultura; edukacja; restauracje i hotele; pozostałe towary i usługi (w tym higiena osobista, przedmioty osobistego użytku, opieka socjalna, usługi ubezpieczeniowe).

- priorytetu *XI. Kultura i dziedzictwo kulturowe* Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIS), realizujący cele Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 (NSS 2007-2013);
- dofinansowania działań przeprowadzanych w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), którym nadano jedną z trzech kategorii interwencji funduszy strukturalnych na lata 2007-2013: *58. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, 59. Rozwój infrastruktury kulturalnej lub 60. Inna pomoc w poprawie usług kulturalnych*;
- projektów zrealizowanych w ramach trzech programów transgranicznych Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT): *Polska-Brandenburgia, Polska-Słowacja, Południowy Bałtyk*, które zostały skategoryzowane przez autorów analizy jako związane z kulturą;
- dofinansowania działań realizowanych w ramach NSS 2007-2013 ze środków EFRR i FS, których efekty mierzone były przy wykorzystaniu następujących wskaźników produktu i rezultatu: *P.58.1.1 Liczba obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem, P.58.1.3 Liczba obiektów/zbiorów poddanych konserwacji, P.59.1.1 Liczba wybudowanych obiektów instytucji kultury, P.59.1.2 Liczba przebudowanych obiektów instytucji kultury, P.59.1.3 Liczba obiektów instytucji kultury zapewniających dostęp do osób niepełnosprawnych, R.58.1.1 Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem*;
- działania 311 i 312 osi 3. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (PROW 2007-2013) w części dotyczącej Rzemiosła i rękodzielnictwa;
- projektów realizowanych w działaniach 313, 321, 322, 323 osi 3. oraz 413 i 421 4. osi PROW 2007-2013, które zostały skategoryzowane przez autorów analizy jako związane z kulturą;
- projektów: Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego, Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego oraz Fundusz wymiany kulturalnej finansowanych z MF EOG i NMF.

Dane dotyczące środków wypłaconych z EFRR i FS pochodzą z Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK (SIMIK 07-13). Baza danych o projektach realizowanych w ramach PROW 2007-2013 utworzona, opracowana i przekazana została przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Informacje o projektach sfinansowanych ze środków MF EOG i NMF przekazane zostały przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W trzecim rozdziale poświęconym bilansowym wynikom finansowym instytucji kultury przedstawiono informacje, których źródłem były dane pochodzące ze stałego badania Głównego Urzędu Statystycznego na formularzu F-02/dk (roczne sprawozdanie o finansach instytucji kultury). Dotyczą one informacji o danych bilansowych i wynikach finansowych osiągniętych przez państwowe i samorządowe instytucje kultury w latach 2007-2015. Zakres podmiotowy rozdziału obejmuje instytucje kultury mające osobowość prawną, których działalność zaklasyfikowana jest według PKD do sekcji J dział 59 oraz sekcji R dział 90 i 91 (z wyłączeniem parków

narodowych), bez względu na liczbę pracujących⁵. Wybrane dane zostały zaprezentowane w przekrojach według województw, form prawnych, form własności oraz PKD.

Rozdział czwarty publikacji został poświęcony porównaniu wydatków na kulturę w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. Materiał źródłowy stanowiły bazy danych Eurostatu. W zakresie sektora instytucji rządowych i samorządowych, wydatki zostały ujęte zgodnie z obowiązującą klasyfikacją COFOG⁶, według której wydatki na kulturę przedstawiano łącznie z wydatkami na rekreację i religię. Dane dotyczące wydatków gospodarstw domowych, zaprezentowano jako przeciętne roczne wydatki gospodarstw domowych i dotyczą wyłącznie 2010 r. Wydatki na rekreację i kulturę w Unii Europejskiej przedstawiono zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP) i dotyczą następujących rodzajów dóbr i usług kulturalnych:

- sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu;
- kamery, akcesoria do sprzętu fotograficznego i kinematograficznego;
- sprzęt służący do przetwarzania informacji;
- nośniki do nagrywania;
- naprawa sprzętu audiowizualnego, fotograficznego i do przetwarzania informacji;
- instrumenty muzyczne;
- muzea, biblioteki, ogrody zoologiczne;
- telewizyjne i radiowe opłaty licencyjne, abonamenty, wypożyczanie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą;
- książki;
- gazety i czasopisma;
- artykuły piśmienne, malarskie, kreślarskie;
- sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku (włącznie ze słuchawkami);
- kina, teatry, koncerty (wyluczając usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach);
- usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach.

Wydatki gospodarstw domowych na kulturę w krajach Unii Europejskiej zaprezentowano w euro oraz standardzie siły nabywczej (PPS).

Objaśnienia podstawowych pojęć

1. Instytucja kultury – państwowa lub samorządowa osoba prawna, dla której działalność kulturalna jest podstawowym celem statutowym (niestanowiącym

⁵ Dane finansowe instytucji kultury za 2007 r. dotyczą jednostek, w których liczba pracujących wynosi 10 osób i więcej.

⁶ Wyróżnia się w niej 10 głównych kategorii: działalność ogólnopaństwowa; obrona narodowa; bezpieczeństwo i porządek publiczny; sprawy gospodarcze; ochrona środowiska; gospodarka mieszkaniowa i komunalna; zdrowie; rekreacja, kultura i religia; edukacja; ochrona socjalna.

jednocześnie działalności gospodarczej), prowadzona w szczególności w formie: muzeów, biur wystaw artystycznych, galerii i centrów sztuki, bibliotek, centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic.

2. Informacje o **teatrach i instytucjach muzycznych** dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną. W liczbie teatrów uwzględniono jednostki wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, prowadzące jednorodną działalność sceniczną, niezależnie od liczby posiadanych scen.
3. **Muzeum** jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiąganie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.
4. **Biblioteka** to jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany. Do **księgozbioru** bibliotek publicznych zaliczono książki i broszury oraz gazety i czasopisma. **Czytelnik** (użytkownik aktywnie wypożyczający) – to użytkownik zarejestrowany, który wypożyczył na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w okresie sprawozdawczym.
5. Informacje dotyczące **galerii i salonów sztuki** obejmują jednostki, których podstawowym rodzajem działalności jest wystawiennictwo. Nie uwzględnia się tu galerii i salonów sztuki, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej.
6. **Centra kultury** – instytucje kultury prowadzące wielokierunkową działalność animacyjną, polegającą na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych, posiadające stały program kulturalny, zespół wykwalifikowanych pracowników (animatorów i/lub instruktorów, pedagogów, edukatorów) oraz odpowiednią infrastrukturę (pomieszczenia i urządzenia). Istotą działalności centrum kultury jest edukacja kulturalna, edukacja artystyczna i animacja społeczna.
Domy kultury – prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Mieszczą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku, zazwyczaj z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej.
Ośrodki kultury (miejskie, miejsko-gminne, gminne) – są wielofunkcyjnymi instytucjami społeczno-kulturalnymi integrującymi, wokół wspólnego programu, działalność istniejących w danej miejscowości autonomicznych instytucji kultury i innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną.

Kluby – są instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w środowisku lokalnym we współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami: kulturalnymi, społecznymi i politycznymi.

Świetlice – to placówki kulturalne posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swoim zasięgiem działania małe grupy środowiska lokalnego.

7. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu. Wśród kin stałych wyróżnia się **minipleksy** – posiadające od 3 do 7 sal i **multipleksy** – posiadające 8 sal i więcej.
8. **Wydatki majątkowe** – zgodnie z ustawą o finansach publicznych do wydatków majątkowych zalicza się wydatki na:
- inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym programy finansowane z udziałem środków zagranicznych;
 - zakup i objęcie akcji i udziałów;
 - wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego.
9. **Wydatki bieżące** – zgodnie z ustawą o finansach publicznych obejmują one kategorie wydatków niewymienione jako wydatki majątkowe.
10. **CAGR** – skumulowany roczny wskaźnik wzrostu (z ang. *compound annual growth rate*) wykorzystywany jest do obliczenia średniego rocznego wzrostu, w określonym przedziale czasowym. Liczony jest przy założeniu, że roczne wzrosty są dodawane do wartości bazy następnego okresu, według następującego wzoru:

$$CAGR(t_0, t_n) = \left(\frac{V(t_n)}{V(t_0)} \right)^{\frac{1}{t_n - t_0}} - 1$$

gdzie:

$V(t_0)$ – wartość początkowa,

$V(t_n)$ – wartość końcowa,

t_0 – rok początku analizy,

t_n – rok końca analizy.

11. **Gospodarstwo domowe** to zespół osób zamieszkujących razem i wspólnie utrzymujących się. Osoby samotne utrzymujące się samodzielnie tworzą jednoosobowe gospodarstwa domowe. **Wydatki gospodarstw domowych** obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne agregowane są zgodnie z COICOP.

12. **Parytet siły nabywczej (PPP)** to współczynnik walutowy odzwierciedlający siłę nabywczą waluty danego kraju na rynku krajowym. Jest on stosowany w celu przeliczenia waluty krajowej na umowną walutę, której jednostką dla UE jest **standard siły nabywczej – PPS (Purchasing Power Standard)**. Wartość jednego PPS równa się liczbie jednostek waluty danego kraju odpowiadającej 1 euro na rynku krajowym, przy uwzględnieniu relacji cen danego kraju do cen pozostałych krajów biorących udział w porównaniach.
13. **Aktywa bilansu** dzielą się na aktywa trwałe i aktywa obrotowe. Na **aktywa trwałe** jednostki składają się wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe, należności długoterminowe, inwestycje długoterminowe oraz długoterminowe rozliczenia międzyokresowe. Na **aktywa obrotowe** jednostki składają się zapasy, należności krótkoterminowe, inwestycje krótkoterminowe oraz krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe.
14. **Środki trwałe** to rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie użytkowania dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. Zalicza się do nich w szczególności: budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (w tym spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego), urządzenia techniczne i maszyny, środki transportu, inne środki trwałe (narzędzia, przyrządy, ruchomości, wyposażenie, inwentarz żywy).
15. Na **pasywa** składają się:
- **kapitały (fundusze) własne** jednostki;
 - **zobowiązania i rezerwy na zobowiązania**, tj. rezerwy na zobowiązania, zobowiązania długoterminowe, zobowiązania krótkoterminowe oraz rozliczenia międzyokresowe.
16. **Przychody z całokształtu działalności** obejmują:
- **przychody netto ze sprzedaży produktów** (wyrobów i usług), łącznie z dotacjami. **Dotacje przedmiotowe** – związane z wydatkowaniem środków budżetowych na dopłaty do kosztów świadczenia określonej ustawowo usługi publicznej lub do kosztów wytwarzania określonych w ustawie wyrobów. Dotacja przedmiotowa stosowana jest tam gdzie wpływy z usługi nie pokrywają pełnych kosztów jej świadczenia lub gdy usługę publiczną podmiot świadczy nieodpłatnie. W przypadku instytucji kultury są to np. dopłaty do biletów na imprezy kulturalne. **Dotacje podmiotowe** – bezpośrednio związane z działalnością operacyjną jednostki, w tym dotacje przeznaczone na finansowanie bieżącej działalności instytucji kultury, pod warunkiem, że dotacje nie zostały przeznaczone na finansowanie nabycia, wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie i wartości niematerialnych i prawnych. Dotacje podmiotowe są to środki budżetowe przeznaczone na finansowanie bieżącej działalności ustawowo wskazanego podmiotu. W przypadku instytucji kultury są to dotacje do kosztów prowadzenia działalności kulturalnej i innej działalności statutowej;
 - **przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów**, tj. nabytych w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym rzeczowych aktywów obrotowych

oraz produktów wytworzonych przez jednostkę, jeśli sprzedawane są one w sieci własnych sklepów obok towarów obcej produkcji;

- **pozostałe przychody operacyjne**, tj. przychody niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością podmiotu, do których zalicza się: zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych (środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości i prawa), otrzymane nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny aktywa (środki pieniężne), odszkodowania, rozwiązane rezerwy, korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów niefinansowych, przychody z działalności socjalnej, przychody z najmu lub dzierżawy środków trwałych albo inwestycji w nieruchomości i prawa;
- **przychody finansowe**, tj. kwoty należne z tytułu dywidend i udziałów w zysku, odsetki od udzielanych pożyczek, odsetki od lokat terminowych, odsetki za zwłokę, zysk ze zbycia inwestycji, zmniejszenia odpisów aktualizacyjnych wartości inwestycji wobec całkowitego lub częściowego ustania przyczyn powodujących trwałą utratę ich wartości, nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi.

17. **Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności** obejmują:

- **koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług)**, związany z podstawową działalnością operacyjną, do którego zaliczono wartość sprzedanych towarów i materiałów oraz koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów;
- **pozostałe koszty operacyjne**, tj. koszty związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, w szczególności: stratę ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, amortyzację oddanych w dzierżawę lub najem środków trwałych i środków trwałych w budowie, nieplanowane odpisy amortyzacyjne (odpisy z tytułu trwałej utraty wartości), poniesione kary, grzywny, odszkodowania, odpisane w części lub całość wierzytelności w związku z postępowaniem upadłościowym, układowym i naprawczym, utworzone rezerwy na pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązanie (straty z transakcji gospodarczych w toku), odpisy aktualizujące wartość aktywów niefinansowych, koszty utrzymania obiektów działalności socjalnej, darowizny lub nieodpłatnie przekazane aktywa trwałe;
- **koszty finansowe**, tj. m. in. odsetki od zaciągniętych kredytów i pożyczek, odsetki i dyskonto od wyemitowanych przez jednostkę obligacji, odsetki za zwłokę, strata ze zbycia inwestycji, odpisy z tytułu aktualizacji wartości inwestycji, nadwyżka ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

18. Sumy danych w niektórych tablicach mogą być różne od wielkości podanych w wierszu „ogółem” ze względu na zaokrąglenia.

19. Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych pojęć znaleźć można w publikacjach tematycznych GUS i Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Rozdział I. Podmioty działające w obszarze kultury i ich oferta

1.1. Podmioty działające w obszarze kultury w układzie terytorialnym

Miejsce lokalizacji i liczebność instytucji kultury oraz innych podmiotów działających w obszarze kultury, jak również ich struktura rodzajowa są jednymi z wielu – obok finansowych, demograficznych czy też społeczno-kulturowych – czynników mających wpływ na kształt życia kulturalnego. Ponadto wymienione czynniki współzależą od siebie. W przypadku powiązania czynnika terytorialnego z demograficznym można zaobserwować m.in. pewne uwarunkowania wyjaśniające różnice zarówno w dostępności, jak i stopniu korzystania z oferty podmiotów prowadzących działalność kulturalną.

W latach 2007-2015 odnotowano zmiany w liczebności analizowanych podmiotów czy też różnice w przestrzennym rozmieszczeniu w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego kraju, jak również przekształcenia w strukturze rodzajowej niektórych jednostek. Współzależność liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną w ramach poszczególnych kategorii i liczby ludności w miejscach lokalizacji tych podmiotów pozwala pokazać czynnik terytorialny z istotnej perspektywy.

Zmiany w liczebności podmiotów działających w obszarze kultury w badanym okresie – z wyjątkiem bibliotek publicznych – nie wykazują stałego trendu. Przestrzenne rozmieszczenie zazwyczaj charakteryzuje się regularnością – niektóre jednostki podziału terytorialnego kraju niezmiennie skupiają najwięcej podmiotów kulturalnych bądź też pewne ich typy. Część podmiotów ze względu na charakter swojej działalności zazwyczaj działa na określonym obszarze – podmioty takie jak teatry i instytucje muzyczne (np. filharmonie), jak również kina wielosalowe najczęściej zlokalizowane są w dużych miastach, z kolei w małych miejscowościach i na wsi dominują ośrodki kultury i świetlice. Ponadto w przypadku niektórych podmiotów (np. kin) widoczne są charakterystyczne przekształcenia struktury rodzajowej.

Wskaźnik liczby ludności na 1 placówkę informuje o liczbie osób, która przypada na wybrany typ podmiotu kultury w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego kraju. Relacja liczby podmiotów i liczby ludności jest różna w zależności od typu podmiotu. W przypadku galerii i salonów sztuki w województwach, w których zlokalizowanych jest ich najwięcej, jednocześnie występuje niska wartość wskaźnika. Z kolei w przypadku bibliotek publicznych w województwach z największą liczbą instytucji zaobserwowano wysoką wartość wskaźnika.

Tabl. 1. **Wybrane podmioty działające w obszarze kultury według województw**

Stan w dniu 31 XII

Lata Województwa	Muzea ^a	Teatry i instytucje muzyczne ^b	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	Galerie i salony sztuki	Kina stałe	Biblioteki publiczne ^c
Polska 2007	720	184	4169	294	496	8489
2009	774	186	4027	346	448	8392
2011	777	173	3708	352	448	8290
2013	822	170	3901	337	469	8112
2014	844	171	4019	339	463	8094
2015	926	177	4070	331	444	8050
Dolnośląskie	67	17	302	22	38	599
Kujawsko-pomorskie	38	9	221	13	17	421
Lubelskie	53	8	190	10	30	583
Lubuskie	17	4	78	4	12	253
Łódzkie	51	10	187	41	21	530
Małopolskie	134	18	444	65	45	725
Mazowieckie	136	34	282	50	59	961
Opolskie	16	3	214	3	11	315
Podkarpackie	54	3	352	7	27	679
Podlaskie	31	8	167	8	12	238
Pomorskie	73	14	321	21	24	324
Śląskie	68	20	366	39	48	791
Świętokrzyskie	34	4	135	9	14	270
Warmińsko-mazurskie	33	5	148	8	18	304
Wielkopolskie	91	12	313	18	44	689
Zachodniopomorskie	30	8	350	13	24	368

a Łącznie z oddziałami. **b** Posiadające własny, stały zespół artystyczny. **c** Łącznie z filiami

W 2015 r. w Polsce odnotowano 13 998 podmiotów działających w obszarze kultury⁷, z czego największą część stanowiły biblioteki publiczne (57,5%) oraz centra

⁷ Analiza obejmuje wybrane instytucje kultury, takie jak muzea, teatry i instytucje muzyczne, centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice, galerie i salony sztuki, kina stałe oraz biblioteki publiczne.

kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice (29,1%). Pozostałe podmioty były mniej liczne, a ich procentowy udział w ogólnej liczbie był znacznie mniejszy. W 2015 r. najwięcej podmiotów prowadzących działalność kulturalną zlokalizowanych było w województwach: mazowieckim (1 522), małopolskim (1 431) oraz śląskim (1 332). Podmioty z tych województw stanowiły 30,6% ogółu podmiotów działających w obszarze kultury w Polsce.

W 2015 r. działało 926 muzeów (łącznie z oddziałami), tj. o 28,6% więcej w porównaniu z 2007 r. Co trzecie muzeum zlokalizowane było na terenie województwa mazowieckiego lub małopolskiego. Większość muzeów funkcjonowało w miastach – w 2015 r. było to 81,6% ogółu jednostek tego typu. W 2015 r. większość podmiotów (80,1%) funkcjonowało w strukturze sektora publicznego, w którym organizatorem dla 81,3% z nich były jednostki samorządowe. W sektorze prywatnym wyróżniającym się organizatorem były osoby fizyczne oraz organizacje społeczne. Najniższy wskaźnik liczby ludności przypadającej na 1 muzeum w 2015 r. odnotowano w województwach: małopolskim (25,2 tys. osób), pomorskim (31,6 tys.) i świętokrzyskim (37 tys.), najwyższy w śląskim (67,2 tys.), opolskim (62,3 tys.) oraz lubuskim (59,9 tys.).

Instytucje sceniczne tworzyły: teatry (dramatyczne i lalkowe), teatry muzyczne (opery i operetki), filharmonie, orkiestry, chóry oraz zespoły pieśni i tańca. Liczba teatrów i instytucji muzycznych w latach 2007-2015 spadła o 3,8%. W badanym okresie województwa: mazowieckie, śląskie, małopolskie, dolnośląskie i pomorskie skupiały ponad połowę podmiotów tego typu. Instytucje sceniczne zazwyczaj zlokalizowane były w dużych miastach na prawach powiatu. W 2015 r. 84,4% teatrów i instytucji muzycznych należało do sektora publicznego, w ramach którego organizatorem dla 95,4% podmiotów były JST. W sektorze prywatnym organizatorem dla 46,9% podmiotów były osoby fizyczne. W 2015 r. najmniej ludności na 1 placówkę (ogółem – teatry i instytucje muzyczne) odnotowano w województwach: podlaskim, mazowieckim i pomorskim (odpowiednio: 148,6 tys., 157,3 tys. i 164,8 tys. osób), najwięcej – w podkarpackim, opolskim oraz świętokrzyskim (odpowiednio: 709,2 tys., 332,0 tys. oraz 314,3 tys. osób).

W badanym okresie liczba centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów oraz świetlic zmniejszyła się o 2,4%. Na wsi, gdzie zlokalizowanych było ponad 60% podmiotów, najczęściej występowały świetlice i ośrodki kultury, natomiast w miastach przeważały domy kultury, kluby oraz centra kultury. Pod względem ogólnej liczby podmiotów tego typu wyróżniały się województwa: małopolskie, śląskie i podkarpackie, najmniej podmiotów skupiały województwa: lubuskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. W 2015 r. jednostki sektora publicznego były organizatorem 93,4% ogółu podmiotów. W ramach sektora publicznego wyróżniającym się organizatorem były jednostki samorządu gminnego (90,2%), natomiast w sektorze prywatnym jednostki spółdzielcze (95,5%). W 2015 r. najniższy wskaźnik liczby ludności na 1 placówkę (ogółem – centra, domy i ośrodki kultury, kluby oraz świetlice) odnotowano w województwach: opolskim, zachodniopomorskim i podkarpackim (odpowiednio: 4,7 tys., 4,9 tys. i 6,0 tys. osób),

natomiast najwyższy – w mazowieckim, łódzkim i lubuskim (odpowiednio: 19,0 tys., 13,3 tys. oraz 13,1 tys. osób).

Tabl. 2. **Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007	2009	2011	2013	2014	2015
Ogółem	4169	4027	3708	3901	4019	4070
Centra kultury	360
Domy kultury	854	910	724	726	739	673
Ośrodki kultury ...	1521	1492	1536	1659	1650	1408
Kluby	370	361	345	318	315	327
Świetlice	1424	1264	1103	1198	1315	1302
Miasta	1621	1652	1472	1481	1489	1497
Centra kultury	217
Domy kultury	560	590	443	436	448	395
Ośrodki kultury ...	644	632	656	695	701	558
Kluby	299	295	275	254	245	249
Świetlice	118	135	98	96	95	78
Wieś	2548	2375	2236	2420	2530	2573
Centra kultury	143
Domy kultury	294	320	281	290	291	278
Ośrodki kultury ...	877	860	880	964	949	850
Kluby	71	66	70	64	70	78
Świetlice	1306	1129	1005	1102	1220	1224

W latach 2007-2015 liczba galerii i salonów sztuki zwiększyła się o 12,6%. Układ przestrzenny galerii i salonów sztuki wygląda podobnie jak w przypadku muzeów – w województwie małopolskim i mazowieckim zlokalizowanych było najwięcej podmiotów. W 2015 r. do sektora publicznego należało 61,0% jednostek, natomiast pozostała część podmiotów, która funkcjonowała w ramach sektora prywatnego, była własnością osób fizycznych oraz organizacji społecznych. W 2015 r. w województwach: małopolskim, łódzkim i mazowieckim na 1 galerię i salon sztuki przypadła najmniejsza liczba osób i wyniosła odpowiednio: 51,9 tys., 60,8 tys. i 107,0 tys., natomiast najwyższy wskaźnik odnotowany został w województwach: opolskim, podkarpackim i lubuskim – odpowiednio: 332,0 tys., 304,0 tys. i 254,5 tys. osób.

W badanym okresie liczba kin stałych zmniejszyła się – w 2015 r. funkcjonowały 444 kina, tj. o 10,5% mniej w porównaniu z 2007 r. Ponadto w latach 2007-2015 zmieniła się struktura rodzajowa kin – spadła liczba małych kin,

dysponujących jedną salą projekcyjną, natomiast pojawiło się więcej kin zarówno dwusalowych, jak i mini- i multipleksów. W województwach: mazowieckim, śląskim oraz małopolskim systematycznie odnotowywano najwięcej kin. Niemal wszystkie kina zlokalizowane były w miastach. W 2015 r. większość kin stałych (61,7%) była własnością JST, przy czym dla 52,5% podmiotów faktycznym podmiotem prowadzącym były jednostki sektora prywatnego. W 2015 r. najmniej ludności na 1 kino odnotowano w województwach: zachodnio-pomorskim i lubelskim (po 71,3 tys. osób) oraz w małopolskim (74,9 tys. osób) i dolnośląskim (76,4 tys. osób), z kolei najwyższy wskaźnik był w województwach: kujawsko-pomorskim (122,7 tys. osób), łódzkim (118,7 tys. osób) oraz podlaskim (99,1 tys. osób).

Liczba bibliotek publicznych (wraz z filiami) z roku na rok maleje, w latach 2007-2015 spadła o 5,2%. W 2015 r. w Polsce działało ich 8 050. W przeważającej części (65,7%) były one zlokalizowane na wsi. W 2015 r. najwięcej bibliotek publicznych zlokalizowanych było w województwach: mazowieckim (961), śląskim (791) oraz w małopolskim (725). Najmniej ludności na 1 bibliotekę publiczną odnotowano w województwach: podkarpackim (3,1 tys. osób), opolskim (3,2 tys. osób) i lubelskim (3,7 tys. osób), z kolei najwięcej w województwach: pomorskim (7,1 tys. osób), śląskim (5,8 tys. osób) oraz mazowieckim (5,6 tys. osób).

1.2. Wybrane elementy działalności i odbiorcy oferty

W perspektywie szybko zmieniającej się rzeczywistości, instytucje kultury oraz inne podmioty działające w obszarze kultury, realizując swoje podstawowe, statutowe zadania, coraz częściej prowadzą szereg działań ukierunkowanych na wzbogacenie, uatrakcyjnienie swojej oferty oraz rozwój form przekazu. W celu jak najszybszego dotarcia do odbiorcy i zainteresowania go przekazywanymi treściami, podmioty prowadzące działalność kulturalną organizują dodatkowe przedsięwzięcia, wykraczające poza podstawową ofertę.

Analizując dane dotyczące podstawowej działalności jednostek kultury na przestrzeni lat 2007-2015, można zauważyć, że wzrosła zarówno liczba organizowanych przedsięwzięć, jak i odbiorców oferty (uczestników). Należy jednak zaznaczyć, że ta tendencja wzrostowa nie miała charakteru systematycznego i w zależności od rodzaju podmiotu, cechowała się zmienną dynamiką w poszczególnych latach. Wyjątek stanowią biblioteki publiczne, w których zarówno wielkość księgozbioru, jak i liczba czytelników aktywnie wypożyczających systematycznie malała z roku na rok.

Na przestrzeni lat 2007-2015, liczba zwiedzających galerie i salony sztuki wzrosła o 81,5%, muzea i oddziały muzealne o 62,8%, widzów w kinach stałych o 35,2%, a widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych o 22,2%. W tym czasie liczba seansów w kinach stałych zwiększyła się o 50,5%, wystaw czasowych w muzeach i ich oddziałach o 20,8%, galeriach i salonach sztuki o 16,4%, a przedstawień i koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych o 12,6%. Natomiast w przypadku bibliotek publicznych, liczba czytelników aktywnie wypożyczających oraz wielkość księgozbioru (mierzona liczbą woluminów książek i czasopism) spadła odpowiednio o: 7,2% oraz 4,2%.

Tabl.3. **Organizacja przedsięwzięć oraz uczestnicy w podstawowej ofercie podmiotów działających w obszarze kultury**

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	rok poprzedni = 100							
Muzea i oddziały muzealne								
wystawy ^a	107,6	103,3	100,1	100,8	101,7	102,0	99,3	104,5
zwiedzający ^b	101,4	99,7	107,6	112,2	107,2	108,7	105,4	108,7
Teatry i instytucje muzyczne								
przedstawienia	109,3	100,9	100,0	96,6	100,9	102,5	101,2	101,0
widzowie	117,8	99,2	100,2	94,9	97,7	107,3	107,0	98,1
Galerie i salony sztuki								
wystawy	104,4	112,0	101,5	102,6	95,9	101,1	100,0	98,7
zwiedzający ^b	100,5	115,9	99,4	105,2	88,3	122,9	112,3	122,3
Kina stałe								
seanse	111,3	106,8	104,3	106,2	99,8	105,1	106,8	102,0
widzowie	104,1	110,8	96,3	105,6	94,6	98,6	111,1	111,3
Biblioteki publiczne								
księgozbiór	99,8	99,3	99,2	99,5	99,3	99,5	99,8	99,4
czytelnicy	97,2	100,4	99,2	99,5	100,0	99,5	97,9	98,9

a Czasowe. **b** W kraju.

Niezmiennie, największą popularnością wśród wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury cieszą się kina, przy czym od wielu lat dominującą rolę odgrywają multipleksy: wyświetlają najwięcej seansów i gromadzą najliczniejszą widownię. W 2015 r. wszystkie kina stałe wyświetliły 1,8 mln seansów i zgromadziły 45,7 mln widzów, z czego same tylko multipleksy wyświetliły blisko 1 mln seansów i zgromadziły 24,5 mln widzów. W porównaniu z 2007 r., liczba seansów wyświetlanych w multipleksach w 2015 r. była większa o 24,3%, a widzów o 14,3%.

Mniejszą popularnością niż kina cieszyły się muzea i oddziały muzealne, które w 2015 r. na 5,2 tys. wystawach czasowych zgromadziły 33,3 mln zwiedzających, przy czym blisko 1/3 zwiedzających obejrzała wystawy w zorganizowanych grupach. Na przestrzeni lat 2007-2015 najczęściej wybierane były muzea artystyczne (w 2015 r. skupiły 23,8% ogółu zwiedzających) oraz historyczne (18,9%). Galerie i salony sztuki w 2015 r. odwiedziło 5-krotnie mniej zwiedzających niż muzea: 4,2 tys. wystaw zwiedziło 6,2 mln osób. Należy jednak zaznaczyć, że w porównaniu

Mapa 1. Podmioty działające w obszarze kultury w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

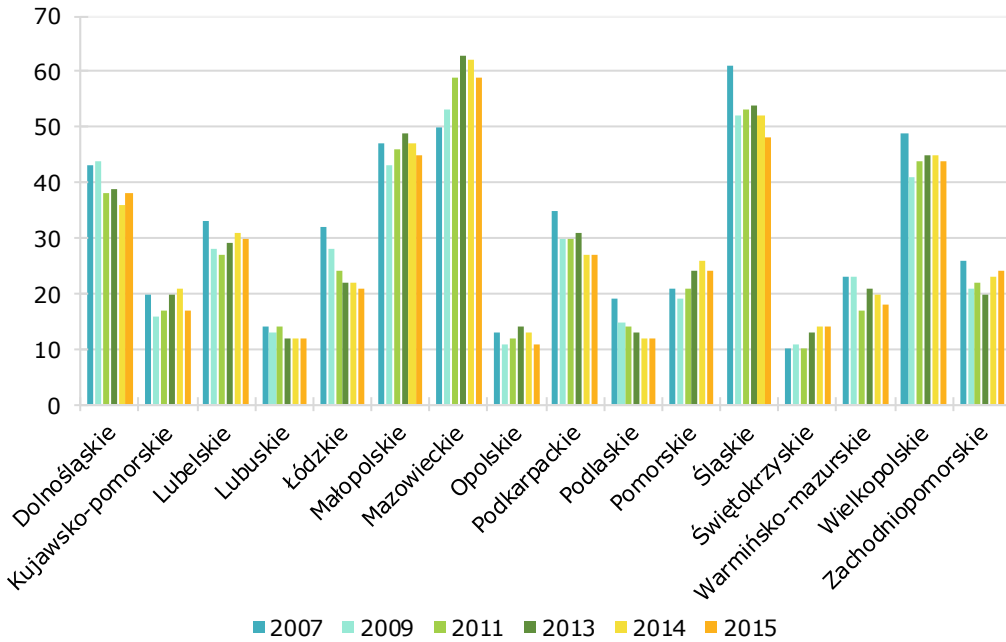

Mapa 2. Teatry i instytucje muzyczne w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

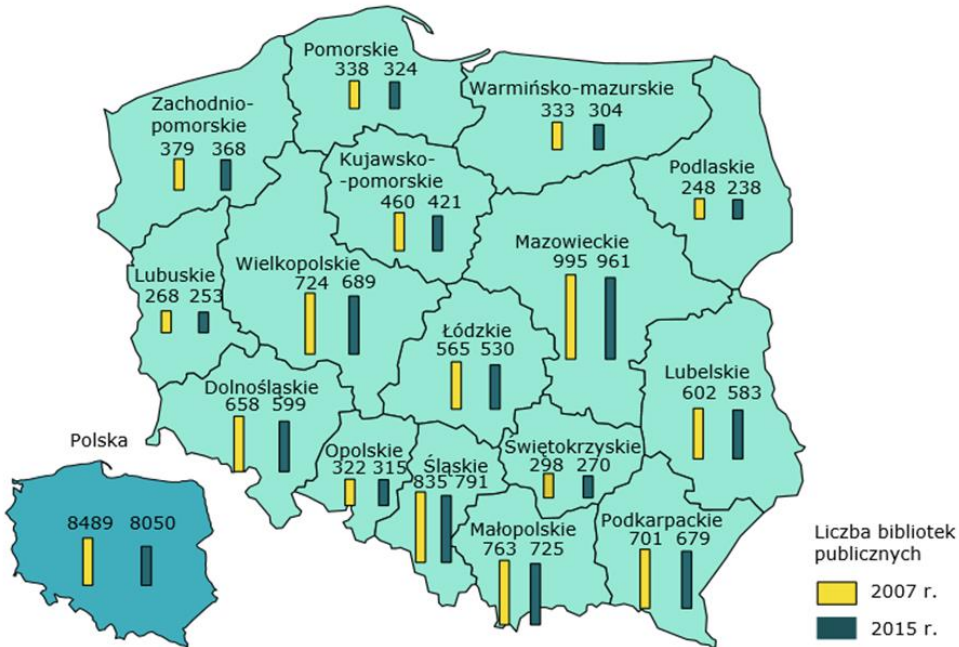
Wykres 1. Kina stałe według województw

Stan w dniu 31 XII

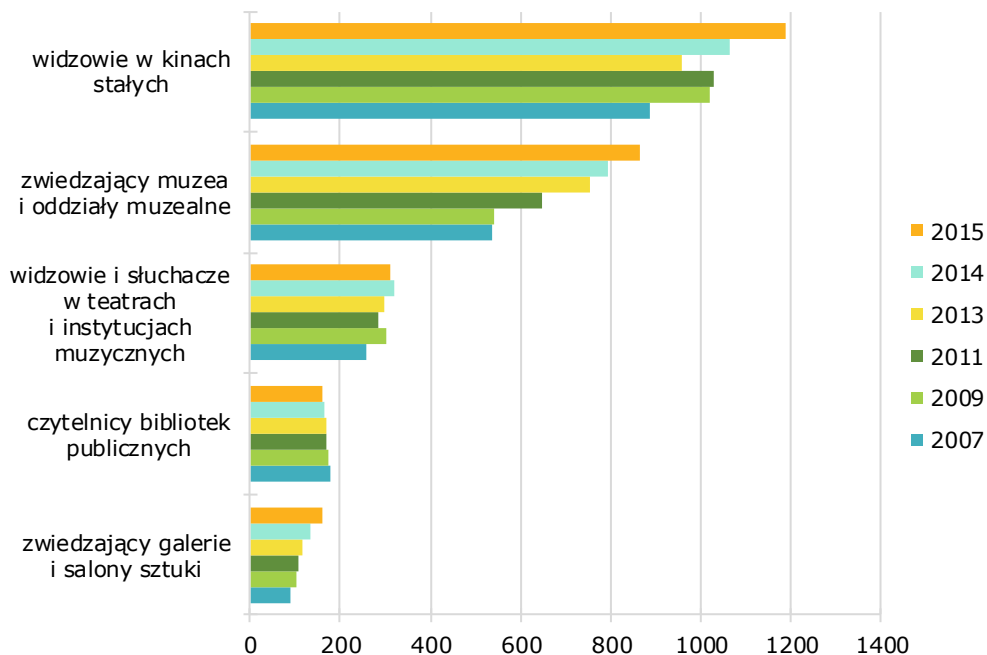

Mapa 3. Biblioteki publiczne

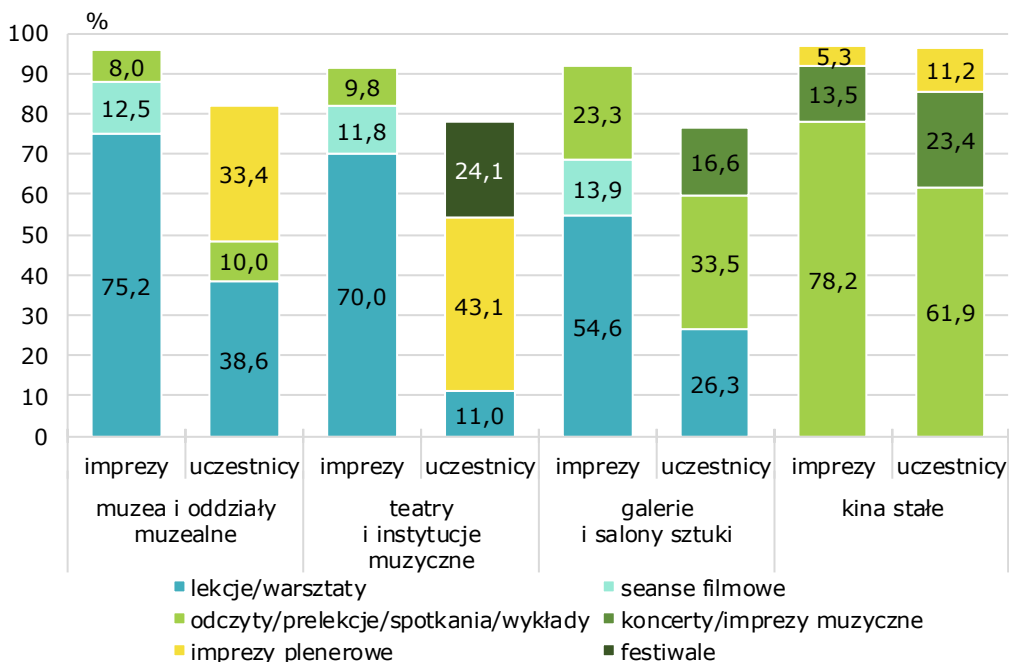
Stan w dniu 31 XII

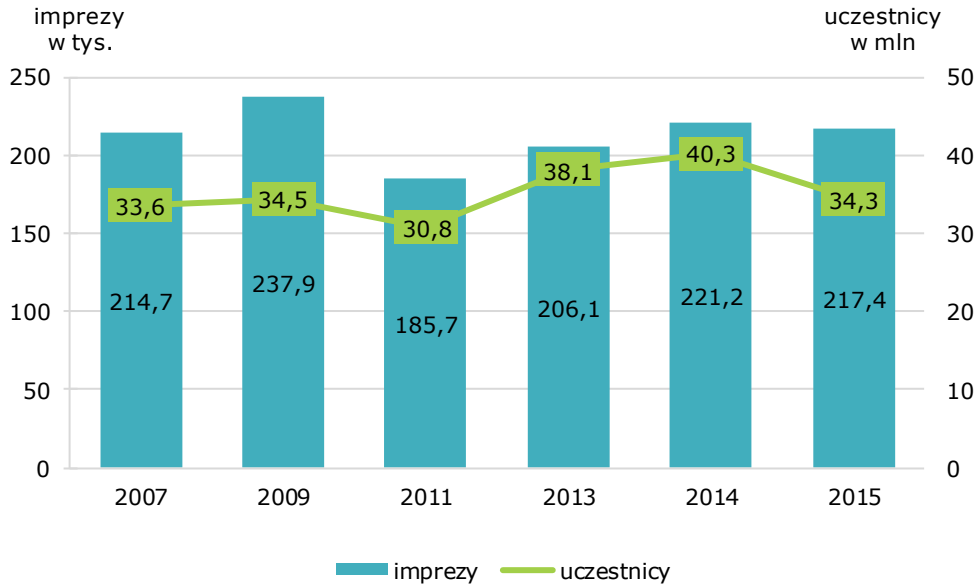
Wykres 2. Odbiorcy podstawowej oferty podmiotów działających w obszarze kultury na 1000 ludności

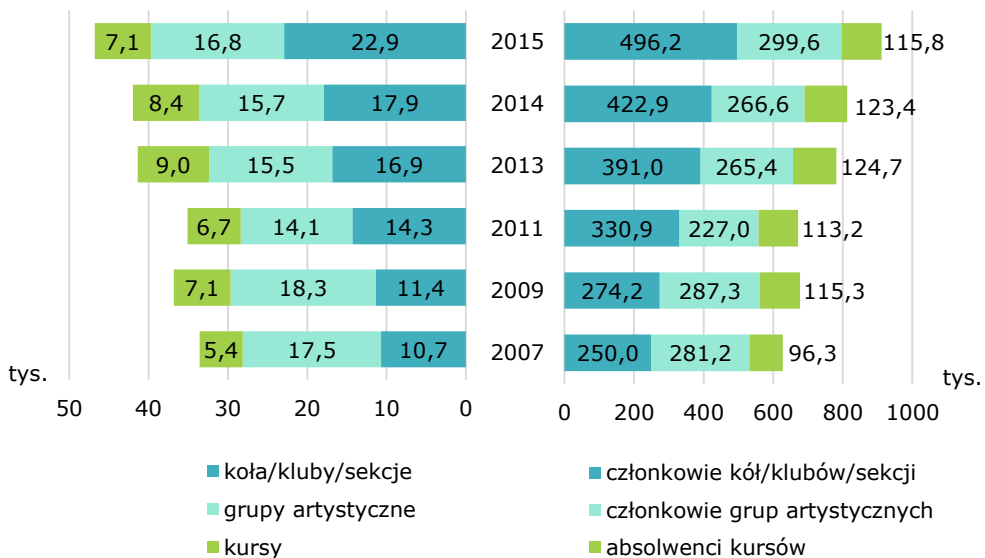
Wykres 3. Odsetek najpopularniejszych form działalności podmiotów kultury w 2015 r.

Wykres 4. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Wykres 5. Wybrane elementy działalności centrów kultury, ośrodków kultury, domów kultury, klubów i świetlic

z 2014 r., liczba zwiedzających galerie i salony sztuki wzrosła o 22,3%, podczas gdy widzów w kinach o 11,3%, a zwiedzających muzea o 8,7%.

W ramach instytucji scenicznych, tj. teatrów i instytucji muzycznych, przeciętnie na 1 przedstawieniu, najliczniejszą widownię w 2015 r. zgromadziły występy chórów (791 osób), zespołów pieśni i tańca (585) oraz przedstawienia operowe (546). Niezmiennie, najbardziej popularnym rodzajem teatru są teatry dramatyczne: w 2015 r. skupiły 61,0% wszystkich teatralnych przedstawień oraz 57,4% widzów (w 2007 r. – 66,1% przedstawień, 58,8% widzów). Były one równocześnie najbardziej aktywnymi instytucjami teatralnymi: w 2015 r. jeden teatr dramatyczny wystawił przeciętnie 321 przedstawień, podczas gdy teatry muzyczne – o połowę mniej (opery – 153, operetki, balet, teatry tańca – 175). Wszystkie teatry i instytucje muzyczne zorganizowały w sumie 56,7 tys. przedstawień i koncertów, w których udział wzięło 12,0 mln widzów i słuchaczy.

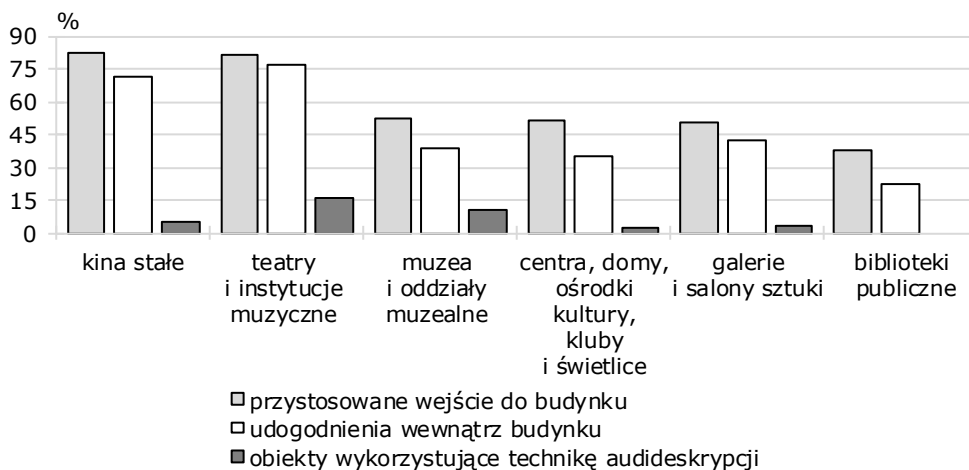
W 2015 r. w bibliotekach publicznych i ich filiach odnotowano 6,2 mln czytelników (użytkowników aktywnie wypożyczających), przy czym liczba wszystkich odwiedzin (mierzona m.in. sumą wejść do pomieszczeń bibliotecznych) wyniosła 75,9 mln. Najliczniejszą grupę czytelników, według kategorii wiekowych, stanowiły osoby w wieku 25-44 lat (28,0% ogółu czytelników), podczas gdy jeszcze w 2009 r. – czytelnicy w wieku do 15 roku życia (25,8%). Biblioteki publiczne dysponowały 128,1 mln książek, które stanowiły 98,6% ogółu księgozbioru, oraz 5,0 mln pozostałych zbiorów nonelektronicznych, z których ponad połowę stanowiły materiały audiowizualne (54,0%).

Analiza wskaźnika uczestnictwa w ofercie podmiotów działających w obszarze kultury (mierzonego liczbą uczestników na 1 000 ludności) wykazuje, że w 2015 r. każdy statystyczny mieszkaniec Polski uczestniczył przynajmniej w 1 seansie filmowym w kinie stałym (1 188 widzów na 1 000 ludności), niemal każdy zwiedził wystawę w muzeum lub oddziale muzealnym (865), co 3 osoba uczestniczyła w przedstawieniu lub koncercie w teatrze lub instytucji muzycznej (313), a co 6 – wypożyczyła co najmniej 1 pozycję w bibliotece publicznej oraz zwiedziła wystawę w galerii lub salonie sztuki (162).

Oprócz podstawowej działalności, instytucje kultury oraz inne podmioty działające w obszarze kultury organizują także szereg dodatkowych przedsięwzięć. W przypadku instytucji wystawienniczych i scenicznych, w 2015 r. najczęściej organizowane były lekcje/warsztaty (łącznie 129,0 tys.), seanse filmowe (22,3 tys.) oraz odczyty, prelekcje, spotkania, wykłady (17,2 tys.). Różnego rodzaju spotkania i wykłady były najpopularniejszą formą pozaprojekcyjnej działalności kin stałych – stanowiły one 78,2% ogółu innych form aktywności kin. Biorąc pod uwagę liczbę uczestników przypadającą na 1 imprezę, największą popularnością cieszyły się imprezy plenerowe organizowane przez teatry i instytucje muzyczne (przeciętnie 2 759 osób biorących udział w imprezie) oraz muzea (1 052), a także festiwale teatralne i muzyczne (2 690). Na przestrzeni analizowanych lat, struktura najpopularniejszych form dodatkowej działalności podmiotów kultury nie uległa zmianie.

Podmiotami, które proponują wszechstronną ofertę kulturalną, są centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby oraz świetlice. Ich statutowym zadaniem jest zarówno organizacja różnego rodzaju imprez, jak i prowadzenie grup artystycznych, kół zainteresowań, klubów czy kursów, których ukończenie daje uczestnikom status absolwenta. W 2015 r. zorganizowano 217,4 tys. imprez, z których tylko 15,3% stanowiły imprezy z płatnym wstępem. Przeciętnie 1 placówka zorganizowała 53 imprezy w ciągu roku, przy czym najbardziej aktywne pod tym względem były centra kultury (107 imprez), najmniej natomiast – świetlice (18). Najczęściej organizowane były prelekcje, spotkania, wykłady (35,8 tys.), koncerty (31,8 tys.) oraz warsztaty (27,5 tys.). Wszystkie imprezy zgromadziły w sumie 34,3 mln uczestników – najliczniej: koncerty (32,5% ogółu uczestników), festiwale i przeglądy artystyczne (13,4%) oraz wystawy (9,3%). Na przestrzeni lat 2007-2015, liczba organizowanych imprez oraz uczestników kształtowała się na podobnym poziomie. Dwukrotnie wzrosła natomiast zarówno liczba prowadzonych kół, klubów, jak i członków tych kół i w 2015 r. wyniosła odpowiednio: 22,9 tys. i 496,2 tys. (wobec 10,7 tys. oraz 250,0 tys. w 2007 r.). Najbardziej popularne były koła plastyczne, techniczne oraz taneczne – w sumie 8,8 tys. tego typu kół zrzeszało 167,3 tys. członków. Na uwagę zasługują także działające przy centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach, kluby seniora oraz Uniwersytety Trzeciego Wieku – 1,8 tys. klubów gromadziło aż 100,6 tys. osób. 76,7% wszystkich kół i klubów było samodzielnie zorganizowanych przez jednostkę. Charakter zajęć odpłatnych miało 36,5% kół. W 2015 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby oraz świetlice prowadziły także 16,8 tys. grup artystycznych, które skupiały 299,6 tys. członków oraz zorganizowały 7,1 tys. kursów, które ukończyło 115,8 tys. absolwentów. W porównaniu z 2007 r. liczba zorganizowanych kursów wzrosła o 30,7% a absolwentów – o 20,2%.

Wykres 6. Odsetek podmiotów działających w obszarze kultury przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych w 2015 r.

Należy zaznaczyć, że o dostępności oferty świadczy również poziom przystosowania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2015 r. blisko połowa analizowanych podmiotów działających w obszarze kultury (46,4%) była przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych, przy czym przystosowanie to dotyczyło przede wszystkim wejścia do budynku (45,5% ogółu podmiotów) a rzadziej adaptacji wewnątrz budynku (29,6%). Ponadto, część jednostek (1,8% ogółu analizowanych podmiotów) wykorzystywała także technikę audiodeskrypcji, umożliwiającą odbiór treści wizualnych osobom niewidzącym i słabowidzącym.

Liczba obiektów przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych rośnie z roku na rok. Na przestrzeni lat 2007-2015, najwyższy wzrost odsetka budynków posiadających odpowiednie udogodnienia dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, dotyczył muzeów i ich oddziałów (o 32,5%) oraz centrów kultury, ośrodków kultury, domów kultury, klubów i świetlic (o 30,3%), najniższy natomiast – galerii i salonów sztuki (o 14,0%).

Rozdział II. Wydatki na kulturę

Jednym z głównych źródeł finansowania kultury w Polsce są środki publiczne – trzy czwarte budżetu podmiotów publicznych opiera się na wydatkach budżetu państwa (dział 921, część 24 budżetu państwa) oraz wydatkach JST (dział 921)⁸. Dotacje publiczne są również istotnym źródłem finansowania działalności dla organizacji pozarządowych. W tym kontekście należy także wspomnieć wydatki prywatne – tak gospodarstw domowych, tj. odbiorców kultury nabywających wyroby i usługi kulturalne odzwierciedlone w analizie wydatków gospodarstw domowych, jak przedsiębiorstw (np. sponsoring instytucji czy wydarzeń kulturalnych). W ostatnich latach istotnym zastrzykiem środków finansowych dla obszaru kultury były także środki zagraniczne, przede wszystkim unijne.

Finansowanie kultury przez państwo oraz JST jest narzędziem szeroko rozumianej polityki kulturalnej państwa, ale także obowiązkiem państwa i samorządu terytorialnego jako organizatora instytucji kultury, wynikającym z ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁹. Wśród instytucji publicznych przeważają jednostki, dla których organizatorem jest samorząd¹⁰, stąd dominująca pozycja samorządowych wydatków na kulturę w wydatkach na kulturę w skali całego kraju.

Jako organizator państwo lub JST ma obowiązek zapewnić tworzonemu instytucjom kultury środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu, w którym działalność jest prowadzona. Realizuje się to poprzez dotacje:

- podmiotowe na dofinansowanie działalności bieżącej w zakresie realizowanych zadań statutowych, w tym utrzymanie i remonty obiektów;
- celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji;
- celowe na realizację wskazanych zadań i programów.

Obowiązek finansowania kultury jest realizowany także poprzez sprawowanie mecenatu nad instytucjami kultury przejawiającego się wspieraniem i promocją twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Mecenat może sprawować Minister Kultury i Dziedzictwa

⁸ Klasyfikacja budżetowa umożliwia ewidencjonowanie ponoszonych wydatków oraz uzyskiwanych dochodów, w odniesieniu do wszystkich jednostek sektora finansów publicznych. Wszystkie jednostki sektora finansów publicznych sporządzają sprawozdania budżetowe według zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości budżetowej. Sporządzając sprawozdania, mają obowiązek grupowania dochodów i wydatków według działów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej oraz według paragrafów. W przypadku budżetu państwa, wydatki oraz dochody ujmowane są w odpowiednich częściach, działach oraz rozdziałach. W przypadku budżetów JST, wydatki oraz dochody ujmowane są w odpowiednich działach i rozdziałach.

⁹ Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012, poz. 406), z późniejszymi zmianami.

¹⁰ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa, (Dz. U. z 1998, nr 106, poz. 668), z późniejszymi zmianami.

Narodowego, a także organy JST, w zakresie ich właściwości. Z mecenatem wiąże się możliwość przekazywania przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jak i samorządy dotacji celowych na realizację zadań objętych mecenatem państwa, prowadzonych przez instytucje kultury oraz inne podmioty nienależące do sektora finansów publicznych. Dotacje ministerialne są udzielane w ramach działu 921 z części 24, której dysponentem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a dotacje samorządowe są ujmowane w dziale 921.

Państwo oraz JST mogą kierować środki na kulturę poprzez różnego rodzaju fundusze czy stypendia. Przedmiotem analizy w podrozdziale 2.1. i 2.2 są wydatki budżetu państwa oraz JST, które znajdują się w dziale 921 klasyfikacji budżetowej *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*. Na potrzeby publikacji zostały one opisane w uproszczeniu jako „wydatki na kulturę”. Wydatki te zostaną głównie zobrazowane sumarycznie dla 9-letniego okresu czasu tj. za lata 2007-2015. Dane za poszczególne lata są bowiem dostępne w corocznej publikacji GUS „Kultura w ... r.”.

2.1. Wydatki budżetu państwa

W latach 2007-2015 wydatki w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*¹¹ w relacji do wydatków w innych działach były niewielkie i stanowiły średnio 0,5% wydatków budżetu państwa.

Tabl. 4. **Wydatki budżetu państwa w dziale 921**

Lata	Ogółem	
	w mln zł	rok poprzedni = 100
2007	1313,7	117,87
2008	1486,7	113,17
2009	1592,8	107,14
2010	1448,1	90,92
2011	1493,7	103,14
2012	1717,0	114,95
2013	1632,8	95,10
2014	1739,5	106,54
2015	1964,8	112,95

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

¹¹ Dział klasyfikacji budżetowej – wyróżniony w klasyfikacji budżetowej podstawowy podział, oznaczający rodzaj działalności finansowanej danym wydatkiem (np. wydatki na kulturę – to wydatki w dziale 921 – *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*). Klasyfikacja budżetowa precyzuje także rozdziały, w których ujmowane są wydatki oraz dochody odpowiadające różnym rodzajom działalności (zadaniom). Rozdziały mogą odwoływać się wprost do instytucji, która realizuje dane zadanie (np. Polski Instytut Sztuki Filmowej), mogą też określać konkretne zadanie finansowane ze środków publicznych (np. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami). Wykaz działów, rozdziałów oraz paragrafów dochodów i wydatków dostępny jest w Obwieszczeniu Ministra Finansów w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

W 2015 r. w następujących działach klasyfikacji budżetowej odnotowano mniejsze wydatki niż na kulturę: *Przetwórstwo przemysłowe, Działalność usługowa, Edukacyjna opieka wychowawcza, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska oraz Kultura fizyczna*. Narastająco od 2007 r. do 2015 r. łącznie wydano na kulturę 14 389,0 mln zł, czyli średnio 1 598,8 mln zł rocznie. Wydatki na kulturę rosły z 1 313,7 mln zł w 2007 r. do 1 964,8 mln zł w 2015 r. Średnie roczne tempo wzrostu (CAGR) wydatków na kulturę z budżetu państwa wyniosło 5,2% w okresie objętym analizą, przy średnim tempie wzrostu wszystkich wydatków z budżetu państwa na poziomie 3,2%.

Tabl. 5. **Wydatki budżetu państwa według działań**

Wyszczególnienie	2007	2010	2013	2014	2015
	w odsetkach				
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	5,3	3,5	3,1	2,8	2,4
Przetwórstwo przemysłowe	0,6	0,3	0,3	0,4	0,4
Transport i łączność	3,9	3,1	2,8	2,8	3,2
Gospodarka mieszkaniowa	0,7	0,5	0,7	0,8	0,7
Działalność usługowa	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Nauka	1,5	1,4	1,5	1,6	1,6
Administracja publiczna	3,7	3,9	4,0	4,0	3,8
Obrona narodowa	6,2	6,3	6,3	7,5	8,9
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	21,5	24,3	23,3	22,1	24,7
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4,6	4,4	4,2	4,4	4,2
Wymiar sprawiedliwości	3,4	3,3	3,3	3,5	3,3
Obsługa długu publicznego	10,9	11,6	13,2	11,0	8,8
Oświata i wychowanie	0,9	0,5	0,7	1,1	1,1
Szkolnictwo wyższe	4,2	4,0	4,1	4,6	4,7
Ochrona zdrowia	2,2	2,3	2,3	2,4	2,2
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5,1	5,8	5,6	5,8	4,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6
Kultura fizyczna	0,1	0,6	0,1	0,1	0,1

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

2.1.1. Wydatki według rozdziałów

Dysponenci poszczególnych części budżetowych¹² oraz podległe im jednostki mogą ujmować wydatki na kulturę w kilkunastu rozdziałach klasyfikacji budżetowej działu 921¹³. Nazewnictwo rozdziałów klasyfikacji budżetowej powiązane jest z nazwą zadania lub nazwą specjalistycznej jednostki (podmiotu) realizującego określone zadanie – np. w rozdziale 92101 – *Instytucje kinematografii* mogą być ujmowane wydatki związane z funkcjonowaniem kin. Jeżeli danego wydatku nie można przypisać realizującemu ją podmiotowi w ramach jego działalności statutowej, bo takiego podmiotu nie ma w klasyfikacji budżetowej, to wydatek taki zwykle jest ujęty w rozdziale dotyczącym pozostałej działalności. Jeżeli natomiast jakiś wydatek jest finansowany w sposób celowy (dotacja celowa) jako konkretne zadanie, to zwykle taki wydatek ujemuje się w rozdziale dotyczącym pozostałych zadań w zakresie kultury.

Największe wydatki z budżetu państwa odnotowano w rozdziale 92118 – *Muzea*. Relatywnie duże wydatki były także w rozdziałach: 92113 – *Centra kultury i sztuki*, 92106 – *Teatry* oraz 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami*.

Udział wydatków w poszczególnych rozdziałach zmieniał się w okresie analizy, niemniej jednak, porównując rok 2007 i 2015 widoczne są pewne ogólne trendy: rosty w miarę stale wydatki w rozdziale 92118 – *Muzea* (z poziomu 23,9% w 2007 r. do 28,8% w 2015 r.), w rozdziale 92113 – *Centra kultury i sztuki* (z 9,0% do 11,6%) oraz w rozdziale 92108 – *Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele* (z 3,2% do 4,9%). Zmniejszył się natomiast udział wydatków w rozdziale 92102 – *Polski Instytut Sztuki Filmowej*¹⁴ (z 1,3% w 2007 r. do 0,7% w 2015 r.), w rozdziale 92104 – *Działalność radiowa i telewizyjna* (z 1,6% do 1,1%), w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (z 0,8% do 0,3%), w rozdziale 92116 – *Biblioteki* (z 10,1% do 6,0%), w rozdziale 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (z 13,4% do 6,9%) oraz w rozdziale 92123 – *Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa*¹⁵ (z 3,5% do 1,5%).

¹² Część budżetowa – fragment planu dochodów i wydatków budżetu państwa, za którego realizację odpowiada dysponent główny, inaczej zwany dysponentem I stopnia. Częściami budżetowymi zarządzają wskazani dysponenci wymienieni w Obwieszczeniu Ministra Finansów w sprawie klasyfikacji części budżetowych oraz określenia ich dysponentów. Dysponent główny otrzymuje środki bezpośrednio od Ministra Finansów i ma prawo dalszego ich dystrybuowania między podległe mu jednostki (dysponenci II i III stopnia).

¹³ W 2006 r. w dziale 921 było 23 rozdziały, a w 2010 r. funkcjonowało już 28 rozdziałów. Nowe rozdziały to: 92126 – *Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia*, 92179 – *Pomoc zagraniczna*, 92180 – *Działalność badawczo-rozwojowa*, 92193 – *Dochody państwowej jednostki budżetowej uzyskane z tytułu przejętych zadań, które w 2010 r. były finansowane z rachunku dochodów własnych*, 92194 – *Dochody państwowej jednostki budżetowej uzyskane z tytułu przejętych zadań, które w 2010 r. były realizowane przez gospodarstwa pomocnicze*.

¹⁴ Polski Instytut Sztuki Filmowej (PISF) został utworzony na mocy ustawy z 30 czerwca 2005 r. o kinematografii. Działalność PISF jest nadzorowana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Do źródeł przychodów PISF należą m.in.: środki z budżetu państwa, wpłaty dokonywane przez podmioty komercyjne związane z mediami, przychody z eksploatacji filmów, do których PISF posiada autorskie prawa majątkowe, wpłaty z Funduszu Promocji Kultury.

¹⁵ Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa (NFRZK) został powołany na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa.

Tabl. 6. **Wydatki budżetu państwa w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem		CAGR ^a
	w mln zł	w odsetkach	w %
Ogółem	14389,0	100,0	5,2
92101 – Instytucje kinematografii	67,7	0,5	27,8
92102 – Polski Instytut Sztuki Filmowej	130,7	0,9	-2,4
92103 – Zadania w zakresie kinematografii	0,0	0,0	-100,0
92104 – Działalność radiowa i telewizyjna	196,6	1,4	0,1
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury ...	405,3	2,8	13,5
92106 – Teatry	1445,0	10,0	3,8
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	513,4	3,6	10,7
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	87,4	0,6	-7,3
92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych ...	108,4	0,8	7,4
92113 – Centra kultury i sztuki	1707,5	11,9	8,5
92114 – Pozostałe instytucje kultury	967,4	6,7	17,3
92115 – Polska Agencja Prasowa	26,6	0,2	-3,8
92116 – Biblioteki	997,8	6,9	-1,4
92117 – Archiwa	1130,7	7,9	5,7
92118 – Muzea	3582,1	24,9	7,6
92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków	254,6	1,8	9,3
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	1252,2	8,7	-3,2
92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków	423,9	2,9	5,3
92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa	158,7	1,1	4,1
92123 – Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa	357,6	2,5	-5,1
92124 – Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa	8,8	0,1	-100,0
92126 – Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia	16,5	0,1	0,3
92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	15,3	0,1	38,1
92195 – Pozostała działalność	534,7	3,7	-1,0

^a CAGR - skumulowany roczny wskaźnik wzrostu
Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

Dysponentem środków funduszu jest Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa. Podstawowym źródłem finansowania NFRZK jest dotacja z budżetu państwa (z części 01 – Kancelarii Prezydenta RP). Środki Funduszu są przeznaczone na prace konserwatorsko-remontowe zabytkowej architektury znajdującej się na terenie miasta Krakowa.

2.1.2. Wydatki według części budżetowych

Budżet państwa jest podzielony na różne części, przypisane poszczególnym Ministerstwom. Wydatki w dziale 921 – *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* znajdują się przede wszystkim w części 24 budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wydatki te stanowiły 84,2% wszystkich wydatków budżetu państwa na kulturę i w całym okresie analizy wyniosły 12 114,7 mln zł.

Tabl. 7. **Wydatki budżetu państwa na kulturę według części budżetowych w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem	
	w mln zł	w odsetkach
Ogółem	14389,0	100,0
Część 01 – Kancelaria Prezydenta RP	357,6	2,5
Cześć 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	12114,7	84,2
Część 28 – Nauka	111,6	0,8
Część 29 – Obrona narodowa	301,4	2,1
Część 30 – Oświata i wychowanie	52,8	0,4
Część 31 – Praca	22,8	0,2
Część 32 – Rolnictwo	50,0	0,3
Część 36 – Skarb państwa	26,6	0,2
Część 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne	115,7	0,8
Część 45 – Sprawy zagraniczne i członkostwo RP w UE	258,9	1,8
Część 46 – Zdrowie	90,1	0,6
Część 54 – Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych	6,5	0,0
Część 67 – Polska Akademia Nauk	49,8	0,3
Część 85 – Województwa	830,6	5,8

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego finansuje lub dofinansowuje działalność wielu jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez Ministerstwo, w tym 48 państwowych instytucji kultury, 29 instytucji współprowadzonych z samorządami, 19 państwowych szkół wyższych artystycznych¹⁶. Jest organizatorem 18 państwowych muzeów oraz współprowadzącym dla kolejnych 17. Ma to wpływ na kierunki finansowania, jakie możemy zaobserwować w analizowanym okresie – spośród wydatków w dziale 921 części 24 budżetu państwa najwięcej wydatków występuje w rozdziale 92118 –

¹⁶Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa i budżetu środków europejskich w części 24 i dziale 921 – *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* za 2015 r.

Muzea (27,1% wszystkich wydatków w latach 2007-2015). Znaczącą pozycję w całościowych wydatkach w okresie analizy stanowiły także wydatki w rozdziałach: 92113 – *Centra kultury i sztuki* oraz 92106 – *Teatry* (odpowiednio: 14,1% oraz 11,9%). Najszybszy wzrost wydatków widoczny był w rozdziałach: 92101 – *Instytucje kinematografii* (średni roczny wzrost w latach 2007 – 2015 wyniósł 27,8%), 92105 – *Pozostałe zadania w zakresie kultury* oraz 92114 – *Pozostałe instytucje kultury* (odpowiednio: 18,4% oraz 17,9%). W przypadku kilku rozdziałów zaobserwowano spadek wydatków: w rozdziale 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (o 2,5%), rozdziale 92102 – *Polski Instytut Sztuki Filmowej* (o 2,4%) oraz w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (o 2,3%).

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego obecne są także w innych częściach budżetu państwa, podlegających m.in. wojewodom oraz różnym ministerstwom, m.in.: Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwu Edukacji Narodowej, Ministerstwu Zdrowia, Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi czy Ministerstwu Spraw Zagranicznych. W latach 2007-2015 łączne wydatki w dziale 921 ponoszone poza Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyniosły 2 274,3 mln zł i stanowiły 15,8% ogółu wydatków budżetu państwa na kulturę.

Oprócz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w latach 2007-2015 największe wydatki w dziale 921 zostały poniesione z budżetu wojewodów¹⁷ (5,8% ogółu wydatków). Wydatki te są ujęte w części 85 budżetu państwa. Najwięcej na kulturę z budżetu wojewodów wydano w województwach: podkarpackim (15,7% łącznych wydatków z budżetu wojewodów) oraz małopolskim (12,6%).

Największy udział w łącznych wydatkach z budżetu wojewodów miały wydatki w rozdziale 92121 – *Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków*¹⁸ (51,0%), a także 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (39,3%). Globalna kwota wydatków w tych dwóch rozdziałach w całym okresie analizy wyniosła 750,1 mln zł, czyli średnio 83,3 mln zł rocznie. W okresie analizy udział wydatków z budżetu wojewodów w rozdziale 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* zmalał (z 46,9% w 2007 r. do 37,3% w 2015 r.), podczas gdy rósł w rozdziale 92121 – *Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków* (z 31,4% w 2007 r. do 57,0% w 2015 r.). Analizując te dwa rozdziały wyraźnie widać też pewne różnice regionalne. W budżetach wojewodów w województwach: podkarpackim, śląskim i małopolskim w okresie analizy przeważały wydatki w rozdziale 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami*, a w pozostałych – wydatki w rozdziale 92121 – *Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków*. Największe wydatki w skali kraju w obu tych rozdziałach zaobserwowano w przypadku budżetu wojewody województwa podkarpackiego

¹⁷ Zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, wojewoda pełni funkcję przedstawiciela Rady Ministrów w województwie, zwierzchnika rządowej administracji zespolonej w województwie, a także reprezentanta Skarbu Państwa w zakresie określonym w odrębnych przepisach.

¹⁸ Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków jako jednostki budżetowe kierowane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków podlegają wojewodom i w ich imieniu wykonują zadania w zakresie ochrony zabytków.

(którego udział w sumie łącznych wydatków tych dwóch rozdziałów wyniósł 15,8%), następnie województwa małopolskiego (z udziałem 11,4%), oraz województwa śląskiego i mazowieckiego (po 9,1%).

Tabl. 8. **Wydatki wojewodów w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem	
	w mln zł	w odsetkach
Ogółem	830, 6	100,0
92103 – Zadania w zakresie kinematografii	0,0	0,0
92104 – Działalność radiowa i telewizyjna	0,0	0,0
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury	0,4	0,0
92106 – Teatry	2,9	0,4
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	0,3	0,0
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby ...	10,5	1,3
92113 – Centra kultury i sztuki	0,5	0,1
92116 – Biblioteki	2,6	0,3
92118 – Muzea	7,7	0,9
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	326,2	39,3
92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków ...	423,9	51,0
92124 – Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytko- wych Miasta Krakowa	8,8	1,1
92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	15,0	1,8
92195 – Pozostała działalność	31,7	3,8

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

Wydatki na kulturę ponoszone w pozostałych częściach budżetowych ulokowane były w różnych rozdziałach klasyfikacji. Szczegółowe zestawienie wydatków według części budżetowych oraz rozdziałów zawiera Tabl.1(25) w części tabelarycznej.

2.1.3. Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe¹⁹ służą zwiększaniu rzeczowego majątku instytucji kultury i są głównie związane z finansowaniem budowy, rozbudowy, modernizacji infrastruktury kulturalnej czy zakupem środków trwałych dla instytucji kultury lub podmiotów świadczących usługi kulturalne (np. organizacji społecznych). To bardzo ważna kategoria wydatków przyczyniająca się do poprawy i poszerzenia oferty

¹⁹ Wydatki te zdefiniowane są w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, poprzez wymienienie konkretnych paragrafów, w których jednostki planują, a następnie ewidencjonują wydatki majątkowe.

kulturalnej dostępnej odbiorcom. Znaczna część wydatków majątkowych ma charakter wieloletni (realizacja większości zadań inwestycyjnych – np. budowa nowego obiektu kończy się w innym roku niż rok rozpoczęcia tego zadania), co sprawia, że szczegółowa analiza trendów w zakresie wydatków majątkowych jest dość utrudniona.

Łączne wydatki majątkowe z budżetu państwa w dziale 921 wyniosły w okresie analizy 2 484,0 mln zł, co stanowiło 17,3% ogółu wydatków budżetu państwa na kulturę.

Tabl. 9. **Wydatki majątkowe w dziale 921 z budżetu państwa**

Lata	Ogółem	
	w mln zł	rok poprzedni =100
2007	217,9	121,1
2008	299,9	137,7
2009	389,5	129,9
2010	226,0	58,0
2011	235,0	104,0
2012	263,6	112,1
2013	191,7	72,8
2014	322,1	168,0
2015	338,5	105,1

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem zmieniał się w latach 2007-2015: najwyższy zanotowano w 2009 r. (24,5%), a najniższy w 2013 r. (11,7%). W dziale 921 wydatki majątkowe rosły szybciej niż wydatki ogółem - średnie roczne tempo wzrostu wydatków majątkowych z budżetu państwa dla działu 921 wyniosło 5,7%, przy średnim rocznym tempie wzrostu wszystkich wydatków w tym dziale na poziomie 5,2%. Obserwowane tempo wzrostu wydatków majątkowych mogło mieć m.in. związek ze wsparciem, jakiego udzielało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w postaci dotacji w ramach Programów MKIDN, czy zapewnienia środków na dofinansowanie wkładu własnego podmiotom, które ubiegały się o współfinansowanie ze środków europejskich (w tym także zadań inwestycyjnych) w ramach programu Promesa Ministra Kultury.

Najwyższe wydatki majątkowe w okresie analizy zaobserwowano w rozdziale 92118 – *Muzea* (918,5 mln zł). Dużo niższe wydatki odnotowano w przypadku rozdziałów: 92113 *Centra kultury i sztuki* (388,2 mln zł), 92117 – *Archiwa* (210,7 mln zł), 92114 – *Pozostałe instytucje kultury* (173,8 mln zł) oraz 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (130,9 mln zł).

Tabl. 10. **Wydatki majątkowe w dziale 921 z budżetu państwa według części budżetowych w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem		
	w mln zł	w odsetkach	w % wydatków na kulturę
Ogółem	2484,0	100,0	17,3
Część 01 – Kancelaria Prezydenta RP ..	0,0	0,0	0,0
Część 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2214,2	89,1	18,3
Część 28 – Nauka	58,7	2,4	52,6
Część 29 – Obrona narodowa	129,9	5,2	43,1
Część 30 – Oświata i wychowanie	0,0	0,0	0,0
Część 31 – Praca	1,3	0,1	5,8
Część 32 – Rolnictwo	0,8	0,0	1,5
Część 36 – Skarb państwa	0,0	0,0	0,0
Część 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne	10,2	0,4	8,8
Część 45 – Sprawy zagraniczne i członkostwo RP w UE	0,0	0,0	0,0
Część 46 – Zdrowie	1,2	0,0	1,4
Część 54 – Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych	0,0	0,0	0,0
Część 67 – Polska Akademia Nauk	4,7	0,2	9,4
Część 85 – Województwa	63,1	2,5	7,6

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Większość wydatków majątkowych (89,1%) poniesiona była w części 24 budżetu państwa. Jednak udział wydatków majątkowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wydatkach na kulturę nie był największy (18,3%). Wyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach na kulturę zaobserwowano w części 28 oraz 29 budżetu państwa. W latach 2007-2011 w części 28 wynosił on średnio 75,2%, co wiązało się z powstawaniem Centrum Nauki Kopernik. Natomiast w części 29 udział wydatków majątkowych zmieniał się w okresie analizy od poziomu 3,8% w 2007 r. do 62,6% w 2015 r, co z kolei związane było m.in. z tworzeniem Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie, Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Marynarki Wojennej oraz Muzeum Katyńskiego.

2.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

Mimo, że JST są organizatorem dla większości publicznych instytucji kultury i większość wydatków publicznych na kulturę w Polsce jest ponoszona przez JST, to wydatki na kulturę nie są dominującą pozycją w budżetach samorządów – znacznie więcej wydają one w działach związanych z *Oświatą i wychowaniem, Pomocą*

społeczną, czy Transportem i łącznością. Udział wydatków budżetów JST na kulturę jest zbliżony do wydatków na *Gospodarkę mieszkaniową*.

Narastająco w okresie od 2007 r. do 2015 r. JST wydały w dziale 921 w sumie 58 637,6 mln zł, co stanowiło 3,8% wszystkich wydatków JST w tym okresie.

Tabl. 11. **Wydatki budżetów JST według działów**

Wyszczególnienie	2007	2010	2013	2014	2015
	w odsetkach				
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:					
Rolnictwo i łowiectwo	2,0	2,8	2,4	2,5	2,2
Transport i łączność	16,1	18,0	16,4	17,7	16,5
Gospodarka mieszkaniowa	3,4	3,3	3,3	3,4	3,7
Administracja publiczna	9,1	8,4	9,1	8,7	9,1
Oświata i wychowanie	30,5	28,4	30,6	29,3	30,2
Ochrona zdrowia	2,4	2,2	2,1	1,9	2,0
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	16,0	14,1	14,6	14,2	14,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	2,9	2,2	2,5	2,4	2,5
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5,3	5,6	5,6	6,4	7,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3,7	3,9	3,7	3,9	3,5
Kultura fizyczna	2,1	3,6	2,2	2,3	2,2

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

W latach 2007-2015 udział wydatków na kulturę był dość stabilny – najniższy wynoszący 3,5% odnotowano dla 2015 r., a najwyższy wynoszący 3,9% w latach 2010 i 2014. Stały poziom finansowania pozwala corocznie instytucjom kultury na zapewnienie środków na prowadzenie działalności kulturalnej.

Wydatki na kulturę w roku 2015 r. były wyższe od wydatków w 2007 r. o 2 192,9 mln zł, co przekłada się na średnie tempo wzrostu wydatków na kulturę (CAGR) na poziomie 4,9%, przy średnim tempie wzrostu ogółu wydatków JST w analizowanym okresie wynoszącym 5,4%. Zatem tempo wzrostu wydatków na kulturę rosło wraz ze wzrostem ogółu wydatków samorządów, ale w nieco wolniejszym stopniu niż łączne wydatki samorządów.

Tabl. 12. **Wydatki budżetów JST w dziale 921**

Lata	Ogółem	
	w mln zł	rok poprzedni =100
2007	4729,9	111,6
2008	5411,6	114,4
2009	6354,4	117,4
2010	7006,2	110,3
2011	6754,6	96,4
2012	6847,0	101,4
2013	6887,8	100,6
2014	7723,1	112,1
2015	6922,8	89,6

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

2.2.1. Wydatki według rozdziałów

Wzrost wydatków na kulturę odnotowano w niemal każdym rozdziale klasyfikacji budżetowej, a szczególnie wysoki w przypadku dwóch rozdziałów, które dominują w strukturze wydatków JST: w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* oraz 92116 – *Biblioteki*. W przypadku wydatków związanych z domami i ośrodkami kultury, świetlicami i klubami wydatki samorządów zwiększyły się w porównaniu do 2007 r. o 784,8 tys. zł, tj. z 1 250,1 mln zł w 2007 r. do 2 034,9 mln zł w 2015 r., a w przypadku bibliotek z 938,3 mln zł w 2007 r. do 1 315,1 mln zł w 2015 r. Średnie tempo wzrostu wydatków w przypadku bibliotek wynosiło 4,3% i było niższe niż dla wszystkich wydatków na kulturę, natomiast dla domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów – wyższe (6,3%). Wyższe średnie tempo wzrostu wydatków zanotowano także w przypadku kilku rozdziałów: 92101 – *Institucje kinematografii* (wzrost o 34,7%), 92108 – *Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele* (wzrost o 11,8%), a także w rozdziale 92178 – *Usuwanie skutków klęsk żywiołowych* (wzrost o 35,4%).

Obok wydatków związanych z domami i ośrodkami kultury, świetlicami i klubami, a także bibliotekami, w strukturze wydatków samorządowych w analizowanym okresie duże wydatki odnotowano w dwóch rozdziałach: 92106 – *Teatry* oraz 92118 – *Muzea* (odpowiednio 10,8% i 10,9%).

Tabl. 13. **Wydatki budżetów JST według rozdziałów w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem		CAGR ^a
	w mln zł	w odsetkach	w %
Ogółem	58637,6	100,0	4,9
92101 – Instytucje kinematografii	23,1	0,0	34,7
92103 – Zadania w zakresie kinematografii	2,4	0,0	1,3
92104 – Działalność radiowa i telewizyjna	0,2	0,0	-100,0
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury	2207,6	3,8	5,3
92106 – Teatry	6352,5	10,8	1,2
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele ...	2905,2	5,0	11,8
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	16920,0	28,9	6,3
92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych	441,0	0,8	5,3
92113 – Centra kultury i sztuki	2098,9	3,6	6,9
92114 – Pozostałe instytucje kultury	2344,0	4,0	5,2
92116 – Biblioteki	10420,9	17,8	4,3
92117 – Archiwa	21,0	0,0	7,5
92118 – Muzea	6410,8	10,9	4,9
92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków	19,6	0,0	0,3
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	3431,0	5,9	-3,5
92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków	8,4	0,0	7,2
92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa	0,2	0,0	1,7
92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych ...	20,0	0,0	35,4
92195 – Pozostała działalność	5010,9	8,5	7,7

^a CAGR - skumulowany roczny wskaźnik wzrostu
Ź r ó ł o: dane Ministerstwa Finansów.

2.2.2. Wydatki według rodzaju budżetu

Analizując wydatki JST z perspektywy poszczególnych szczebli jednostek samorządu terytorialnego (budżetu gminy, miasta na prawach powiatu, powiatu, województwa) można zaobserwować różnice zarówno w kwocie wydatków jak i w kierunkach finansowania. Ma to związek z podziałem kompetencji pomiędzy poszczególnymi szczeblami samorządu terytorialnego oraz liczbą instytucji kultury podległych poszczególnym szczeblom.

Najwięcej na kulturę wydały gminy oraz miasta na prawach powiatu. W stosunku do ogółu wydatków poszczególnych szczebli, najwyższy odsetek wydatków na kulturę w relacji do wszystkich wydatków samorządu zaobserwowano

w przypadku budżetów województw (8,4%). Miasta na prawach powiatu na kulturę wydały 3,9% ogółu swoich wydatków, gminy 3,6%, a powiaty 0,5%. Wśród gmin najwięcej, w stosunku do całego swojego budżetu, wydały na kulturę gminy wiejskie, a mniej gminy miejsko-wiejskie. W okresie objętym analizą średnie roczne wydatki gmin na kulturę wyniosły 2 725,6 mln zł, miast na prawach powiatu – 2 337,5 mln zł, województw 1 343,0 mln zł, a powiatów – 109,2 mln zł. Przy czym trzeba podkreślić, że gmin jest ponad 2000, a zatem średnio jedna gmina wydała na kulturę rocznie 1,1 mln zł, a województwo – 83,9 mln zł.

Tabl. 14. **Wydatki budżetów JST w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Gminy	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Województwa
Ogółem (w mln zł)	24530,2	21037,6	982,4	12087,4
Udział wydatków w dziale 921 w wydatkach ogółem (w %)	3,6	3,9	0,5	8,4

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

W strukturze wydatków gmin na kulturę dominowały wydatki w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby*, które stanowiły 52,2% ogółu wydatków na kulturę. W drugiej kolejności strumień finansowania w gminach obejmował biblioteki (23,2%). Także miasta na prawach powiatu najwięcej wydały w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (16,2%) oraz w rozdziale 92116 – *Biblioteki* (15,7%). W strukturze wydatków miast na prawach powiatu można jednak znaleźć dodatkowe, dość duże pozycje związane z wydatkami w rozdziale 92106 – *Teatry* (13,9%) oraz w rozdziale 92118 – *Muzea* (10,6%). Powiaty wydały najwięcej na muzea (32,0%), biblioteki (18,3%) oraz ochronę zabytków (16,3%). W strukturze finansowania kultury przez województwa dominowały natomiast wydatki w rozdziałach: 92106 – *Teatry* (28,1%) oraz 92118 – *Muzea* (26,5%). Wydatki według typów budżetów szczegółowo prezentuje Tabl. 2(26) w części tabelarycznej.

2.2.3. Wydatki według województw

Wydatki na kulturę były także zróżnicowane geograficznie – chociaż ogólnie udział wydatków na kulturę we wszystkich wydatkach samorządowych wyniósł średnio 3,8% w okresie objętym analizą, to w sześciu województwach udział ten był wyższy (dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, opolskim, pomorskim i śląskim). Najwyższy udział odnotowano dla województwa dolnośląskiego (4,9%). Najniższy odsetek wydatków na kulturę w relacji do ogółu wydatków zaobserwowano w województwach: świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim (po 3,0%), podkarpackim (3,2%) i kujawsko-pomorskim (3,3%). Różne udziały wydatków na kulturę w strukturze wydatków samorządów mogą się wiązać z różną wagą, jaką lokalni władarze przykładają do wsparcia kultury, ale także mogą wynikać ze stopnia nasycenia instytucjami kulturalnymi danego obszaru, czy też dodatkowymi

możliwościami, jakie dają uruchamiane lokalnie programy wsparcia projektów w obszarze kultury ze środków zagranicznych.

Analizując wydatki samorządów na kulturę w Polsce można stwierdzić, że największy wkład finansowy w utrzymanie i rozwój kultury na poziomie regionalnym miały trzy województwa: mazowieckie (którego łączne wydatki w okresie analizy wyniosły 15,8% wszystkich wydatków samorządowych na kulturę w Polsce), śląskie (11,5%) oraz dolnośląskie (10,5%). Udział tych województw w łącznych wydatkach na kulturę w Polsce wynosił razem blisko 40% i zmieniał się w poszczególnych latach – np. udział województwa dolnośląskiego rósł – w 2007 r. wynosił 9,7% ogółu wydatków w Polsce, a w 2015 r. już 12,9%. Natomiast w województwie mazowieckim udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem na kulturę w Polsce w 2007 r. wyniósł 18,4% i zmalał do 15,5% w 2015 r. W przypadku województwa śląskiego udział ten wahał się od 10,2% w 2010 r. do 12,6% w 2014 r.

Województwo dolnośląskie wyróżniało się także średnim rocznym tempem wzrostu wydatków na kulturę większym niż inne województwa (8,8%, wobec 4,9% dla wszystkich województw w latach 2007-2015). Wyższe niż średnie tempo wzrostu wydatków na kulturę charakteryzowało także województwa: lubelskie (7,6%), pomorskie (7,0%), zachodnio-pomorskie (6,1%), świętokrzyskie (5,7%), a także wielkopolskie (5,2%). Najniższe średnie tempo wzrostu wydatków na kulturę odnotowano w przypadku województw opolskiego (2,0%) i mazowieckiego (2,6%). W tym ostatnim przypadku może się to wiązać z dużymi, corocznymi wydatkami na kulturę w całym okresie analizy, przez co utrzymanie wysokich wskaźników dynamiki jest trudniejsze.

Różnice pomiędzy województwami pojawiły się także w kierunkach finansowania kultury przez poszczególne województwa. Choć dominującą pozycją w każdym województwie miały wydatki na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, to najwyższy odsetek wydatków w tym zakresie w latach 2007-2015 był charakterystyczny dla województw: lubuskiego (42,2% łącznych wydatków samorządowych na kulturę w tym województwie), opolskiego (39,8%), podkarpackiego (39,3%) oraz zachodniopomorskiego (37,9%). Najwyższym odsetkiem wydatków na biblioteki w stosunku do wszystkich wydatków na kulturę charakteryzowały się województwa: lubelskie (21,3%), wielkopolskie (20,7%), śląskie (20,4%) oraz warmińsko-mazurskie (20,2%). W przypadku wydatków na teatry, wyróżniły się województwa: łódzkie (17,7% wydatków na kulturę), mazowieckie (15,1%) i pomorskie (13,6%). Natomiast w wydatkach na instytucje muzyczne (filharmonie, orkiestry, chóry i kapele) wyróżniło się województwo dolnośląskie (11,5%), a województwa mazowieckie i małopolskie charakteryzowały się wysokim udziałem wydatków na muzea (odpowiednio 14,8% i 13,6%). Relatywnie więcej niż inne województwa wydają na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami województwa: kujawsko-pomorskie (10,4%) oraz lubelskie (9,5%).

Tabl. 15. **Udział wydatków na kulturę w wydatkach ogółem JST na kulturę według województw**

Lata	Najmniejszy udział	W %	Największy udział	W %
2007	Świętokrzyskie	2,2	Mazowieckie	18,4
	Lubuskie	2,4	Śląskie	11,8
2008	Świętokrzyskie	2,3	Mazowieckie	19,3
	Lubuskie	2,3	Śląskie	11,0
2009	Świętokrzyskie	2,6	Mazowieckie	18,8
	Opolskie	2,6	Śląskie	11,0
2010	Świętokrzyskie	3,0	Mazowieckie	17,2
	Opolskie	3,1	Śląskie	10,2
2011	Opolskie	2,6	Mazowieckie	15,1
	Świętokrzyskie	2,9	Śląskie	10,6
2012	Opolskie	2,4	Mazowieckie	13,7
	Lubuskie / Świętokrzyskie	2,5	Śląskie	11,8
2013	Lubuskie	2,3	Mazowieckie	13,3
	Opolskie	2,4	Śląskie	12,4
2014	Opolskie	2,2	Mazowieckie	13,2
	Lubuskie / Świętokrzyskie	2,4	Śląskie / Dolnośląskie	12,6
2015	Opolskie	2,2	Mazowieckie	15,5
	Świętokrzyskie	2,3	Dolnośląskie	12,9

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwięcej na kulturę w 2015 r. wydało województwo dolnośląskie 308,07 zł (158,37 zł w 2007 r.), a niemal trzykrotnie mniej – województwo świętokrzyskie 126,82 zł (80,16 zł w 2007 r.). Szczególnie wysoki wskaźnik województwo dolnośląskie osiągnęło w latach 2014 i 2015, wydając odpowiednio 67,3% i 71,2% więcej w stosunku do średniej dla wszystkich samorządów wynoszącej 200,62 zł w 2014 r. oraz 179,91 zł w 2015 r.

2.2.4. Wydatki majątkowe

Większość wydatków w jednostkach samorządowych miało charakter wydatków bieżących²⁰, tj. związane było z funkcjonowaniem jednostek i obejmowało: wydatki osobowe (wynagrodzenia oraz wszystkie narzuty na wynagrodzenia osób zatrudnionych w jednostce), wydatki rzeczowe (zakup towarów i usług, niezbędnych do funkcjonowania jednostki), inne wydatki (różnego rodzaju opłaty, podatki i składki, które jednostki musiały zapłacić). Wydatki te stanowiły średnio 72,6%

²⁰ Wydatki te można określić jako wydatki, jakie muszą być ponoszone, by możliwa była działalność instytucji kultury. W ustawie o finansach publicznych, wydatki bieżące zostały zdefiniowane jako wydatki niebędące wydatkami majątkowymi.

wszystkich wydatków JST i rosły w tempie 5,7% rocznie, a zatem szybciej niż wydatki majątkowe (2,7% w okresie od 2007 do 2015 r.).

W okresie objętym analizą samorzady przeznaczyły na wydatki majątkowe średnio 27,4% swojego budżetu. Był to udział wyższy niż średni udział obserwowany w wydatkach w dziale 921 z budżetu państwa (17,3%). Udział wydatków majątkowych w ogóle wydatków był najwyższy w latach 2010 i 2014 (odpowiednio 31,7% i 31,3%), a najniższy w 2015 r. (20,2%).

Największy odsetek wydatków majątkowych był charakterystyczny dla miast na prawach powiatu – stanowił 31,3% ich całego budżetu w dziale 921. Relatywnie najmniejszy udział wydatków majątkowych można obserwować w przypadku powiatów (19,4%).

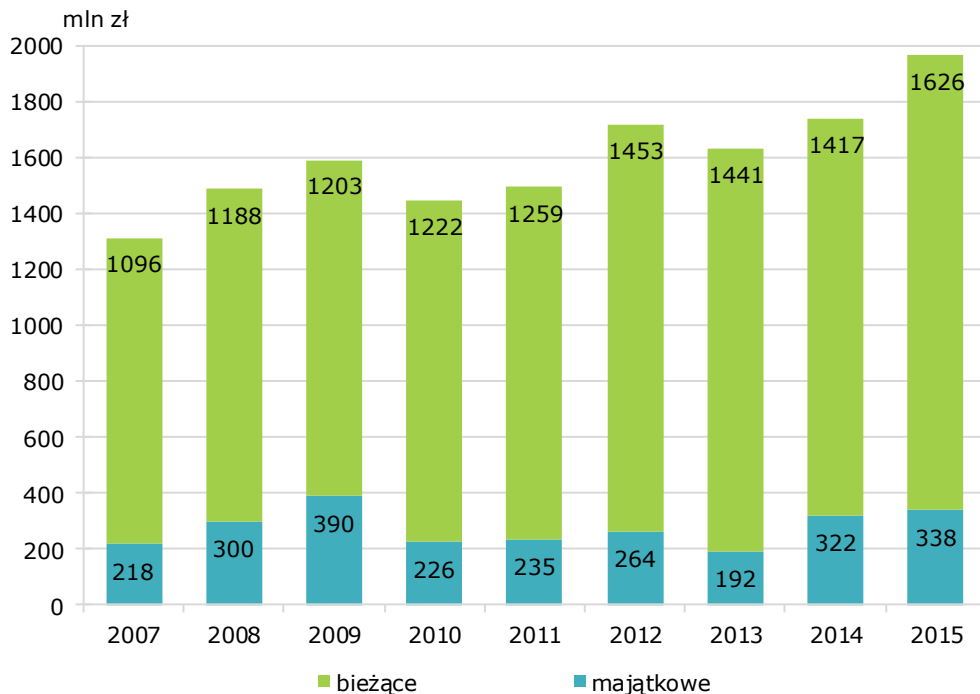
Tabl. 16. Wydatki majątkowe z budżetów JST według rodzaju budżetu w latach 2007-2015

Wyszczególnienie	Gminy	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Województwa
Ogółem wydatki majątkowe JST (w mln zł)	6574,8	6592,6	190,3	2686,8
Udział wydatków majątkowych w dziale 921 w wydatkach ogółem działy 921 (w %)	26,8	31,3	19,4	22,2
Udział wydatków majątkowych poszczególnych typów budżetów w wydatkach majątkowych całego działy 921 (w %)	41,0	41,1	1,2	16,7

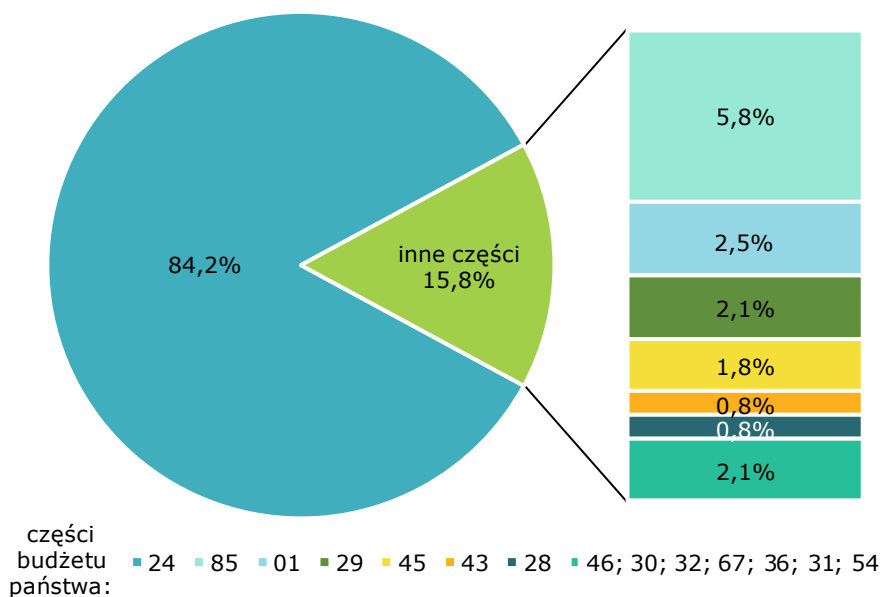
Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Finansów.

Największe łączne wydatki majątkowe były ponoszone w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (4407,6 mln zł w latach 2007-2015) oraz 92195 – *Pozostała działalność* (3302,5 mln zł). Duże wydatki były także charakterystyczne dla rozdziału 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (1998,9 mln zł), który związany był z udzielaniem przez samorząd terytorialny dotacji na finansowanie lub współfinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych. Ogólnie średnie roczne tempo wzrostu (CAGR) wydatków majątkowych w okresie analizy wyniosło 2,1%, a zatem mniej niż średnioroczne tempo wydatków na kulturę (4,9%). Szybciej rosły wydatki w rozdziale 92108 – *Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele* (22,2%) oraz w rozdziale 92101 – *Instytucje kinematografii* (21,6%). Ujemne tempo wzrostu wydatków majątkowych (a więc zmniejszenie wydatków w okresie analizy) zanotowano dla rozdziałów: 92119 – *Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków* (-100,0%) oraz 92106 – *Teatry* (-10,5%).

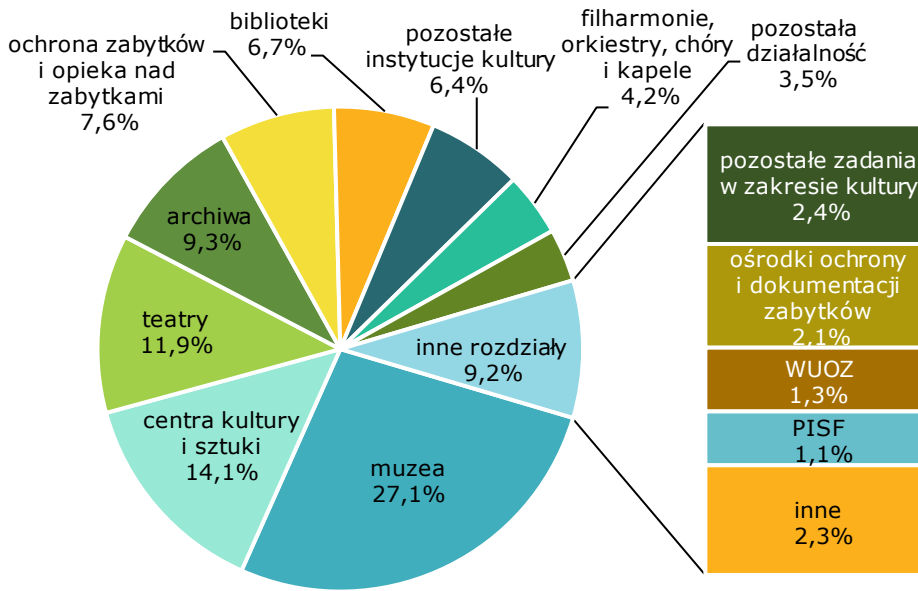
Wykres 7. Wydatki z budżetu państwa w dziale 921 według rodzaju wydatków

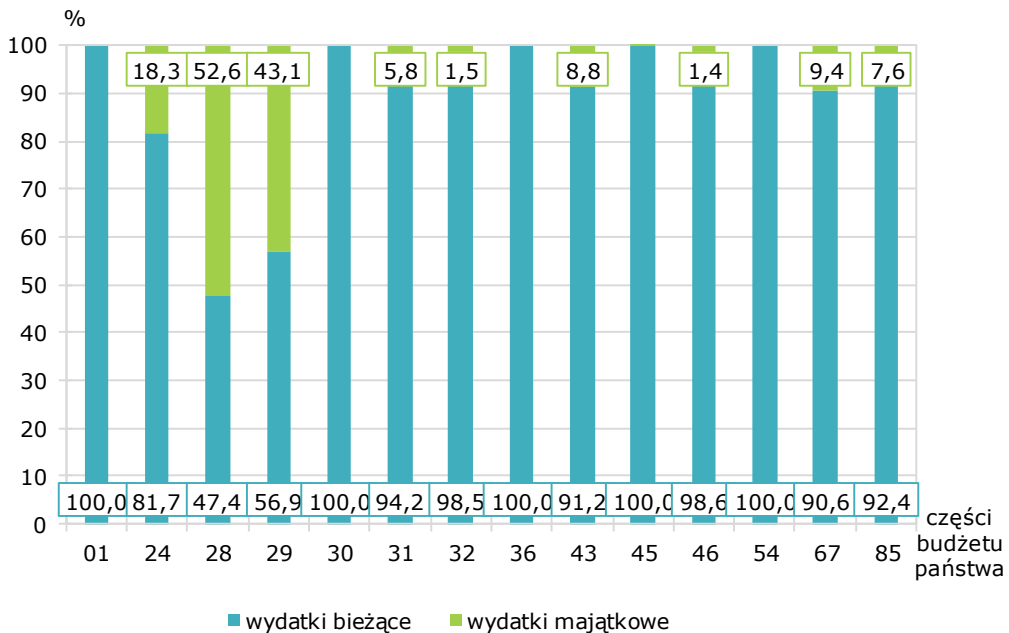
Wykres 8. Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale 921 według części budżetowych

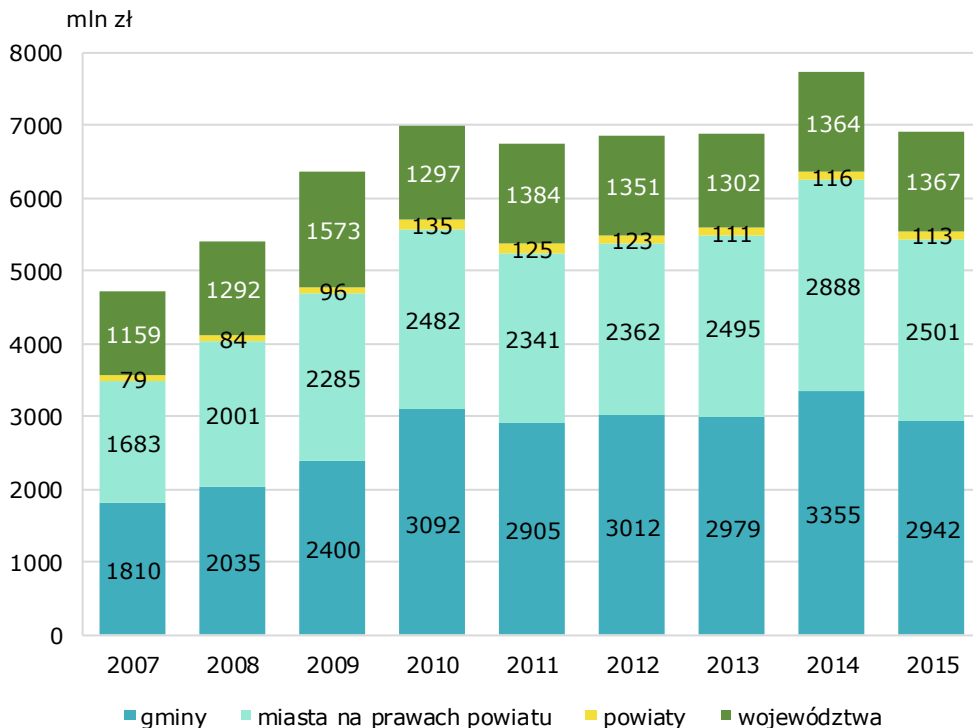
Wykres 9. Struktura wydatków z części 24 budżetu państwa w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej

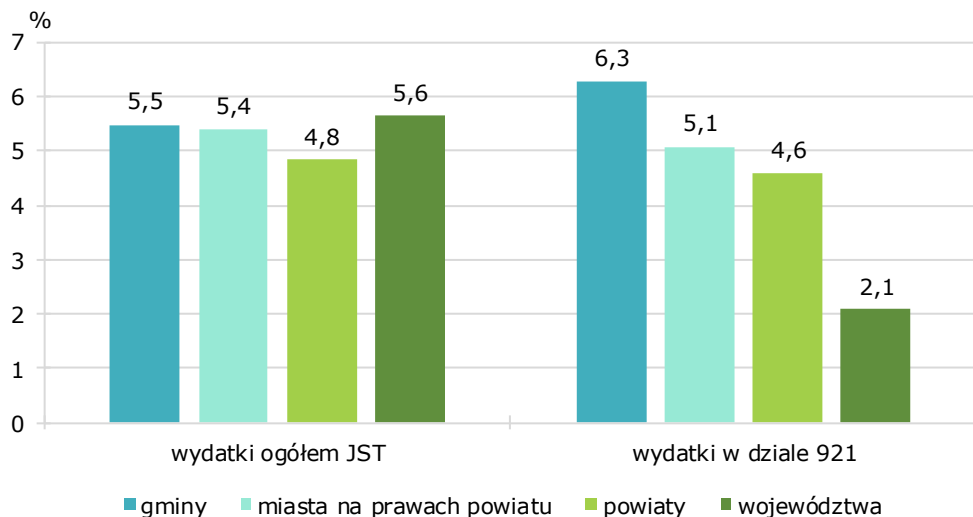
Wykres 10. Struktura wydatków z budżetu państwa w dziale 921 według rodzaju wydatku oraz części budżetowych

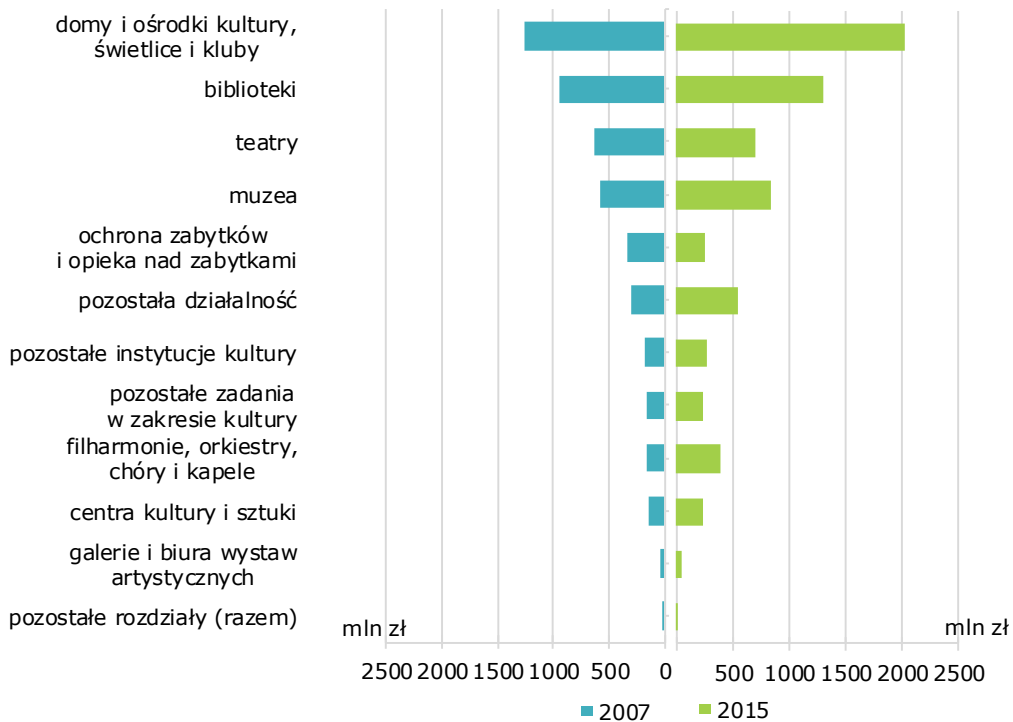
Wykres 11. Wydatki JST w dziale 921 według rodzajów budżetów

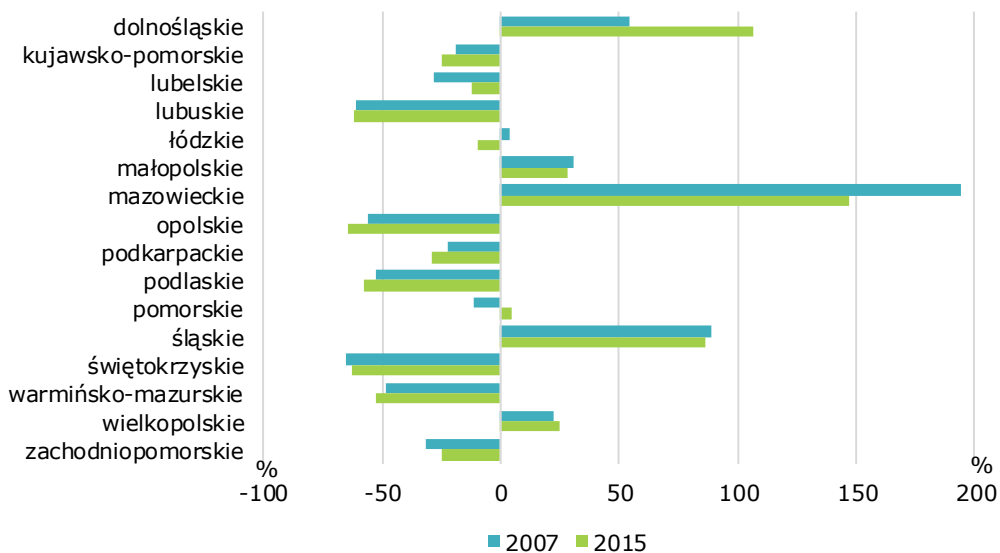
Wykres 12. Średnie roczne tempo wzrostu wydatków JST w latach 2007-2015

Wykres 13. Wydatki JST w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej

Wykres 14. Odchylenia względne wydatków samorządowych poszczególnych województw w dziale 921 od średnich wydatków wszystkich JST w dziale 921

Analizując łączne wydatki majątkowe samorządów można stwierdzić, że większa ich część znajdowała się w budżetach miast na prawach powiatu (41,1%) oraz gmin (41,0%). A zatem to one w największym stopniu inwestowały, rozbudowywały i modernizowały infrastrukturę kulturalną. Duży był także udział województw (16,7%). Różne były natomiast dominujące kierunki inwestycji – w strukturze wydatków gmin największą pozycję stanowiły wydatki majątkowe w rozdziale 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (51,5%). W strukturze wydatków miast na prawach powiatu – najwięcej wydatków majątkowych odnotowano w rozdziale 92195 – *Pozostała działalność* (16,9%), chociaż tylko niewiele mniej w rozdziałach: 92108 – *Filharmonie, chóry orkiestry i kapele* (15,9%), 92120 – *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* (13,8%), czy 92109 – *Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby* (13,5%). Dla powiatów charakterystyczne były przede wszystkim wydatki majątkowe związane z ochroną zabytków (49,8%), a województwa koncentrowały wydatki majątkowe w rozdziale 92118 – *Muzea* (29,5%).

2.3. Wydatki gospodarstw domowych

Wydatki na kulturę stanowią niewielką część wszystkich wydatków gospodarstw domowych – w latach 2007-2015 ich udział w łącznych wydatkach nie przekroczył 4,0%. W analizowanym okresie wydatki gospodarstw domowych ogółem systematycznie wzrastały, chociaż z coraz mniejszą dynamiką, natomiast kwota wydatków na kulturę ulegała pewnym fluktuacjom. Należy zaznaczyć jednak, że częściową przyczyną tych wahań były zmiany klasyfikacyjne wydatków, wprowadzone w badaniach budżetów gospodarstw domowych w 2013 r.

Przeciętne roczne wydatki ogółem na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2015 r. wyniosły 13 091,28 zł i w porównaniu z 2007 r. wzrosły o 34,7%. Wydatki na kulturę w tym czasie zmniejszyły się o 1,6% i wyniosły 340,08 zł na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

Analiza wydatków według wybranych kategorii towarów i usług zaliczanych do typowo kulturalnych, pozwala zauważyć pewne tendencje. Systematycznie zmniejszają się wydatki na sprzęt fotograficzny i kinematograficzny, sprzęt i akcesoria do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku oraz dźwięku i obrazu (sprzęt audiowizualny) a także na gazety i czasopisma. W 2015 r. kwota wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wyżej wymienione produkty, w porównaniu z 2007 r., zmniejszyła się odpowiednio o: 54,0%, 42,1% oraz 29,1%. Należy zaznaczyć, że w przypadku opłat radiowo-telewizyjnych, notowano dość istotny wzrost wydatków do 2012 r. (dotyczył on wyłącznie opłat za telewizję kablową i cyfrową, gdyż opłaty związane z abonamentem radiowo-telewizyjnym systematycznie malały) – po tym roku wysokość opłat w tym zakresie stopniowo zmniejszała się, co być może częściowo wiązało się m.in. ze spadkiem cen niniejszych usług. Na przestrzeni lat 2007-2015 stopniowo wzrastały natomiast wydatki związane z uczestnictwem w ofercie instytucji kultury oraz zakupem książek niebędących książkami edukacyjnymi (beletrystyczne i pozostałe). W przypadku książek, wzrost wydatków gospodarstw domowych był jednak bardzo umiarkowany (w 2015 r. wydatki na 1 osobę wzrosły o 5,52 zł w porównaniu z 2007 r.). Na zakup biletów

wstępu do teatrów, instytucji muzycznych, muzeów czy kin, gospodarstwa domowe wydały na osobę w 2015 r. blisko dwukrotnie więcej niż w 2007 r., tj. o 87,2%.

W strukturze wydatków gospodarstw domowych na kulturę, corocznie największy udział mają wydatki na media, tj. opłaty radiowo-telewizyjne (w 2015 r. stanowiły one 33,3% wszystkich wydatków gospodarstw domowych na kulturę), sprzęt audiowizualny wraz z odpowiednimi akcesoriami (9,53%) oraz gazety i czasopisma (8,93%). W porównaniu z 2007 r., nastąpiło przesunięcie udziału wydatków związanych z zakupem książek oraz uczestnictwem w ofercie instytucji kultury. W 2015 r. gospodarstwa domowe na bilety wstępu wydały o 1,5% więcej niż na zakup książek, podczas gdy w 2007 r. wydatki związane z zakupem książek były nieznacznie większe (o 0,5%).

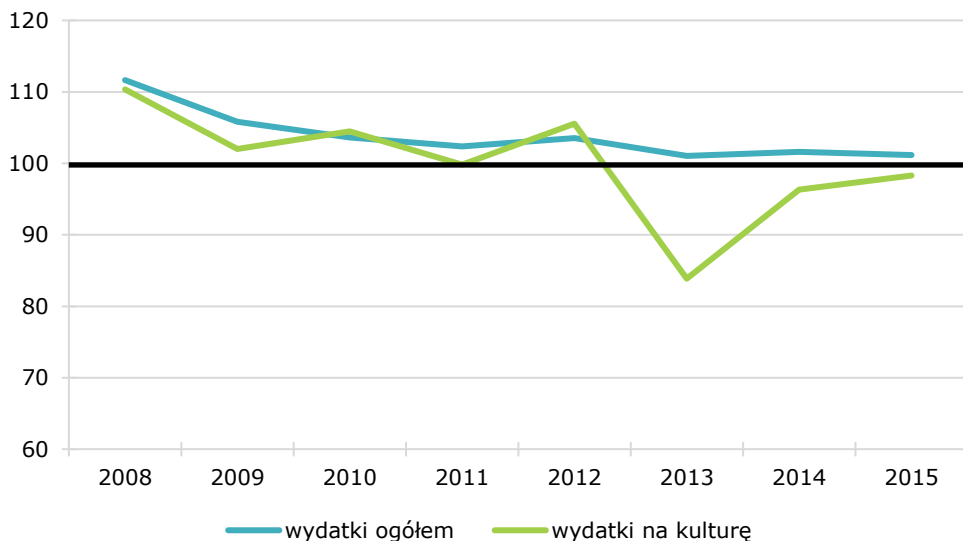
Tabl. 17. Przeciętne roczne wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych

Wyszczególnienie	2007	2009	2011	2013	2014	2015
Sprzęt i akcesoria do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku oraz dźwięku i obrazu	55,92	60,48	48,96	48,36	33,72	32,40
Sprzęt fotograficzny i kinematograficzny (łącznie z akcesoriami)	13,56	13,08	9,24	7,08	7,68	6,24
Bilety wstępu do teatrów, instytucji muzycznych, muzeów, kin, ogrodów zoologicznych	14,76	21,36	22,32	25,20	24,60	27,36
Abonament radiowy, telewizyjny, opłaty za telewizję kablową, cyfrową ^a	121,32	145,56	171,72	122,88	120,00	113,28
Książki ^b	17,04	19,32	19,32	21,36	20,76	22,56
Gazety i czasopisma	42,84	41,04	37,80	33,36	31,68	30,36

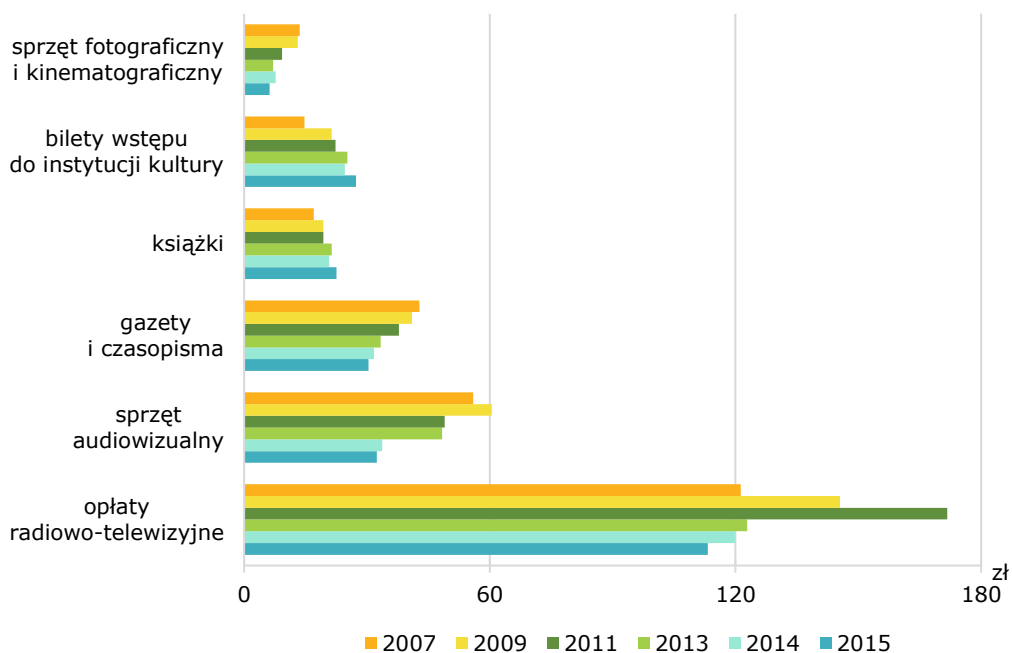
a Bez opłat za telewizję kablową w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych. **b** Bez książek przeznaczonych do celów edukacyjnych.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania gospodarstw domowych, zauważa się istotne różnice w wysokości wydatków na kulturę – na produkty i usługi kulturalne więcej wydają gospodarstwa mieszkające w miastach, niż na wsi. Jednakże dysproporcje te w ciągu ostatnich lat zmniejszają się, wydatki gospodarstw domowych w miastach maleją a na wsi stopniowo rosną. W 2007 r. gospodarstwa domowe mieszkające w miastach, przeciętnie na kulturę wydawały ponad dwukrotnie więcej, niż gospodarstwa mieszkające na wsi (431,04 zł na osobę wobec 208,56 zł). W 2015 r. wydatki na kulturę gospodarstw domowych zamieszkałych w miastach były

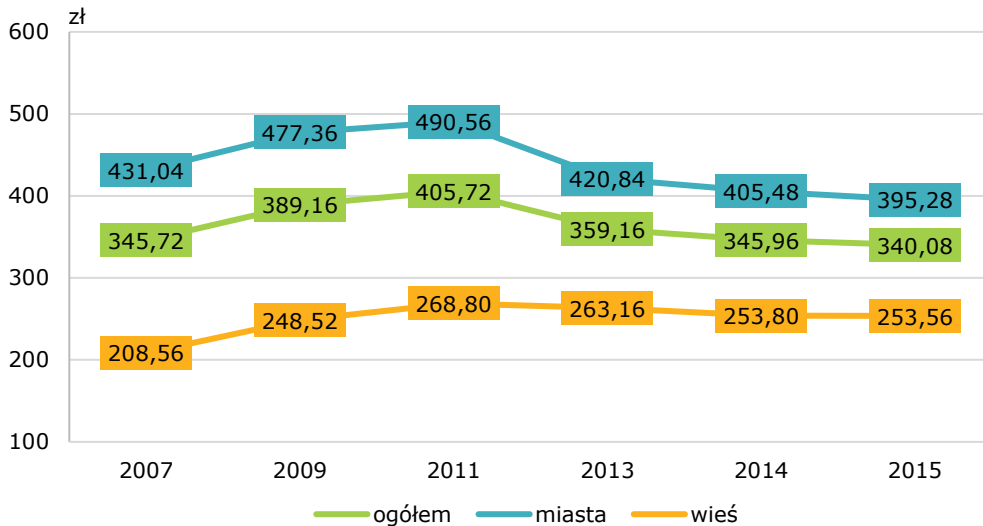
Wykres 15. Dynamika przeciętnych rocznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych (rok poprzedni = 100)

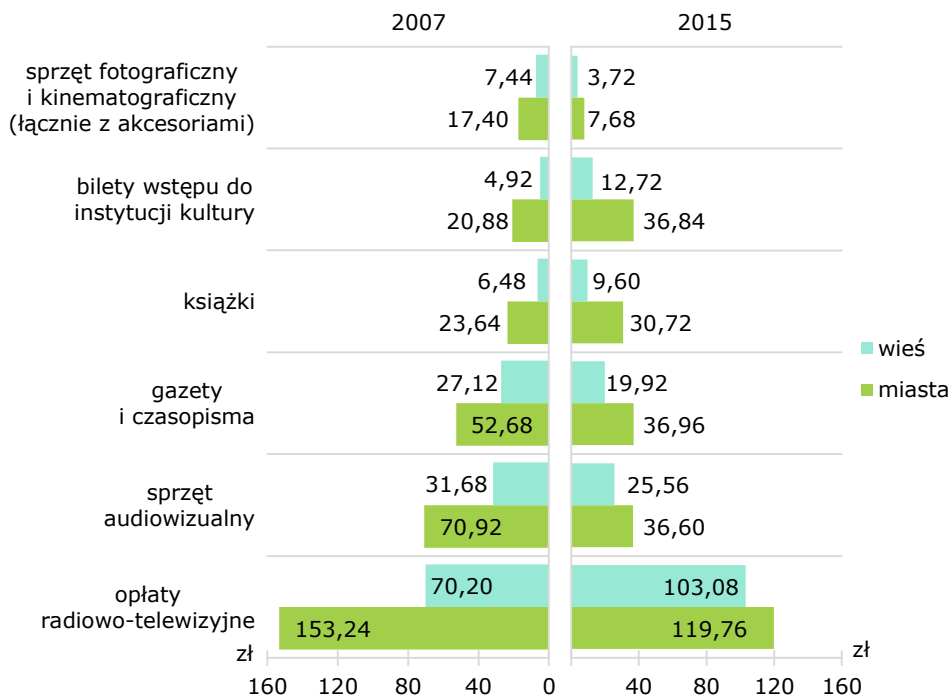
Wykres 16. Przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych

Wykres 17. Przeciętne roczne wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwach domowych według miejsca zamieszkania

Wykres 18. Przeciętne roczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych według wybranych kategorii produktów i usług kulturalnych oraz miejsca zamieszkania

o 55,6% większe niż gospodarstw domowych mieszkających na wsi (w miastach – 395,28 zł na osobę; na wsi – 253,56 zł). Niezależnie natomiast od miejsca zamieszkania, gospodarstwa domowe największe wydatki związane z kulturą przeznaczają na opłaty radiowo-telewizyjne, zakup sprzętu audiowizualnego wraz z akcesoriami oraz gazety i czasopisma (jedynie w 2015 r. gospodarstwa domowe mieszkające w miastach nieznacznie więcej wydały na bilety wstępu do instytucji kultury, niż na zakup sprzętu audiowizualnego).

Na przestrzeni lat 2007-2015, gospodarstwa domowe mieszkające na wsi zwiększyły ponad 2,5-krotnie swoje przeciętne roczne wydatki na bilety wstępu do teatrów, muzeów czy kin – z 4,92 zł w 2007 r. do 12,72 zł w 2015 r. (na 1 osobę). O blisko połowę wzrosły również wydatki na książki (o 48,1%) oraz opłaty radiowo-telewizyjne (o 46,8%). W tym czasie, miejskie gospodarstwa domowe, zwiększyły przeciętne roczne wydatki na bilety wstępu do instytucji kultury o 76,4%, a na zakup książek – o 29,9%. Natomiast wydatki związane z opłatami radiowo-telewizyjnymi w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych mieszkających w miastach spadły o 21,8%.

2.4. Wydatki ze środków Unii Europejskiej i innych funduszy zagranicznych

W ciągu ostatnich lat fundusze z zagranicy były bardzo ważnym bodźcem rozwoju. Pozyskano w ten sposób znaczne środki finansowe, które zmieniły obszar kultury w Polsce. Duża liczba ogłaszanych konkursów stwarzała możliwość realizacji różnorodnych przedsięwzięć, zarówno znaczących inwestycji infrastrukturalnych, jak i mniej kosztownych, ale równie ważnych, tak zwanych „działań miękkich”. Wśród beneficjentów środków zagranicznych znalazły się między innymi instytucje kultury, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne oraz JST.

2.4.1. Rodzaje zagranicznych źródeł finansowania kultury w Polsce

Po przystąpieniu do UE, Polska zaczęła czynnie partycypować w unijnej polityce zewnętrznej oraz wewnętrznej. Wśród priorytetów prowadzonej przez UE polityki regionalnej, spójności, wspólnej polityki rolnej oraz wspólnej polityki rybołówstwa (zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju) znajduje się dążenie do wyrównania warunków ekonomicznych i społecznych we wszystkich regionach UE poprzez likwidację zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych, w tym obszarów wiejskich. Instrumentami finansowymi wykorzystywanymi przez Wspólnotę do realizacji tych celów polityki wewnętrznej są Europejskie Fundusze Strukturalne. Sposób ich wdrażania w odniesieniu do Polski opisany został w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (NSRO, nazywanych też *Narodową Strategią Spójności*), na podstawie których powstały wymienione poniżej programy operacyjne oraz w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich. Ze względu na fakt, że budżet UE planowany jest na okres siedmioletni, programy operacyjne i PROW ograniczone są tą samą perspektywą finansową.

Środki zagraniczne wykorzystywane w celu finansowania rozwoju kultury w Polsce w latach 2007-2015 w przeważającej części pochodziły z budżetu UE, przede

wszystkim z: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich i Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR), przy czym kwoty pieniężne przekazane z EFS oraz EFR stanowiły niewielki odsetek całej puli pozyskanych środków. Dzięki tym funduszom w perspektywie finansowej 2007-2013 realizowane były programy operacyjne: *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko* (POIS), 16 *Regionalnych Programów Operacyjnych* (jeden w każdym województwie), *Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej* oraz – mniej istotne pod względem finansowania działań z zakresu kultury – *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka* (POIG), *Program Operacyjny Kapitał Ludzki* (POKL), *Program Operacyjny Pomoc Techniczna* (POPT), a także *Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej* (PORPW)²¹.

Jako nowy kraj członkowski UE (a zatem i Europejskiego Obszaru Gospodarczego) Polska uzyskała dostęp nie tylko do funduszy UE, ale również do Norweskiego Mechanizmu Finansowego (tzw. fundusze norweskie), Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, przy czym ten ostatni w obszarze kultury ma znaczenie marginalne. Fundusze norweskie i EOG stanowią formę bezzwrotnej pomocy finansowej przyznanej przez państwa niebędące członkami UE: Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom wspólnoty w zamian za dostęp do unijnego rynku wewnętrznego. Dzięki nim w latach 2007-2015 zrealizowano między innymi programy: *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego*, *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego* oraz *Fundusz wymiany kulturalnej*.

POIS to największy program perspektywy finansowej 2007-2013, a alokowane w nim środki miały na celu „zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej

²¹ Oprócz możliwości korzystania ze środków unijnych w ramach Europejskich Funduszy Strukturalnych oraz FS polskie jednostki kulturalne mogą korzystać również z programów wspólnotowych. Na uwagę zasługuje tu szczególnie program *Kultura 2007-2013*, jedyny program UE przeznaczony bezpośrednio dla obszaru kultury (od 2014 r. zastąpił go program *Kreatywna Europa 2014-2020*). Program *Kultura* dofinansował w okresie swojego funkcjonowania 203 projekty współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury, w których brały udział polskie organizacje i jednostki kultury (jako lider bądź współorganizator projektu). Łączna kwota przyznanych grantów do podziału pomiędzy wszystkich (nie tylko polskich) uczestników projektów wynosiła ponad 125 mln euro. Trudności w pozyskaniu danych uniemożliwiają precyzyjne określenie, jaka część tej kwoty trafiła do polskich instytucji i organizacji. Por. Joanna Sanetra-Szeliga, *Kultura pod lupą. Od ochrony dziedzictwa architektonicznego po Kreatywną Europę – kontekstowe podsumowanie programu Kultura 2007-2013* [w:] *Program Kultura 2007-2013 w Polsce – analiza i podsumowanie*, red. A. Hieropolitańska, K. Rola, Punkt Kontaktowy ds. Kultury, Warszawa 2013, s. 20-29. Program *Kreatywna Europa* dofinansował do końca 2015 r. 170 projektów, 65 w ramach komponentu *Kultura* i 115 w ramach komponentu *Media* (który zastąpił odrębnie działający do 2013 r. program *Media*, poświęcony tematyce audiowizualnej wyłączonej z programu *Kultura*).

i rozwijaniu spójności terytorialnej²². Zauważono przy tym znaczenie potencjału kultury i dziedzictwa dla realizacji nadrzędnego celu programu tworząc osobną *Oś priorytetową XI Kultura i dziedzictwo kulturowe*. Pozwoliło to na realizację dużych inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego, poprawy infrastruktury kultury i zwiększenia doń dostępu oraz rozwoju infrastruktury szkolnictwa artystycznego. Za wdrożenie priorytetu odpowiedzialne było Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. POIŚ wykorzystywał środki FS i EFRR. Inwestycje infrastrukturalne (w tym budowlane i modernizacyjne) objęły wiele kluczowych dla polskiej kultury muzeów (np. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie), filharmonii (np. Filharmonia Narodowa), teatrów (np. Gdański Teatr Szekspirowski), oper (np. Opera Wroclawska), bibliotek (np. Biblioteka Śląska) i innych instytucji kultury (np. Narodowy Instytut Audiowizualny). Finansowane były m.in. rewitalizacja i adaptacja na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków, doposażenie dla celów prowadzenia działalności kulturalnej, konserwacja zabytkowych muzealiów, zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem, digitalizacja.

RPO funkcjonujące w poszczególnych województwach stanowią przykład zdecentralizowanych narzędzi wspomaganie rozwoju. Działania przewidziane w RPO odpowiadały planom rozwoju każdego województwa i miały na celu zwiększenie jego konkurencyjności. Programy pozostawały w dużej mierze zbliżone, choć odpowiadały specyfice poszczególnych województw. Środki pozyskane z dedykowanych danemu województwu RPO wydatkowano prawie wyłącznie na inwestycje na terenie tego województwa. Realizowano różne projekty związane m.in. z bibliotekami, muzeami, domami kultury, świecką i sakralną architekturą zabytkową, centrami informacji i szlakami turystycznymi. Obok wydatków na kulturę w programach tych uwzględnione było również finansowanie działań pokrewnych, np. turystyki, rekreacji, społeczeństwa informacyjnego i promocji regionu.

EWT obejmuje programy wspierające działania międzynarodowe na poziomie transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym. Realizacja projektów w ramach poszczególnych programów związana była z koniecznością zawiązania partnerstw i współpracy pomiędzy organizacjami z Polski i zza granicy. Ich celem było współdziałanie dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz ochrony środowiska w obszarach przygranicznych (projekty transgraniczne), tworzenie innowacyjnych projektów dotyczących istotnych problemów właściwych dla danych obszarów transnarodowych oraz wymiana dobrych praktyk i doświadczeń, w przypadku projektów międzyregionalnych²³. Dzięki temu promowana była współpraca pomiędzy podmiotami z różnych krajów, co owocowało również zyskiem wykraczającym poza zakładany w realizowanych projektach (np. transfer dobrych praktyk pomiędzy zaangażowanymi w dany projekt organizacjami). Projekty dotyczące kultury realizowane w ramach EWT związane były z: wspieraniem tworzenia wspólnych

²² *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wersja 5.0.*

²³ Por. *Możliwości finansowania kultury z funduszy europejskich w latach 2007-2013*, red. K. Tylus-Sowa i in., MKiDN, Warszawa 2009.

produktów kulturowych, turystycznych i tradycyjnego rzemiosła, zachowaniem dziedzictwa kulturowego oraz przedsięwzięciami rekreacyjno-edukacyjnymi.

W ramach omawianej perspektywy finansowej Polska uczestniczyła w 10 programach EWT, przy czym polskie Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju pełniło rolę Instytucji Zarządzającej dla 3 z nich: Polska-Brandenburgia, Polska-Słowacja, Południowy Bałtyk. Do głównych beneficjentów należy zaliczyć: JST, podmioty świadczące usługi publiczne, instytucje publiczne prowadzące działalność edukacyjną, badawczą, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe.

PROW 2007-2013 miał na celu wspieranie modernizacji polskiej wsi w zakresie gospodarowania i konkurencyjności, ale również szeroko rozumianą odnowę wsi, rozbudzanie aktywności jej mieszkańców, budowę kapitału społecznego na wsi oraz polepszanie jakości życia na terenach wiejskich. W jego ramach zdefiniowano 4 osie priorytetowych kierunków wsparcia, z których dwie ostatnie zawierają również działania dotyczące obszaru kultury: *Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* oraz *Oś 4. Leader*. Z PROW finansowane były więc również działania ważne dla rozwoju kultury i zachowania tradycji na wsi, wspierania tożsamości społeczności wiejskiej oraz podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Z puli środków programu znaczna część przeznaczona była na realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych takich jak: budowa, remont i wyposażenie świetlic wiejskich i domów kultury, rewitalizacja budynków zabytkowych, zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w zabytkowych budynkach architektury sakralnej, konserwacja i wyeksponowanie miejsc pamięci. Ponadto PROW zapewnił finansowanie szeregowi projektów nieinfrastrukturalnych związanych z kulturą, np. organizacji imprez (interdyscyplinarnych, kulturalnych, rekreacyjnych, festynów, dożynek, występy zespołów folklorystycznych, jarmarków produktów regionalnych), zakupowi strojów ludowych i instrumentów muzycznych, stworzeniu albumów fotograficznych wsi/gminy, organizacji warsztatów tematycznych itp. Beneficjentami PROW były przede wszystkim JST, organizacje pozarządowe (szczególnie Lokalne Grupy Działania²⁴) i osoby fizyczne.

Programy zrealizowane z NMF oraz MF EOG: *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego, Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego* oraz *Fundusz wymiany kulturalnej* kładły nacisk na inwestycje infrastrukturalne oraz partnerstwa. Te ostatnie realizowane były poprzez współdziałanie pomiędzy podmiotami w Polsce i w krajach tworzących fundusze. Obszary współpracy w ramach tych projektów objęły: muzykę i sztuki sceniczne, dziedzictwo kulturowe, sztuki plastyczne i wizualne, literaturę i archiwa. Uprawnieni beneficjenci to: państwowe

²⁴ Lokalna Grupa Działania (LGD) jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, przyjmującym formę prawną stowarzyszenia i działającym na rzecz opracowywania oraz wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju na danym obszarze (por. *Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013*, Warszawa 2016).

i samorządowe instytucje kultury, instytucje filmowe, publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne, uczelnie publiczne, archiwa państwowe, JST i ich związki, organizacje pozarządowe ze sfery kultury. Dzięki wsparciu mechanizmów możliwa była realizacja różnorodnej gamy przedsięwzięć: od konserwacji i digitalizacji zbiorów w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, przez przygotowanie wędrującej wystawy edukacyjnej przedstawiającej historię i kulturę Żydów polskich wraz z programem towarzyszącym (Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN) aż po prace adaptacyjno-konserwatorskie w Pałacu Wielkich Mistrzów na Zamku w Malborku albo konserwację i rewitalizację Pałacu Krasińskich, jednej z siedzib Biblioteki Narodowej w Warszawie.

W nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 realizatorzy projektów o charakterze kulturalnym mogą się ubiegać o wsparcie w ramach programów analogicznych do poprzedniego okresu, tj. w ramach programów centralnych (głównie POIS i PROW), EWT, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS) oraz RPO. Podstawowym programem operacyjnym finansowanym ze środków UE, w ramach którego możliwe jest otrzymanie dofinansowania projektów w obszarze kultury jest ponownie POIS. W ramach celu tematycznego 6. *Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami* przewidziano VIII oś priorytetową *Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury*, której cel zdefiniowano jako zwiększenie dostępności kultury oraz wzrost kompetencji kulturowych i kreatywności społeczeństwa, traktowanych jako istotne elementy konkurencyjności gospodarki.

Realizowane projekty mogą dotyczyć ochrony i udostępniania zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym (szczególnie znajdujących się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz liście Pomników Historii prowadzonej przez Prezydenta RP), to jest renowacji zabytków nieruchomych, konserwacji zabytków ruchomych oraz digitalizacji, jak również poprawy standardów funkcjonowania i dostępu do instytucji kultury (w tym szkół i uczelni artystycznych), pełniących funkcję kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego – m.in. poprzez prace modernizacyjne i zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej. W przeciwieństwie do poprzedniego POIS 2007-2013, nowy program nie zakłada możliwości budowania nowych obiektów infrastruktury. Możliwe jest natomiast uzyskanie wsparcia komplementarnego w zakresie inwestycji produkcyjnych (np. dotyczących przemysłów kultury i kreatywnych realizowanych przez sektor małych i średnich przedsiębiorstw – MŚP) i promowania rozwiązań innowacyjnych dla zachowania dziedzictwa kulturowego.

Realizacja projektów w ramach *VIII Osi Priorytetowej* jest dofinansowywana z EFRR z łączną alokacją środków w wysokości 467,3 mln euro (w tym na województwo mazowieckie przypada 50,8 mln euro), a poziom dofinansowania wynosi 85% (80% dla województwa mazowieckiego). O wsparcie projektów mogą się ubiegać państwowe, współprowadzone i samorządowe instytucje kultury, archiwa (także Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych), JST, organizacje pozarządowe, szkoły i uczelnie artystyczne oraz kościoły i związki wyznaniowe.

O wsparcie projektów z zakresu kultury można również ubiegać się w PROW, w ramach *Działania M07 Podstawowe usługi odnowa wsi na obszarach wiejskich*. Działanie ma na celu polepszenie infrastruktury i odnowę wsi, jako elementów zwiększania jakości życia i wsparcia prowadzenia działalności gospodarczej. Na uwagę zasługuje tu *Poddziałanie 2. Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej*, w ramach którego możliwa jest realizacja przez JST i samorządowe instytucje kultury projektów związanych z ochroną zabytków i budownictwa tradycyjnego, oraz *Poddziałanie 3. Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury*, w ramach którego JST i samorządowe instytucje kultury mogą się starać o wsparcie m.in. inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne. Wybrane przedsięwzięcia realizowane w ramach przemysłów kreatywnych mogą być ponadto wspierane w programach: *Inteligentny Rozwój* i *Polska Wschodnia* (szczególnie *Priorytet 1. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia*). Program *Polska Cyfrowa* oferuje natomiast możliwość współfinansowania projektów związanych z e-usługami w zakresie kultury i dziedzictwa.

Każdy z szesnastu RPO oferuje możliwości realizacji projektów kulturalnych, dotyczących takich obszarów jak ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego, adaptacja obiektów do nowych funkcji kulturalnych, rozwój instytucji czy digitalizacja zbiorów i usługi cyfrowe w zakresie kultury. Zasięg przedmiotowy i finansowy działań w poszczególnych RPO zależy od uwarunkowań lokalnych i regionalnych strategii rozwoju.

Podobnie jak w poprzedniej perspektywie finansowej warto zwrócić także uwagę na możliwości oferowane przez EWT, a także EIS. Zarówno programy transgraniczne, transnarodowe i międzyregionalne EWT, jak i EIS przewidują wsparcie projektów współpracy dotyczących wykorzystania i promocji zasobów kulturowych i dziedzictwa.

2.4.2. Wysokość wsparcia finansowego rozwoju kultury w Polsce ze środków UE, MF EOG i NMF

Na lata 2007-2015 przypadają 2 okresy programowania środków UE w Polsce (2007-2013 i 2014-2020) oraz 3 okresy programowania środków finansowych EOG i NMF (2004-2008, 2009-2014 i 2014-2021). Ponieważ środki przekazywane na realizację programów operacyjnych, EWT i PROW wydatkowane są w większości z prawie dwuletnim opóźnieniem, w okresie objętym niniejszą publikacją faktycznie realizowane były projekty finansowane ze środków przewidzianych w ramach okresów programowania 2000-2006 (przy uwzględnieniu faktu, że Polska jest członkiem UE od 2004 r.) i 2007-2013. Przez wzgląd na przejrzystość analizy, w dalszych obliczeniach uwzględniono tylko okres 2007-2013 oraz wymienione wyżej 3 programy realizowane ze środków MF EOG i NMF z pominięciem projektów, w których umowy podpisane zostały po 2015 r.

W analizowanym okresie ponad $\frac{2}{3}$ środków ze źródeł zagranicznych przeznaczonych na działania związane z kulturą zostało przekazane w ramach programów finansowanych ze środków EFRR i FS: 37,7% w ramach RPO (2,7 mld zł), 30,3% w ramach POIŚ (2,2 mld zł), i 0,3% w ramach EWT (18,4 mln zł). Pozostała część funduszy pochodziła głównie z PROW oraz mechanizmów finansowych. W ramach PROW były to przede wszystkim *Działania 313, 322 i 323 Odnowa i rozwój wsi*, na realizację których przekazano kwotę przeszło 1 mld zł w ramach *Osi 3*. (14,1% wszystkich środków zagranicznych) i 513,7 mln zł w ramach *Osi 4. LEADER* (7,1% wszystkich środków zagranicznych). W porównaniu do wsparcia pochodzącego z funduszy UE, dofinansowanie działań kulturalnych z NMF i MF EOG zdaje się mieć niewielkie znaczenie.

Tabl. 18. **Podpisane umowy i pochodzące ze źródeł zagranicznych środki finansowe przekazane na realizację działań w obszarze kultury**

Wyszczególnienie	Podpisane umowy		Przekazane środki finansowe	
	ogółem	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach
Ogółem	26562	100,0	7264007,8	100,0
z tego:				
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	25332	95,4	1954607,2	26,9
Programy finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności	1031	3,9	4956148,5	68,2
Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego ...	199	0,7	353252,0	4,9

POIŚ i RPO wykorzystywane były przede wszystkim do finansowania większych i droższych inwestycji infrastrukturalnych, podczas gdy mniejszymi kwotami z PROW wsparto znacznie (ponad dwudziestokrotnie) liczniejsze grono beneficjentów. Średnia kwota wypłacona na realizację działań określonych umową zawartą w POIŚ wynosiła 27,8 mln zł, a w RPO – 3,0 mln (w porównaniu do średniej kwoty dofinansowania nieprzekraczającej 255,5 tys. zł w *Działaniach 313, 322 i 323 Odnowa i rozwój wsi*).

Pierwszy wniosek o płatność przedłożony przez beneficjenta unijnego wsparcia finansowego w dziedzinie kultury pochodził z roku 2008 z RPO województwa małopolskiego. Ponieważ był to jednocześnie jedyny wniosek złożony w tym roku, województwo małopolskie stało się prekursorem (a później również liderem) pozyskiwania środków zagranicznych na cele związane z kulturą, a Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego pierwszym źródłem finansowania, z którego popłynęły zagraniczne środki na kulturę w perspektywie finansowej

2007-2013. Najwięcej środków (23,3%) z RPO wypłacone zostało jednak dopiero w 2010 r., przy czym i liczba, i całkowita kwota wniosków o płatność w ramach RPO zmniejszyła się o połowę po 2012 r.

Najwięcej, tj. 126 na 901 (czyli 14,0%), umów o dofinansowanie działań w obszarze kultury wśród RPO zostało zawartych w województwie śląskim. W ich ramach wypłacono jednak tylko 7,5% wszystkich środków (204,2 mln zł). Najwięcej na cele kulturalne przekazano z RPO w województwach małopolskim (416,4 mln, 15,2% wszystkich środków finansowych na działania związane z kulturą z RPO) i mazowieckim (323,6 mln, 11,8%), a najmniej w województwach: opolskim (51,5 mln zł), lubuskim (59,4 mln zł) i świętokrzyskim (73,6 mln zł). W województwie lubuskim podpisano z beneficjentami jedynie 10 umów o dofinansowanie działań kulturalnych.

Tabl. 19. **Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013**

Lata	POIŚ		RPO		EWT	
	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach
Ogółem	2198499,0	100,0	2739253,7	100,0	18395,8	100,0
2008 ...	-	-	17953,2	0,7	-	-
2009 ...	148475,9	6,8	155069,6	5,7	28,7	0,2
2010 ...	229121,7	10,4	639278,6	23,3	2609,1	14,2
2011 ...	219365,1	10,0	530528,8	19,4	4287,3	23,3
2012 ...	389918,4	17,7	498705,0	18,2	3148,8	17,1
2013 ...	343700,2	15,6	290298,4	10,6	2093,9	11,4
2014 ...	361220,1	16,4	302583,1	11,0	2216,9	12,1
2015 ...	162850,7	7,4	262454,6	9,6	4011,0	21,8
brak danych	343846,9	15,6	42382,3	1,5	-	-

Największa aktywność beneficjentów w obszarze wykorzystania finansowania działań związanych z kulturą w ramach POIŚ przypada z kolei na lata 2012-2014. W tym czasie wypłacono prawie połowę przeznaczonych na ten cel środków. W trakcie całego okresu finansowania, z POIŚ dofinansowano 79 projektów, w tym 16 w województwie mazowieckim, 12 w małopolskim i po 9 w województwach dolnośląskim i śląskim. Inwestycje w województwie dolnośląskim były przy tym najbardziej kosztochłonne – średnia wartość dofinansowania projektu z POIŚ wyniosła 49,6 mln zł. Z tego źródła wsparcia nie skorzystał ani jeden podmiot w województwie lubuskim ani zachodniopomorskim. Największa część środków POIŚ została spożytkowana na realizację działania *XI.2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym* (1,2 mld zł, czyli 52,6%). Pozostała część pieniędzy zasiliła pozostałe działania *XI.1. Ochrona i zachowanie*

dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym (523,2 mln zł; 23,8%) i XI.3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego (518,2 mln zł; 23,6%).

Ze środków EWT zrealizowano 51 projektów kulturalnych na łączną kwotę 18,4 mln zł, z której 13,4% przypadło na realizowany w województwach: pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk, 30,0% na Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Brandenburgia wspierający rozwój województwa lubuskiego. Ponad połowa przeznaczanego na kulturę budżetu EWT (56,5%) w formie dofinansowania przekazana została beneficjentom z województw: małopolskiego (4,7 mln zł), podkarpackiego (3,2 mln zł) i śląskiego (2,5 mln zł) w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska-Republika Słowacka.

Tabl. 20. **Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**

Lata	PROW		
	w tys. zł	w odsetkach	na 1 mieszkańca wsi w zł
Ogółem	1954607,2	100,0	x
2007	-	-	x
2008	-	-	x
2009	424525,2	21,7	28,57
2010	238357,3	12,2	15,81
2011	387559,4	19,8	25,63
2012	280686,8	14,4	18,50
2013	276479,1	14,1	18,18
2014	288928,1	14,8	18,96
2015	58071,4	3,0	3,81

Wsparcie realizacji działań związanych z obszarem kultury z funduszu EFRROW przybierało w perspektywie finansowej 2007-2013 bardziej zróżnicowaną formę, niż to pochodzące z EFRR i FS, głównie przez wzgląd na fakt, że skierowane było nie tylko do odbiorców instytucjonalnych, ale też indywidualnych. Działania: 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw (a także 413 w części realizującej ich cele²⁵) skierowane były

²⁵ Około 80% środków osi 4. PROW przeznaczone zostało na wdrażanie przez LGD tzw. Lokalnych Strategii Rozwoju poprzez realizację celów i działań Osi 3. Dlatego też w ramach Działania Osi 4. 413. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, oprócz tzw. „Małych projektów”, realizowane były także Działania Osi 3., tj. 311. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, 312. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz 313., 322. i 323. Odnowa i rozwój wsi.

do rolników i członków ich gospodarstw domowych zamierzających podjąć pracę poza sektorem rolnictwa lub właścicieli mikroprzedsiębiorstw rozwijanych na obszarach wiejskich. W ich ramach (początkowo w działaniu 311 a potem również 413) 194 osoby otrzymały w sumie 9,6 mln zł dofinansowania na podjęcie działalności zarobkowej związanej z rzemiosłem lub rękodzielnictwem. Ponad połowa z nich pochodziła z województw: lubelskiego (14,4%), małopolskiego i kujawsko-pomorskiego (po 13,4%) oraz mazowieckiego (11,3%). 891 beneficjentów otrzymało wsparcie finansowe przeznaczone na tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw w branży rzemiosła i rękodzielnictwa. Przekazano im w sumie nieco ponad 17,2 mln zł. Zarówno w przypadku osób indywidualnych, jak mikroprzedsiębiorstw ze wsparcia skorzystali głównie beneficjenci zajmujący się stolarstwem, ciesielstwem i wyrobem mebli (rzadziej produkcją wyrobów z metalu, kamienia i tworzyw sztucznych).

Jednocześnie z tych samych środków finansowane były działania pomocowe skierowane do odbiorców instytucjonalnych: JST, instytucji kultury, organizacji pozarządowych i wyznaniowych. W ramach działania 321. *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* podpisanych zostało 10 umów, w ramach których wypłacono 4,9 mln zł dofinansowania do inwestycji w zakresie budowy infrastruktury szerokopasmowego Internetu. O wiele więcej, bo aż 7,4 tys. umów podpisano na realizację różnorodnych przedsięwzięć o charakterze kulturalnym w działaniu *Odnowa i rozwój wsi* (łącznie w ramach osi 3. i 4.). Liczne pomniejsze projekty realizowane były także w formie „małych projektów” w działaniu 413. oraz w wyniku współpracy pomiędzy LGD dofinansowanej w działaniu 421. *Wdrażanie projektów współpracy*.

Środki pochodzące z PROW były wypłacane mniej więcej równomiernie przez cały okres finansowania (za wyjątkiem okresu początkowego, w którym realizowane były projekty przygotowane już wcześniej i końcowego, w którym finalizowano jedynie już rozpoczęte działania). Najwięcej pieniędzy przekazano beneficjentom z województw: wielkopolskiego (w sumie 11,2% wszystkich funduszy przeznaczonych na kulturę w PROW), mazowieckiego (9,3%) i lubelskiego (9,1%), najmniej z województw: opolskiego (3,1%), lubuskiego (4,0%) i warmińsko-mazurskiego (4,5%). Przeliczenie przekazanych kwot na przeciętną liczbę mieszkańców wsi w latach 2007-2015 pozwala ten ranking województw ułożyć jednak inaczej – na prowadzenie wysuwa się wówczas województwo lubuskie, w którym na 1 mieszkańca wsi przypada średnio 211,71 zł dofinansowania, podlaskie (200,34 zł) i dolnośląskie (177,03 zł) Na ostatnich pozycjach plasują się województwa: małopolskie (z kwotą 72,38 zł na mieszkańca), śląskie (92,83 zł) oraz mazowieckie (96,89 zł).

Programy finansowane z NMF i MF EOG realizowane były w różnych okresach. W ramach Funduszu wymiany kulturalnej (finansowanego z obu tych źródeł) środki były przekazywane beneficjentom przede wszystkim w latach 2010 i 2011. Po dwóch latach od przyjęcia przez Komitet Europejski Rady Ministrów dokumentu stanowiącego podstawę wdrażania programu, w 2009 r. państwodarzczyńcy podjęły decyzję o przyznaniu Polsce dodatkowej kwoty dofinansowania, co zwiększyło – ponad dwukrotnie – budżet programu. W efekcie tego z beneficjentami

z prawie wszystkich województw (z wyjątkiem lubuskiego, opolskiego i warmińsko-mazurskiego) podpisano łącznie 76 umów umożliwiających przekazanie im wsparcia w wysokości 38,3 mln zł.

Tabl. 21. **Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą do końca 2015 r.**

Lata	Fundusz wymiany kulturalnej		Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego		Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego	
	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach
Ogółem	38253,6	100,0	276994,3	100,0	38004,2	100,0
2009 ...	2313,6	6,0	-	-	-	-
2010 ...	18514,0	48,4	-	-	-	-
2011 ...	17425,9	45,6	-	-	-	-
2012 ...	-	-	-	-	18362,3	48,3
2013 ...	-	-	2366,5	0,9	19462,5	51,2
2014 ...	-	-	273716,2	98,8	179,3	0,5
2015 ...	-	-	911,7	0,3	-	-

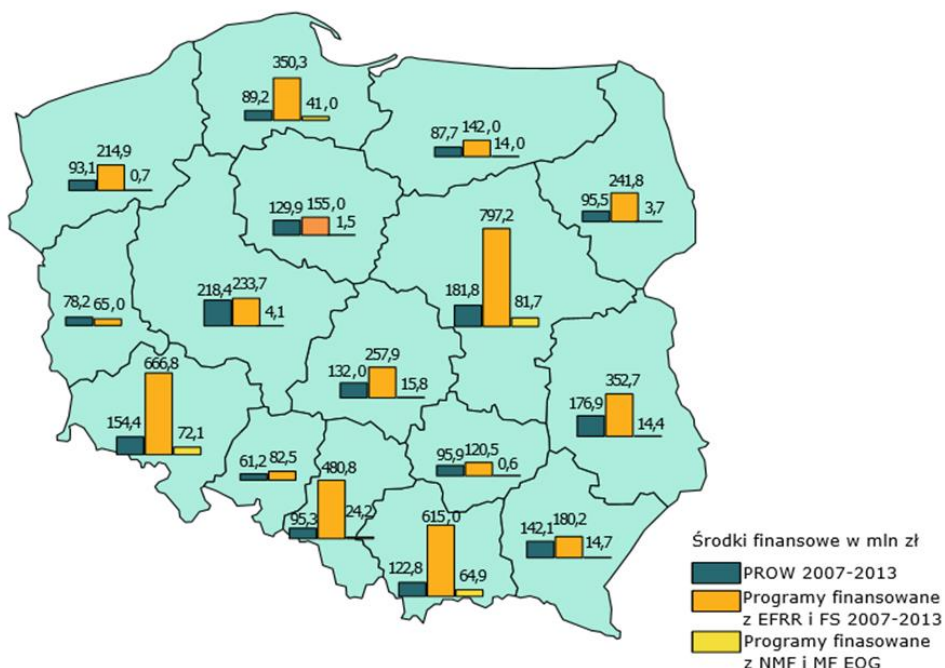
W dalszej kolejności z funduszu MF EOG rozpoczęto realizację programu *Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego*. Zorganizowane zostały 2 nabory wniosków o dofinansowanie w 2012 r. i 2013 r. Na podstawie umów wówczas zawartych zrealizowano 62 małe i duże projekty, na które przekazano 37,8 mln zł. W 2014 r. podpisano dodatkowo 25 umów (na 179,3 tys. zł) na realizację – w ramach funduszu współpracy dwustronnej – seminarium z zakresu rozwoju partnerstw oraz wymiany wiedzy, doświadczeń i najlepszych praktyk.

W 2013 r. zorganizowany został również jedyny nabór do finansowanego wspólnie z MF EOG i NMF programu *Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego*, który (wyczerpując całą alokację programu) umożliwił 23 beneficjentom pozyskanie w latach 2013 i 2014 272,9 mln zł na realizację zaplanowanych działań o charakterze inwestycyjnym. Przyznane dotacje pozwoliły dodatkowo (do końca 2015 r.) podpisać również (w ramach funduszu współpracy dwustronnej) 13 umów na łączną kwotę 4,1 mln zł na organizację wizyt studyjnych, wymiany dobrych praktyk, konferencji i podobnych działań.

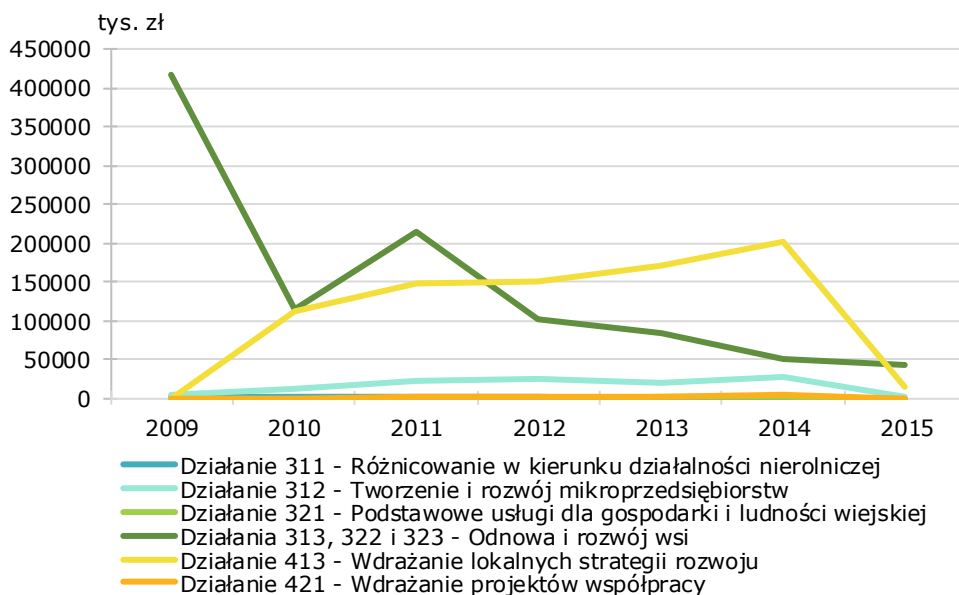
Tabl. 22. Środki finansowe ze źródeł zagranicznych przekazane na realizację działań w obszarze kultury według województw

Województwa	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013		Programy finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności		Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego	
	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach	w tys. zł	w odsetkach
Ogółem	1954607,2	100,0	4956148,5	100,0	353252,0	100,0
Dolnośląskie	154428,6	7,9	666753,6	13,5	72078,1	20,4
Kujawsko-pomorskie	129938,1	6,6	154987,5	3,1	1453,8	0,4
Lubelskie	176906,7	9,1	352660,5	7,1	14371,8	4,1
Lubuskie	78246,2	4,0	64950,7	1,3	-	-
Łódzkie	132004,3	6,8	257941,3	5,2	15825,4	4,5
Małopolskie	122760,1	6,3	614950,6	12,4	64876,3	18,4
Mazowieckie	181789,9	9,3	797210,4	16,1	81740,6	23,1
Opolskie	61235,5	3,1	82542,9	1,7	-	-
Podkarpackie	142068,3	7,3	180190,0	3,6	14671,5	4,2
Podlaskie	95518,9	4,9	241826,0	4,9	3719,6	1,1
Pomorskie	89216,6	4,6	350262,4	7,1	41041,1	11,6
Śląskie	95276,0	4,9	480768,0	9,7	24199,5	6,9
Świętokrzyskie	95911,0	4,9	120540,4	2,4	592,9	0,2
Warmińsko-mazurskie	87742,5	4,5	141974,0	2,9	13951,8	3,9
Wielkopolskie	218444,8	11,2	233691,7	4,7	4060,7	1,1
Zachodniopomorskie	93119,7	4,8	214898,7	4,3	669,1	0,2

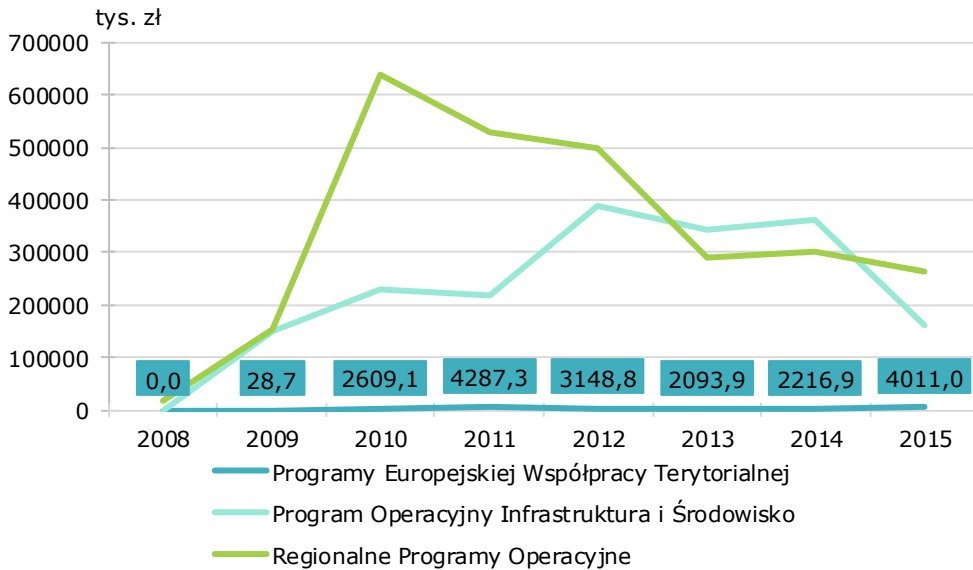
Mapa 4. Środki finansowe z UE i innych źródeł zagranicznych przekazane na działania związane z kulturą

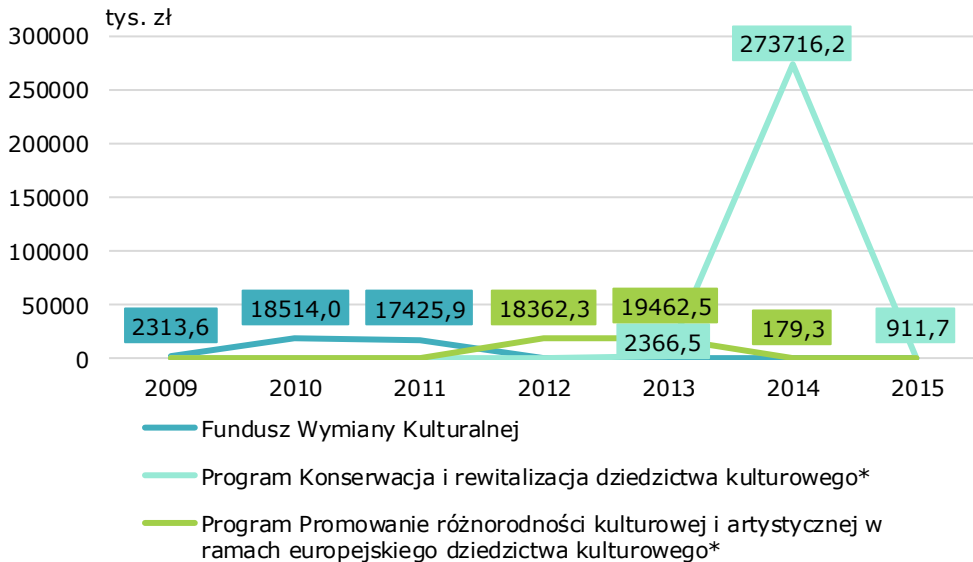
Wykres 19. Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Wykres 20. Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013

Wykres 21. Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą

* łącznie z projektami dofinansowanymi z Funduszu Wymiany Dwustronnej

Rozdział III. Bilansowe wyniki finansowe instytucji kultury

Podstawowym celem statutowym państwowych i samorządowych instytucji kultury jest prowadzenie działalności kulturalnej. Działalność instytucji kultury jest w dużej mierze uzależniona od poziomu wydatków z budżetu państwa i JST. Głównymi źródłami finansowania stanowiącymi przychody instytucji kultury są dotacje podmiotowe, przedmiotowe i celowe otrzymywane między innymi z budżetu państwa i JST, środki uzyskane z prowadzonej działalności, środki otrzymane od osób fizycznych i prawnych oraz z innych źródeł.

Wśród instytucji kultury, omawianych w latach 2007-2015, przeważały jednostki o liczbie pracujących poniżej 10 osób, które stanowiły średnio 58,5% ogółu badanych jednostek. Udział jednostek małych o liczbie pracujących od 10 do 49 osób wyniósł średnio 34,1%, udział jednostek średnich (o liczbie pracujących od 50 do 249 osób) stanowił średnio 7,0%, a jednostek dużych (o liczbie pracujących 250 i więcej osób) – 0,5% ogółu.

W analizowanym okresie w instytucjach kultury najwięcej osób pracowało w jednostkach o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (średnio 37,1% ogółu) oraz w jednostkach o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (średnio 36,9%), najmniej w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 250 osób i więcej (średnio 10,5%).

Przychody z całokształtu działalności instytucji kultury w latach 2007-2015 wykazywały tendencję wzrostową i ich wartość na koniec 2015 r. wyniosła 7 969,7 mln zł wobec 4 408,7 mln zł w 2007 r. W strukturze tych przychodów średnio 75,4% stanowiły dotacje do działalności podstawowej otrzymane z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządów terytorialnych. W omawianych latach średnio 81,5% przychodów z całokształtu działalności należała do jednostek stanowiących własność samorządową. W 2007 r. największe przychody z całokształtu działalności uzyskane przez instytucje kultury odnotowano w województwach: mazowieckim (29,6% ogółu przychodów z całokształtu działalności), śląskim (11,2%), małopolskim (10,7%), natomiast najmniejsze w województwach: opolskim (2,0%), lubuskim (1,6%) i łódzkim (1,4%). Podobnie ukształtowały się największe przychody z całokształtu działalności uzyskane przez instytucje kultury w 2015 r. w województwach: mazowieckim (26,0% ogółu przychodów z całokształtu działalności), małopolskim (11,1%), śląskim (10,3%), natomiast najmniejsze w województwach: świętokrzyskim (2,3%), opolskim (1,9%) i lubuskim (1,8%).

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2015 r. wyniosły 7 877,4 mln zł, natomiast w 2007 r. 4 650,2 mln zł. W strukturze kosztów z całokształtu działalności ponad 90,0% stanowiły koszty działalności operacyjnej, z których największą część tworzyły koszty związane z wynagrodzeniami i usługami obcymi.

Wartość otrzymanych przez instytucje kultury dotacji do działalności podstawowej zwiększyła się z 4 279,4 mln zł w 2010 r. do 6 010,2 mln zł w 2015 r. W latach 2010-2015 średnio 78,9% dotacji do działalności podstawowej zostało przekazanych instytucjom kultury przez JST. Najwięcej dotacji JST przekazały instytucjom zajmującym się działalnością twórczą związaną z kulturą i rozrywką

a także podmiotom zajmującym się działalnością bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostałą działalnością związaną z kulturą, natomiast najmniej jednostkom związanym z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych. Najwięcej dotacji do działalności podstawowej w analizowanych latach otrzymały instytucje kultury w województwach: mazowieckim, śląskim i małopolskim.

Od 2015 r. w rachunku zysków i strat wyróżnia się dotacje pochodzące z budżetu środków europejskich. Wartość tych dotacji wyniosła 56,1 mln zł i stanowiła 0,9% dotacji do działalności podstawowej otrzymanych przez instytucje kultury w 2015 r. Największe dotacje z budżetu środków europejskich otrzymały instytucje kultury w województwach: mazowieckim 34,0 mln zł (stanowiły 60,6% ogółu dotacji z budżetu środków europejskich) i małopolskim 5,9 mln zł (10,6%).

Tabl.23. **Wybrane dane bilansowe instytucji kultury**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007	2009	2011	2013	2014	2015
	w mln zł					
Aktywa (pasywa)	6660,4	8266,9	10298,5	13174,7	14158,8	14911,3
Aktywa trwałe	5964,6	7423,7	9345,6	12207,6	13091,4	13770,8
Aktywa obrotowe	695,8	843,2	952,9	967,1	1067,4	1140,5
Kapitały (fundusze) własne	5569,9	7046,0	8863,3	8640,6	8757,2	5286,0
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	1090,5	1220,9	1435,2	4534,1	5401,6	9625,3
w tym:						
długoterminowe	61,1	73,4	58,8	66,5	81,4	80,0
krótkoterminowe	371,3	375,0	458,1	531,7	457,7	450,6

Na przestrzeni lat 2007-2015 wzrastała wartość aktywów instytucji kultury i na dzień 31 grudnia 2015 r. wyniosła 1 4911,3 mln zł, (6 660,4 mln zł w 2007 r.), z tego 92,4% stanowiły aktywa trwałe a 7,6% aktywa obrotowe. W omawianych latach większość aktywów trwałych tj. średnio 70,8% należała do jednostek stanowiących własność samorządową.

W 2015 r. aktywa trwałe instytucji kultury osiągnęły wartość 13 770,8 mln zł wobec 5 964,7 mln zł w 2007 r. Aktywa obrotowe analizowanych podmiotów w 2015 r. wyniosły 1 140,5 mln zł, natomiast w 2007 r. 695,8 mln zł.

W latach 2007-2015 wzrosły w instytucjach kultury wartości niematerialne i prawne z 16,6 mln zł w 2007 r. do 190,3 mln zł w 2015 r. Wzrósł także udział wartości niematerialnych i prawnych w aktywach trwałych z 0,3% do 1,4%.

Rzeczowe aktywa trwałe badanych instytucji kultury wyniosły 13 484,5 mln zł w 2015 r., natomiast w 2007 r. – 5 890,6 mln zł. W omawianych latach udział rzeczowych aktywów trwałych w aktywach trwałych stanowił średnio 98,4% ogółu.

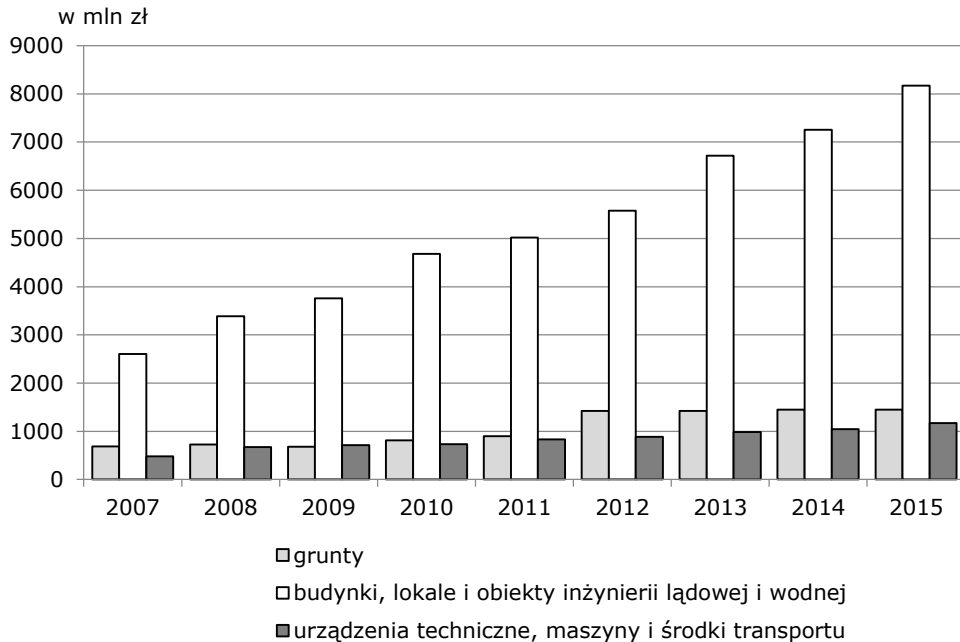
Tabl.24. **Wybrane środki trwałe w instytucjach kultury według PKD**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Środki trwałe	W tym			
		grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne, maszyny i środki transportu	
w mln zł					
Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	2010	274,2	137,2	116,2	19,6
	2011	209,1	122,5	70,0	16,2
	2012	195,6	116,6	64,9	13,8
	2013	184,0	111,0	62,0	10,3
	2014	172,9	105,4	59,0	7,9
	2015	212,9	99,9	82,0	29,8
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	2010	3366,5	314,4	2561,8	349,6
	2011	3798,7	370,0	2777,1	400,5
	2012	4114,7	370,6	3121,9	438,2
	2013	5063,2	388,4	3928,1	517,2
	2014	5415,9	394,2	4179,2	579,1
	2015	5606,7	393,7	4357,3	577,8
Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	2010	3986,4	360,0	2004,0	365,5
	2011	4344,0	406,1	2172,5	415,3
	2012	5204,4	937,2	2387,9	430,2
	2013	5652,5	926,7	2729,0	456,9
	2014	6017,1	949,8	3014,5	459,6
	2015	6938,8	957,9	3728,9	563,7

Wartość środków trwałych posiadanych przez omawiane instytucje kultury na koniec 2015 r. wyniosła 12 758,4 mln zł wobec 5 016,7 mln zł w 2007 r., (średnio 71,2% środków trwałych było własnością samorządowych instytucji kultury). W strukturze środków trwałych, we wszystkich analizowanych latach budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej stanowiły średnio 60,2% ogółu. Najmniejszy udział w strukturze środków trwałych miały urządzenia techniczne, maszyny i środki transportu – średnio 9,6%.

Wykres 22. Wybrane środki trwałe w instytucjach kultury

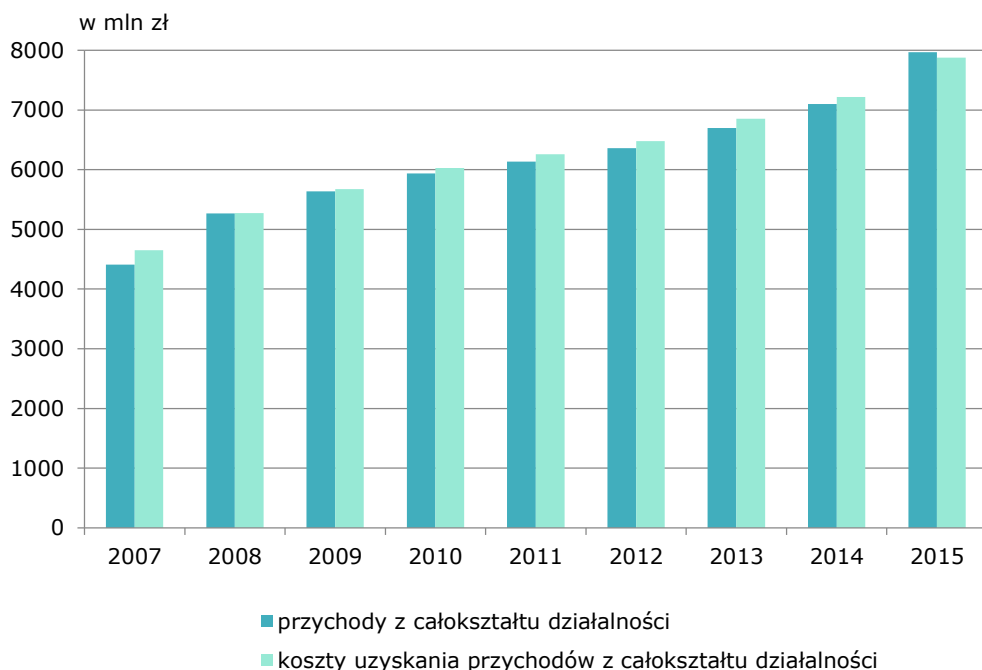
Stan w dniu 31 XII

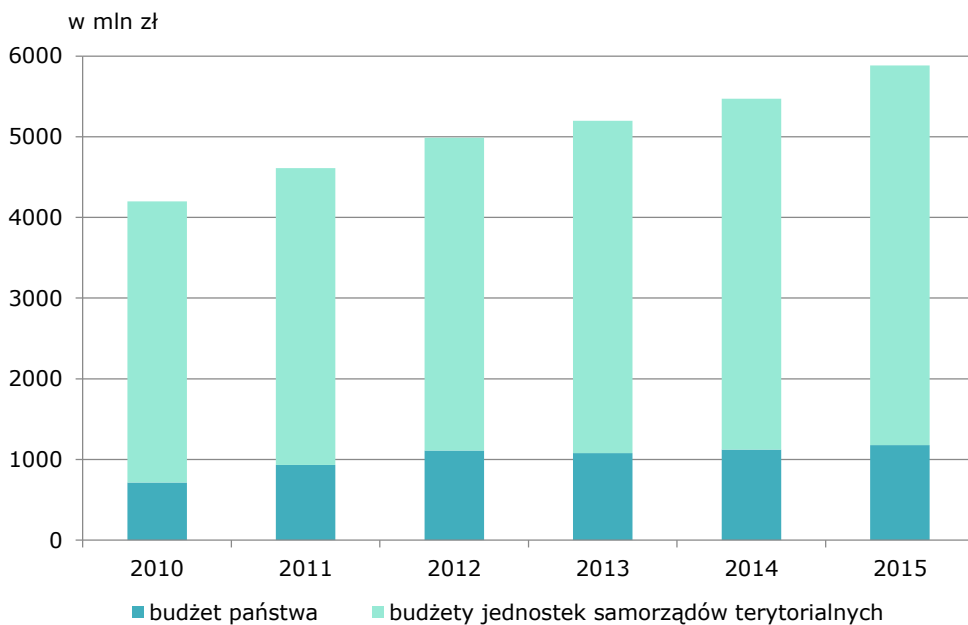
W 2015 r. w strukturze pasywów 35,4% stanowiły kapitały własne, a 64,6% zobowiązania i rezerwy na zobowiązania. Udział kapitałów własnych w pasywach ogółem osiągnął największą wartość w latach 2007-2011 (ponad 80,0%).

W poszczególnych latach omawianego okresu obserwowano wzrost wartości zobowiązań i rezerw na zobowiązania. W 2007 r. wartość zobowiązań i rezerw na zobowiązania wyniosła 1090,5 mln zł a w 2015 r. – 9 625,4 mln zł. Zobowiązania krótkoterminowe instytucji kultury były w każdym badanym roku większe niż zobowiązania długoterminowe. Największe zobowiązania krótkoterminowe zanotowano w 2013 r. – 531,7 mln zł, najmniejsze w 2007 r. – 371,3 mln zł. Największe zobowiązania długoterminowe w badanym okresie odnotowano w 2010 r. – 94,2 mln zł, a najmniejsze w 2011 r. – 58,8 mln zł.

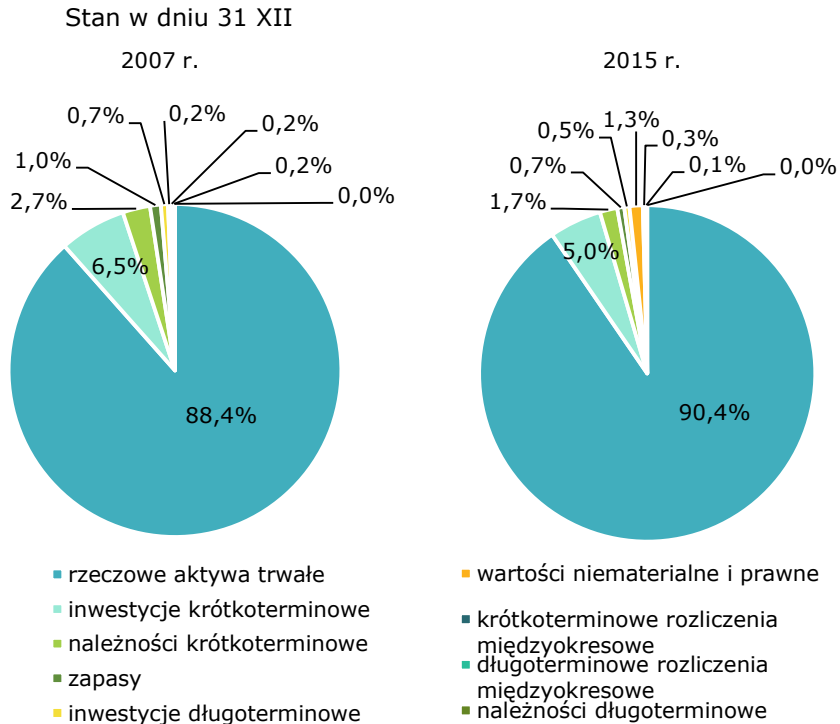
Wykres 23. Przychody z całokształtu działalności i koszty ich uzyskania w instytucjach kultury

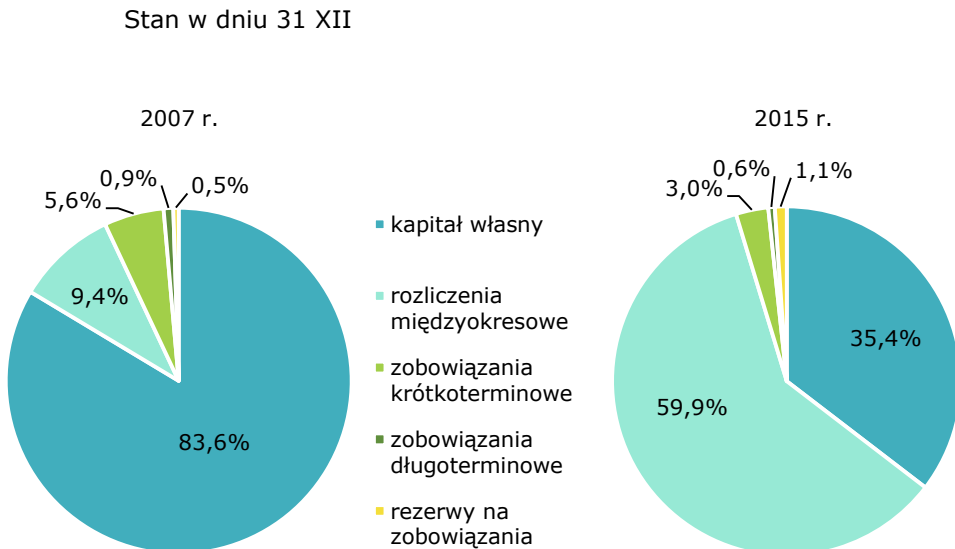
Wykres 24. Dotacje do działalności podstawowej w instytucjach kultury

Wykres 25. Struktura aktywów w instytucjach kultury

Wykres 26. Struktura pasywów w instytucjach kultury

Rozdział IV. Wydatki na kulturę w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej

4.1. Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię

W krajach Unii Europejskiej stosowany jest jednorodny system Klasyfikacji Wydatków Sektora Instytucji Rządowych i Samorządowych Według Funkcji (COFOG)²⁶, obowiązujący także w Polsce. W ramach tej klasyfikacji wyróżnia się 10 głównych działów, w jednym z których ujęte są łączne wydatki na rekreację, kulturę i religię²⁷.

W latach 2007-2014 wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych²⁸ na rekreację, kulturę i religię w krajach unijnych wzrosły ze 137,1 mld euro do 142,4 mld euro, a największą wartość tych wydatków odnotowano w 2010 r. – 145,6 mld euro. Wśród krajów UE największe wydatki na rekreację, kulturę i religię ponosiła Francja, która w 2014 r. przeznaczyła na wymienione cele 31,1 mld euro. Na drugim miejscu znalazły się Niemcy, których wydatki na rekreację, kulturę i religię w ciągu 8 lat wyniosły średnio 21,3 mld euro. W Polsce wydatki dotyczące wymienionej kategorii wzrosły z 3,6 mld euro w 2007 r. do 4,8 mld euro w 2014 r., największe odnotowano w 2010 r. – 5,0 mld euro.

W krajach unijnych w latach 2007-2014 odnotowano niewielki spadek udziału wydatków na rekreację, kulturę i religię w stosunku do wszystkich wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych, który w 2014 r. wyniósł 2,1% (2,4% w 2007 r.). Na tle innych krajów UE wyróżniają się Estonia, Łotwa i Węgry, których wydatki sektora publicznego na rekreację, kulturę i religię w 2014 r. wyniosły odpowiednio 5,2%, 4,5% i 4,0%. Najmniejsze wydatki poniosły: Grecja (1,2%), Włochy (1,4%) oraz Wielka Brytania (1,5%). Wydatki Polski w latach 2007-2014 nie przekroczyły 3,0% wszystkich wydatków sektora.

Biorąc pod uwagę udział wydatków publicznych przeznaczonych na rekreację, kulturę i religię w relacji do PKB, od 2007 r. w krajach UE panuje podobna tendencja. Na realizację tych zadań, kraje UE przekazywały średnio rocznie 1,1% PKB.

²⁶ Eurostat zbiera dane na temat wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych w ramach Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA2010).

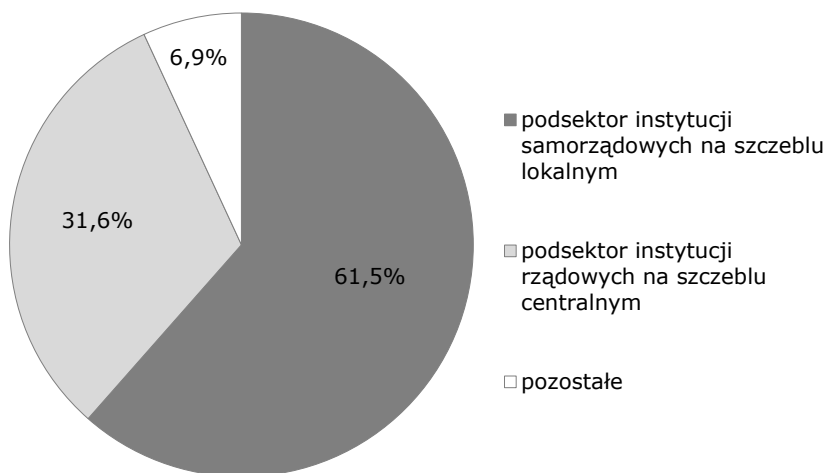
²⁷ Obejmuje: usługi związane z wypoczynkiem i sportem; usługi kulturalne; usługi radiowo-telewizyjne i wydawnicze; religię i inne usługi społeczne; prace badawczo-rozwojowe w zakresie organizacji wypoczynku, kultury i religii; organizację wypoczynku, kulturę i religię, niesklasyfikowane gdzie indziej.

²⁸ Sektor instytucji rządowych i samorządowych dzieli się na cztery podsektory: (I) instytucje rządowe na szczeblu centralnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego), (II) instytucje rządowe i samorządowe na szczeblu regionalnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego); (III) instytucje samorządowe na szczeblu lokalnym (z wyjątkiem funduszy zabezpieczenia społecznego); (IV) fundusze zabezpieczenia społecznego. W Polsce występują tylko podsektory (I), (III) oraz (IV).

W 2014 r. najmniejszy wskaźnik zanotowała Grecja z 0,6% udziałem w PKB. Polska nie odbiegała od średniej unijnej, udział wydatków na rekreację, kulturę i religię w latach 2007-2014 nie przekroczył średnio 1,2% PKB.

W krajach Unii Europejskiej istnieje decentralizacja wydatków publicznych polegająca na przekazywaniu zadań i środków na ich realizację z wyższych na niższe szczeble władzy publicznej tj. głównie do instytucji samorządowych. W tym ujęciu Polska, podobnie jak inne państwa unijne, na dofinansowanie związane z rekreacją, kulturą i religią wydatkowała większą część środków pochodzących z podsektora instytucji samorządowych niż z podsektora instytucji rządowych.

Wykres 27. Struktura wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE w 2014 r.

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

W latach 2007-2014 kraje UE na rekreację, kulturę i religię przeznaczały nie mniej niż 5,5% środków pochodzących z podsektora instytucji samorządowych (najwięcej w latach 2008 i 2010 – po 5,9%). W 2014 r. wydatki z podsektora instytucji samorządowych były prawie dwukrotnie większe niż wydatki z podsektora instytucji rządowych (odpowiednio – 87,6 mld euro i 45,0 mld euro). Największy udział wydatków z podsektora instytucji samorządowych w wydatkach ogółem miały: Cypr, Luksemburg i Hiszpania (wymienione kraje przeznaczyły na wsparcie przedsięwzięć związanych z rekreacją, kulturą i religią odpowiednio: 16,4%, 14,5% i 11,0%). W Polsce w latach 2007-2014 wydatki na rekreację, kulturę i religię wyniosły średnio 7,0% środków z podsektora instytucji samorządowych.

4.2. Wydatki gospodarstw domowych na kulturę

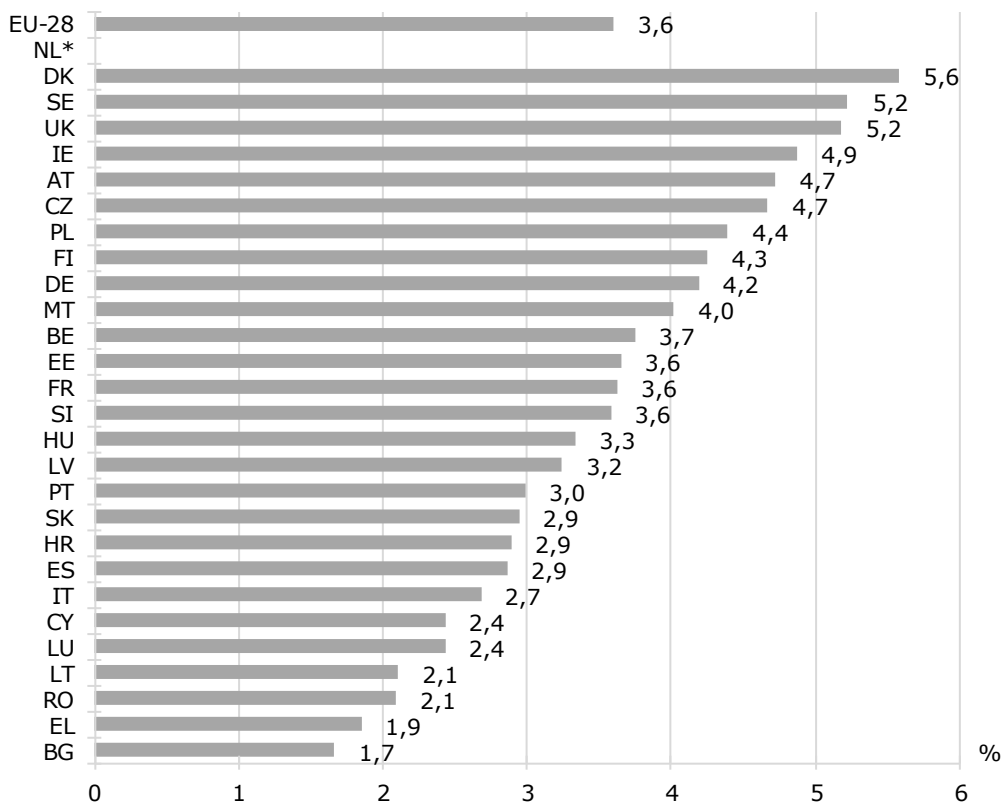
Przeciętne wydatki konsumpcyjne gospodarstw domowych w 2010 r. w krajach Unii Europejskiej wyniosły 25,0 tys. euro (25,0 tys. PPS), przy czym najwięcej na konsumpcję indywidualną wydano w Luksemburgu – 55,2 tys. euro (45,2 tys. PPS), Danii – 40,0 tys. euro (28,6 tys. PPS) oraz na Cyprze – 39,5 tys. euro (44,6 tys. PPS). Najmniejsze przeciętne wydatki gospodarstw domowych odnotowano w Bułgarii – 4,7 tys. euro (9,3 tys. PPS), Rumunii – 5,5 tys. euro (9,6 tys. PPS) oraz Estonii – 7,8 tys. euro (10,4 tys. PPS). W Polsce przeciętne wydatki gospodarstw domowych w 2010 r. wyniosły 9,2 tys. euro (15,3 tys. PPS) i stanowiły 36,8% przeciętnych wydatków gospodarstw domowych w UE.

W 2010 r. wydatki na rekreację i kulturę w Unii Europejskiej, zgodnie z Klasyfikacją Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP), wyniosły 641 977,8 mln euro, co stanowiło 9,0% ogółu wydatków gospodarstw domowych. W relacji do PKB, wydatki na rekreację i kulturę 28 krajów Unii Europejskiej w 2010 r. stanowiły 5,0% PKB, natomiast w Polsce udział tych wydatków był nieznacznie mniejszy od wydatków w UE i wyniósł 4,6% PKB. W analizowanym roku najwięcej na rekreację i kulturę przeznaczyły Niemcy – 133 362,0 mln euro (9,7% ogółu wydatków gospodarstw domowych) i Wielka Brytania – 118 265,6 mln euro (10,5%), najmniej Malta – 437,8 mln euro (10,1%) i Estonia – 574,2 mln euro (7,3%). W porównaniu do 2007 r. udział wydatków na rekreację i kulturę w wydatkach ogółem gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej zmniejszył się z 9,3% w 2007 r. do 8,6% w 2014 r. W Polsce wydatki na rekreację i kulturę w 2010 r. były dużo niższe w porównaniu z krajami o najwyższych wydatkach gospodarstw domowych w UE i wyniosły 16 775,4 mln euro, co stanowiło 7,6% ogółu wydatków gospodarstw domowych.

Analizując wydatki gospodarstw domowych przy wykorzystaniu parytetu siły nabywczej (PPS) można odnotować, że przeciętne wydatki gospodarstw domowych na kulturę w 2010 r. w Unii Europejskiej wyniosły 854,4 PPS. W omawianym roku, najwięcej na kulturę wydały gospodarstwa domowe w Irlandii (1620,4 PPS), Danii (1 592,7 PPS) oraz Austrii (1 568,8 PPS), a najmniej w Bułgarii (155,7 PPS) i Rumunii (201,5 PPS) oraz na Litwie (310,7 PPS). W Polsce wydatki te były mniejsze od średniej unijnej i wyniosły 670,8 PPS.

W 2010 r. udział wydatków na kulturę w ogóle wydatków gospodarstw domowych w Unii Europejskiej wyniósł 3,6%. Polska na tle 28 krajów UE zajmowała pod tym względem siódmą pozycję, przeznaczając 4,4% wydatków na kulturę z ogółu wydatków gospodarstw domowych. W czołówce krajów UE, wydających na kulturę największą część z ogółu wydatków gospodarstw domowych, znalazła się Dania (5,6% ogółu wydatków) oraz Szwecja i Wielka Brytania (po 5,2%). Najmniej wydatków na kulturę z ogółu wydatków gospodarstw domowych przeznaczyły: Bułgaria (1,7%), Grecja (1,9%) i Rumunia (2,1%).

Wykres 28. Udział przeciętnych wydatków na kulturę w wydatkach ogółem gospodarstw domowych w krajach UE w 2010 r.

* dane niedostępne

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Biorąc pod uwagę udział poszczególnych grup wydatków (według klasyfikacji COICOP), w strukturze wydatków gospodarstw domowych na kulturę w 2010 r. dominują telewizyjne i radiowe opłaty licencyjne, abonamenty, wypożyczanie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą (23,4% ogółu wydatków gospodarstw domowych na kulturę) oraz wydatki na gazety i czasopisma (14,3%). Kolejne miejsca zajęły wydatki na książki (10,9%), wydatki na sprzęt służący do przetwarzania informacji (10,7%), wydatki na sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu (10,4%) oraz wydatki na kina, teatry i koncerty – wyłączając usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach – (7,8%). Na opłaty za korzystanie z urządzeń odbiorczych, w tym abonament radiowy i telewizyjny oraz wypożyczanie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą, najwięcej przeciętnie wydały gospodarstwa domowe w Danii – 433,2 PPS (27,2% ogółu wydatków na kulturę) i Irlandii – 430,8 PPS (26,6%) natomiast najmniej przeznaczyła Estonia (33,3 PPS), Litwa (52,2 PPS) i Hiszpania (77,2 PPS), a ich udział w wydatkach na

kulturę wyniósł odpowiednio: 8,8%, 16,8% i 8,7%. Dla porównania w Polsce na opłaty w tej grupie wydatków przeznaczono 300,6 PPS, co stanowiło 44,8% ogółu wydatków na kulturę.

Na gazety i czasopisma gospodarstwa domowe w krajach UE przeznaczyły w 2010 r. przeciętnie 122,6 PPS. W Polsce gospodarstwa domowe wydały na ten cel przeciętnie 46,8 PPS, co stanowiło 7,0% ogółu wydatków gospodarstw domowych na kulturę. Polska znajduje się w grupie krajów Unii Europejskiej wydających średnio najmniej na gazety i czasopisma, tuż za Bułgarią – 21,3 PPS (13,7% ogółu wydatków na kulturę) i Rumunią – 37,2 PPS (18,5%). Krajami, które wydały najwięcej na zakup gazet i czasopism w 2010 r. były: Finlandia (291,0 PPS), Irlandia (235,3 PPS) oraz Austria (229,8 PPS), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł odpowiednio: 25,4%, 14,5% i 14,6%.

Średnie wydatki na książki w krajach Unii Europejskiej kształtowały się na poziomie 93,0 PPS. Największe przeciętne wydatki na książki odnotowano w Luksemburgu – 197,2 PPS (18,0% ogółu wydatków gospodarstw domowych na kulturę) i na Cyprze – 169,5 PPS (15,6%), najmniejsze w Bułgarii – 11,6 PPS (7,5%) oraz Rumunii – 12,6 PPS (6,3%). W 2010 r. gospodarstwa domowe w Polsce wydały na książki przeciętnie 75,4 PPS czyli 11,2% ogółu wydatków gospodarstw domowych na kulturę.

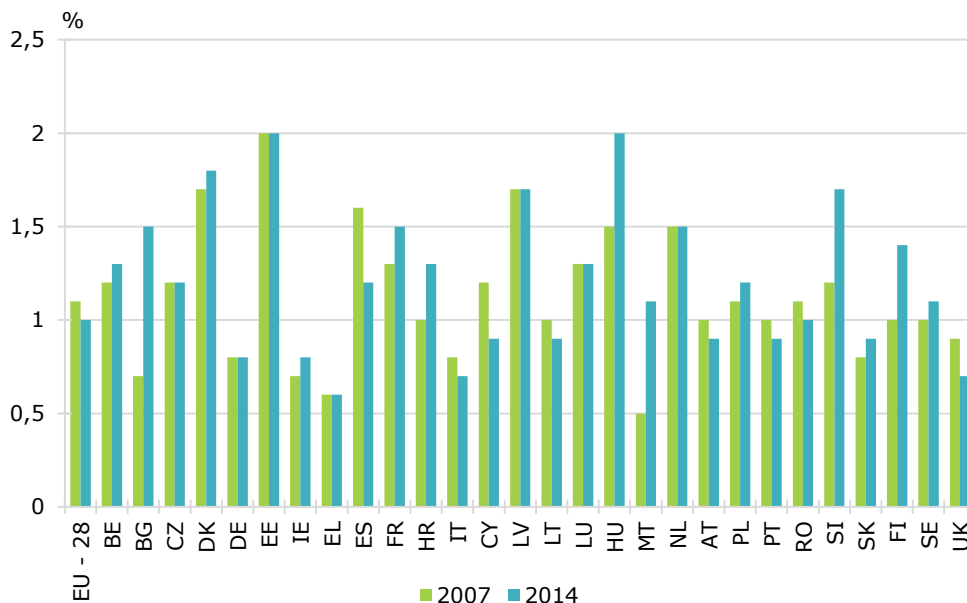
W grupie wydatków gospodarstw domowych, na które poniesiono relatywnie duże kwoty w porównaniu z pozostałymi grupami wydatków na kulturę, znalazły się również wydatki na sprzęt służący do przetwarzania informacji. W 2010 r. przeciętne wydatki w krajach Unii Europejskiej wyniosły 91,5 PPS (10,7% ogółu wydatków na kulturę), przy czym najwięcej środków na ten cel przeznaczyły gospodarstwa domowe w Danii (247,3 PPS), Austrii (215,5 PPS), na Malcie (207,5 PPS) oraz w Luksemburgu (202,2 PPS). Udział tej grupy wydatków w ogóle wydatków na kulturę w wymienionych krajach wyniósł odpowiednio: 15,5%, 13,7%, 19,4%, 18,4%. W analizowanym roku wydatki tego typu w Polsce wyniosły 40,3 PPS (6,0% ogółu wydatków).

Znaczącą pozycję w wydatkach gospodarstw domowych na kulturę w 2010 r. w krajach UE stanowiły wydatki na sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu, których udział w wydatkach ogółem na kulturę wyniósł 10,4%. W czołówce krajów, które poniosły najwyższe przeciętne wydatki na sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu znalazła się Dania – 210,7 PPS (13,2% ogółu wydatków na kulturę) oraz Austria – 202,5 PPS (12,9%). Z kolei najmniejsze wydatki gospodarstw domowych w analizowanym roku zanotowano w Bułgarii – 4,1 PPS (2,6%) i Rumunii – 11,7 PPS (5,8%). W Polsce gospodarstwa domowe na ten cel wydały 58,5 PPS (8,7%), czyli mniej niż wyniosły średnie wydatki gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej (88,8 PPS).

Ważną pozycję w wydatkach gospodarstw domowych w 2010 r. w krajach Unii Europejskiej stanowiły również wydatki na kina, teatry i koncerty (wyłączając usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach), których udział w wydatkach ogółem na kulturę wyniósł 7,8%. Na kina, teatry i koncerty najwięcej wydały gospodarstwa domowe w Austrii – 162,6 PPS (10,4% ogółu wydatków na

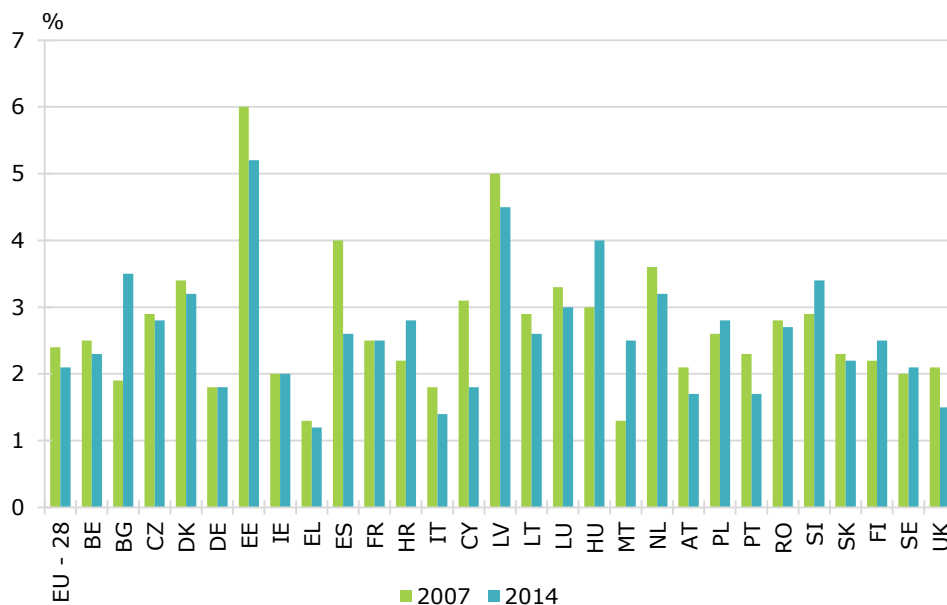
kulturę), Irlandii – 140,9 PPS (8,7%) oraz Portugalii – 117,4 PPS (16,8%). Najmniejsze wydatki – po 4,6 PPS – zaobserwowano w Rumunii (2,3%) i Bułgarii (3,0%). Gospodarstwa domowe w Polsce przeznaczyły na wymienione wydatki 23,4 PPS (3,5%), odbiegając od przeciętnych wydatków na kina, teatry i koncerty odnotowanych w krajach Unii Europejskiej (66,6 PPS).

Wykres 29. Wydatki budżetów państw UE na rekreację, kulturę i religię

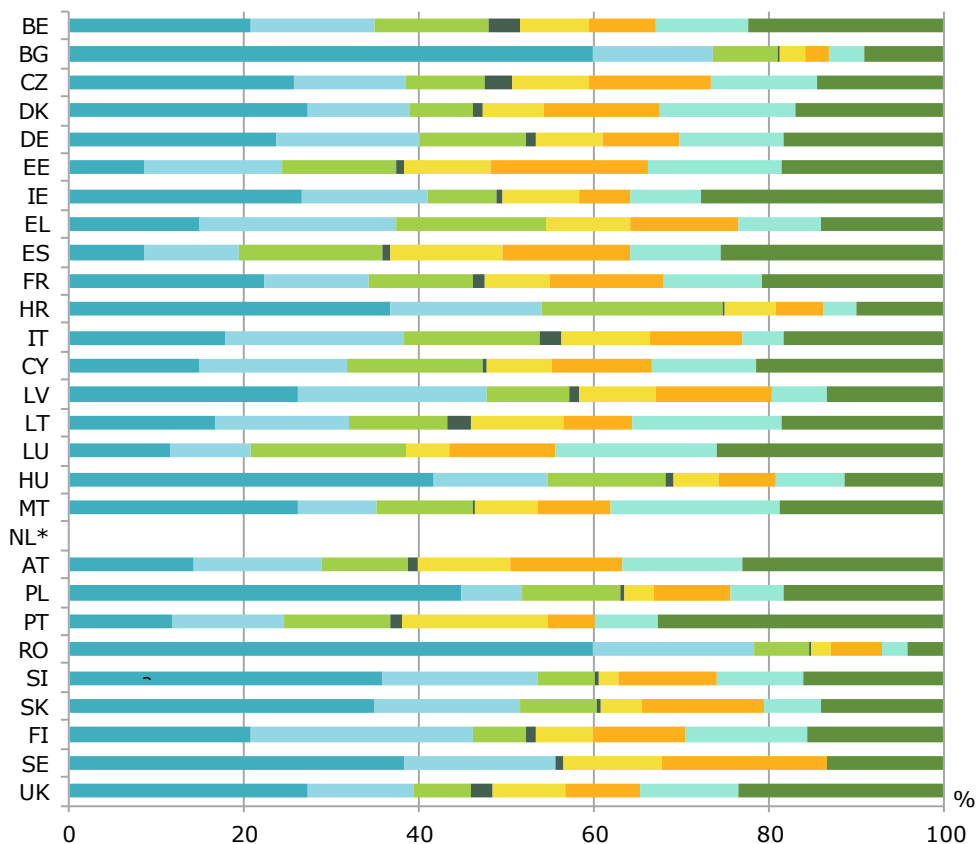
Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Wykres 30. Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w wydatkach ogółem w krajach UE

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Wykres 31. Struktura przeciętnych wydatków gospodarstw domowych na kulturę według rodzaju dóbr i usług kulturalnych w 2010 r.

* dane niedostępne

- telewizyjne i radiowe opłaty licencyjne, abonamenty, wypożyczanie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą
- gazety i czasopisma
- książki
- muzea, biblioteki, ogrody zoologiczne
- kina, teatry, koncerty (wyłączając usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach)
- sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu
- sprzęt służący do przetwarzania informacji
- pozostałe

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
 Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Podsumowanie

Na kształt życia kulturalnego i zakres oferty kulturalnej wpływa szereg czynników. Jako pierwsze można wymienić liczbę, rodzaj i ofertę podmiotów kulturalnych działających na danym obszarze. W tym też kontekście analizą objęto podmioty, które mają wkład w tworzenie życia kulturalnego, tak pod względem zakresu działania (liczba odbiorców) jak również stałości funkcjonowania i realizowania oferty programowej, tj. muzea, teatry i instytucje muzyczne, centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice, galerie i salony sztuki, kina stałe oraz biblioteki publiczne. W większości były to podmioty należące do sektora publicznego (ponad 80% muzeów i teatrów, niemal 95% centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, wszystkie z analizowanych bibliotek to instytucje publiczne). Sektor prywatny był widoczny przede wszystkim w działalności galerii i salonów sztuki oraz kin (prawie 40% podmiotów w każdej kategorii). Wśród instytucji publicznych przeważały jednostki, dla których organizatorem jest samorząd²⁹, stąd dominująca pozycja samorządowych wydatków na kulturę w wydatkach na kulturę w skali całego kraju.

W okresie od 2007 r. do 2015 r. liczba badanych podmiotów w skali całego kraju spadła z 14 352 do 13 998. W liczbach bezwzględnych największy spadek został zanotowany w przypadku bibliotek publicznych oraz centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Procentowo jednak to liczba kin stałych zmniejszyła się najbardziej (o 10,5%, w porównaniu z 5,2% w przypadku bibliotek publicznych i 2,4% w przypadkach centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic). Zmiana ta miała charakter przede wszystkim rodzajowy – małe kina zostały częściowo wyparte przez kina wielosalowe, głównie multipleksy. W tym samym okresie znacząco (o 28,6%) wzrosła liczba muzeów – dane mówią o 206 nowych jednostkach w skali całej Polski. Wydaje się, że jedną z przyczyn boomu muzealnego była dostępność środków unijnych, pozwalająca w krótkim czasie nie tylko na modernizację działających obiektów, ale także na budowę nowych – takich jak np. muzea sztuki współczesnej czy muzea zajmujące się najnowszą historią Polski.

Dane pokazują również nierównomierne rozmieszczenie instytucji, a co za tym idzie niejednakowy dostęp do kultury, w skali całej Polski. Blisko 1/3 ogółu instytucji kultury w Polsce skupiały niezmiennie trzy województwa: mazowieckie, małopolskie i śląskie. Ponadto, teatry i instytucje muzyczne, multipleksy, większość muzeów, galerii i salonów sztuki zlokalizowanych było w miastach, podczas gdy mieszkańcy obszarów wiejskich mieli na co dzień do dyspozycji ofertę przede wszystkim świetlic i ośrodków kultury (centra i domy kultury oraz kluby częściej były zlokalizowane w miastach) oraz bibliotek publicznych.

Większa liczba instytucji kultury, a także poszerzenie, pod względem ilościowym (np. o połowę więcej seansów kinowych, o 1/5 więcej wystaw czasowych

²⁹ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106 poz. 668) z późniejszymi zmianami.

w muzeach, o ponad 12% więcej przedstawień i koncertów), jak i rodzajowym (poszerzenie działalności o dodatkowe przedsięwzięcia, np. lekcje, warsztaty, wykłady, prelekcje, odczyty itp.) oferty programowej znalazło także odzwierciedlenie we wzroście zainteresowania partycypacją w kulturze wyrażonym zwiększeniem liczby odbiorców realizowanych wydarzeń i projektów. W latach 2007-2015 odnotowano bowiem zwiększenie liczby zwiedzających galerie i salony sztuki (o 81,5%), muzeów i oddziałów muzealnych (o 62,8%), widzów w kinach stałych (o 35,2%) oraz widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych (o 22,2%). Wyjątek stanowiły biblioteki publiczne, w których nie tylko wielkość księgozbioru ale także liczba czytelników aktywnie wypożyczających malała z roku na rok.

Kolejnym istotnym czynnikiem kształtującym ofertę kulturalną i funkcjonowanie podmiotów zajmujących się kulturą są kwestie finansowe. Podmioty prowadzące działalność kulturalną w Polsce należą do instytucji publicznych, prywatnych i pozarządowych. Źródła finansowania ich działalności zależą w dużej mierze od typu instytucji czy organizacji prowadzącej daną działalność. Obszar kultury ulega ciągłym przemianom, tam gdzie do tej pory dominowały instytucje publiczne pojawiają się przedsięwzięcia prywatne (np. teatry, galerie) oraz jednostki oparte o partnerstwo publiczno-prywatne. Jednak dla większości z nich podstawowym źródłem finansowania pozostają środki publiczne (z dotacji publicznych korzystają tak podmioty prywatne jak i organizacje pozarządowe działające w obszarze kultury, dla których środki publiczne (państwowe, samorządowe, europejskie) stanowią ważne źródło utrzymania i działania). Dla analizowanych szerzej w publikacji instytucji publicznych 75,4% przychodu stanowiły dotacje do działalności podstawowej otrzymane z budżetu państwa i budżetów JST. Te ostatnie, będąc organizatorem większości instytucji kultury w Polsce, poniosły największe wydatki na kulturę – 78,5% w 2015 r. Były to w pierwszej kolejności wydatki z budżetów samorządów gminnych (43,2% ogółu wydatków budżetów samorządów). Udział wydatków JST w wydatkach publicznych na kulturę był dość stabilny i w analizowanym okresie wyniósł średnio 80,6%. Najniższy udział można było zaobserwować w 2015 r. (78,5%), a najwyższy w 2010 r. (83,4%).

Łączne wydatki JST i budżetu państwa³⁰ traktowane są jako wydatki publiczne na kulturę. W latach 2007-2015 wzrosły one z 5 928,4 mln zł do 8 565,3 mln zł. Wydatki na kulturę w Polsce w tym okresie kształtowały się średnio na poziomie 0,52% PKB. Natomiast według klasyfikacji COFOG, która grupuje kulturę łącznie z rekreacją i religią, wydatki publiczne w tym zakresie w Polsce stanowiły średnio 1,2% PKB. Wielkość ta nieznacznie odbiegała od średniej unijnej udziału wydatków na rekreację, kulturę i religię w relacji do PKB (1,1%).

Średnie roczne tempo wzrostu (CAGR) wydatków na kulturę z budżetu państwa wyniosło w okresie objętym analizą 5,2%. Ze względu na rodzaj instytucji podległych, główny dysponent działu 921 budżet państwa (część 24 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego coraz więcej środków

³⁰ Wydatki publiczne obejmują całość wydatków budżetu państwa oraz JST, z wyłączeniem transferów pomiędzy budżetem państwa a JST, a także transferów pomiędzy JST.

przeznaczał na muzea, centra kultury i sztuki oraz instytucje muzyczne (filharmonie, orkiestry, chóry i kapele). Najszybszy wzrost zanotowano jednak w rozdziale dotyczącym instytucji kinematografii (27,8%). Spadło natomiast wsparcie w ramach rozdziałów budżetowych poświęconych ochronie i opiece nad zabytkami, domom i ośrodkom kultury, świetlicom i klubom oraz Polskiemu Instytutowi Sztuki Filmowej (odpowiednio o: 2,5%, 2,4%, 2,3%).

Pomimo, że JST są organizatorem dla większości publicznych instytucji kultury i większość wydatków publicznych na kulturę w Polsce jest ponoszona przez JST, wydatki na kulturę nie są dominującą pozycją w budżetach samorządów. W okresie od 2007 r. do 2015 r. wyniosły one w sumie 3,8% wszystkich wydatków JST, przy średnim rocznym tempie wzrostu wydatków na kulturę (CAGR) na poziomie 4,9%. Podział tak terytorialny jak i rodzajowy wydatków na kulturę po stronie JST jest wyraźnie związany z podziałem kompetencji pomiędzy różnymi szczeblami samorządu. I tak najwięcej na kulturę wydały gminy oraz miasta na prawach powiatu, tj. jednostki, w kompetencji których znajdowała się większość instytucji kultury. Co ciekawe, mimo, że najwięcej instytucji jest ulokowanych w województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim, to największe udziały wydatków na kulturę w wydatkach ogółem JST odnotowano w województwach: mazowieckim, śląskim oraz dolnośląskim. Udział tych województw w łącznych wydatkach na kulturę w Polsce wynosił razem około 40%.

Na szczególną uwagę zasługują w tym miejscu także kwestie związane z wydatkami majątkowymi. W okresie objętym analizą samorządy przeznaczyły na wydatki majątkowe średnio 27,4% swojego budżetu, natomiast wydatki majątkowe z budżetu państwa w dziale 921 wyniosły 17,3% ogółu wydatków budżetu państwa na kulturę. Przy czym średnie roczne tempo wzrostu wydatków majątkowych z budżetu państwa dla działu 921 wyniosło 5,7%, natomiast w przypadku wydatków JST było to 2,1%. Trudno nie powiązać owego wzrostu ze zwiększonymi inwestycjami w infrastrukturę kulturalną, mającymi miejsce w związku z wejściem Polski do UE i otwarciem się możliwości dofinansowywania projektów twardych ze środków unijnych, a także z tzw. Mechanizmów Finansowych. Minister Kultury oferował wsparcie finansowe przeznaczone na pokrycie koniecznego wkładu własnego w projekt w ramach programu Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Również JST będące organizatorem dla instytucji-beneficjentów wspierały realizowane projekty finansowo.

Jak wspomniano, działalność analizowanych instytucji kultury uwarunkowana jest między innymi wielkością dotacji otrzymanych przez te instytucje z budżetu państwa i JST. W analizowanych latach rosła wartość dotacji do działalności podstawowej, otrzymywanych przez instytucje kultury. Przychody z całokształtu działalności instytucji kultury zwiększyły się z 4 408,7 mln zł do 7 969,7 mln zł. Na przychody z całokształtu działalności instytucji kultury, oprócz dotacji, miały także wpływ środki uzyskane z prowadzonej działalności, z budżetu środków europejskich oraz od osób fizycznych i prawnych.

W latach 2007-2014 wydatki na rekreację, kulturę i religię w Polsce (według klasyfikacji COFOG) na tle innych państw UE z budżetów samorządów wyniosły więcej

niż średnia unijna (5,5%) – tj. średnio 7,0%. Trudno jednak dokonywać tu porównań bez głębszej analizy podziału kompetencji w zakresie kultury między różne szczeble władzy w poszczególnych krajach i liczby instytucji wspieranych przez każdy z nich.

Dzięki akcesji do UE podmioty kulturalne otrzymały szanse korzystania nie tylko z dostępnych już wcześniej programów wspólnotowych (na czele ze wspierającym projekty współpracy międzynarodowej programem *Kultura 2007-2013* i jego następcą - programem *Kreatywna Europa*), ale też ze środków przeznaczonych na rozwój i spójność regionalną w ramach Europejskich Funduszy Strukturalnych. Wydatkowane w ramach centralnych i regionalnych programów operacyjnych a także programów współpracy terytorialnej środki umożliwiły przede wszystkim modernizację i poszerzenie infrastruktury kulturalnej, co miało przyczynić się do rozwoju danego obszaru oraz podnoszenia jego atrakcyjności i konkurencyjności.

Podstawowym źródłem finansowania działań związanych z kulturą stały się Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (30,3% łącznego wsparcia zagranicznego dla kultury) oraz Regionalne Programy Operacyjne (RPO, 37,3% łącznego wsparcia zagranicznego dla kultury). W ramach *Priorytetu XI Kultura i dziedzictwo kulturowe*, którego podstawowym założeniem było „wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski”, zrealizowano 79 projektów związanych z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego oraz poprawą stanu infrastruktury kulturalnej i infrastruktury szkolnictwa artystycznego i przekazano beneficjentom 2,2 mld zł.

W zależności od założonych priorytetów budżet na projekty związane z kulturą i zakres możliwych działań w ramach 16 RPO był różny w zależności od województwa. Łączna wartość wydatkowanych środków na kulturę w ramach RPO wyniosła 2,7 mld zł. Istotnym źródłem finansowania projektów związanych z kulturą okazał się Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach którego wydano w analizowanym czasie 2,0 mld zł na projekty o charakterze kulturalnym. Dodatkowo obszar kultury wykorzystał 18,4 mln zł w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz 353,3 mln zł w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego EOG. W latach 2007-2015 łączna kwota zagranicznego dofinansowania kultury w Polsce wyniosła 7,3 mld zł. Największym beneficjentem tych środków w kwotach bezwzględnych były województwa: mazowieckie (1,0 mld zł), dolnośląskie (893,3 mln zł) i małopolskie (802,6 mln zł). Najmniej środków wydano w województwach opolskim (143,8 mln zł) i lubuskim (143,2 mln zł).

Mówiąc o wydatkach na kulturę, nie można pominąć kwot bezpośrednio wydawanych na kulturę przez gospodarstwa domowe, co również jest w pewnym zakresie ilustracją poziomu partycypacji w kulturze. Pomimo wzrostu ogólnego poziomu wydatków gospodarstw domowych, poziom środków wydawanych na kulturę w analizowanym okresie nieco się obniżył (o 1,6%) i w 2015 r. wyniósł 340,08 zł na 1 osobę w gospodarstwie domowym. Struktura tych wydatków uległa zmianie w latach 2007-2015 – wzrósł odsetek wydatków związanych z partycypacją w kulturze (niemal dwukrotnie powiększyła się kwota na zakup książek, biletów do teatrów, muzeów, kin). Jednocześnie zmalał udział wydatków związanych z zakupem

sprzętu audiowizualnego, fotograficznego i kinematograficznego (co mogło mieć związek z relatywnym spadkiem cen tego typu sprzętu), z zakupem gazet i czasopism (które w wielu przypadkach dysponowały darmowymi, bądź częściowo darmowymi serwisami internetowymi) oraz z opłatami radiowo-telewizyjnymi. Jednakże ostatni typ wydatków nadal dominował w 2015 r. i stanowił 33,3% wszystkich wydatków na kulturę. Na formę i zakres konsumpcji kultury niewątpliwie wpływ mają zmiany zachodzące we współczesnej kulturze związane m.in. z jednej strony z globalizacją, z drugiej z rozwojem nowych technologii stwarzających alternatywne możliwości odbioru treści kulturalnych, a także aktywnego udziału w kulturze (kształtujące się postawy prosumenckie). Wspomnieć należy też o wyraźnej dysproporcji między poziomem wydatków na kulturę między miastem a wsią. O ile jednak mieszkańcy miast w dalszym ciągu wydają więcej na kulturę niż mieszkańcy obszarów wiejskich, to różnica ta, choć powoli, zaczyna się zmniejszać. W przeciągu dziewięciu badanych lat gospodarstwa domowe mieszkające na wsi zwiększyły ponad 2,5-krotnie swoje przeciętne roczne wydatki na bilety wstępu do teatrów, muzeów i kin.

Patrząc na wydatki polskich gospodarstw domowych, wynoszące 4,4% wszystkich wydatków konsumpcyjnych, warto zauważyć, że przekraczają one średnie wydatki konsumpcyjne na kulturę i rekreację w państwach UE (3,6%). Polska plasuje się na siódmym miejscu wśród państw UE, których gospodarstwa domowe wydają najwięcej na kulturę.

Przedstawione statystyki dotyczące finansów kultury pokazują ogólny wzrost ilości środków finansowych będących w dyspozycji podmiotów kulturalnych, co w przyszłości może się przełożyć na lepszą ofertę kulturalną – tak pod względem ilościowym jak i jakościowym. Pozwala to mieć nadzieję, że w konsekwencji również statystyki partycypacji Polaków w kulturze będą rosnąć. Co z kolei może mieć przełożenie nie tylko na wzrost ich subiektywnego zadowolenia z życia, ale także na lepsze wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i jej regionów.

Summary

Cultural life and the range of cultural offer depends on a variety of factors. Firstly, one can list a number, a type and an offer of cultural operators located in an area. Therefore, this analysis covers entities that contribute to cultural life, both in terms of scope of their activity (number of participants), and stability of their operations and implementation of their programme offer, i.e. museums, theatres and music institutions, cultural centres and establishments, clubs and community centres, galleries and art salons, fixed cinemas and public libraries. They mostly belong to the public sector (over 80% of museums and theatres, nearly 95% of cultural centres and establishments, clubs and community centres and all of the analysed libraries are public institutions). The activity of the private sector was visible mainly in the sphere of galleries and art salons as well as cinemas (almost 40% of operators in each category). Public institutions organised by the local self-government entities³¹ constitute a major share of cultural entities, hence the dominant position of local self-government spending on culture in the structure of expenditure on culture in the whole country.

From 2007 to 2015 the number of analysed entities fell from 14 352 to 13 998 in the whole country. In absolute numbers, the largest decrease was recorded in the area of public libraries, cultural centres and establishments, clubs and community centres. However, in terms of percentages it is the number of fixed cinemas that decreased the most (by 10.5%, as compared with a 5.2% decrease in the number of public libraries and 2.4% in the number of cultural centres and establishments, clubs and community centres). This change was primarily of generic nature – small cinemas were partially pushed out by the cinema complexes, mainly multiplexes. At the same time a significant (28.6%) increase in the number of museums was observed; the data shows 206 new entities all over Poland. It seems that one of the reasons for such a museum boom was the availability of the EU funds, which allowed, in a short period of time, not only for modernization of the existing facilities, but also for new construction – such as new museums of contemporary art or museums dealing with the recent Polish history.

What is also clear from the available data is an uneven distribution of cultural entities, and consequently, unequal access to culture nationwide. Nearly 1/3 of the total number of cultural institutions in Poland has been clustered in three voivodeships: Masovia, Lesser Poland and Silesia. In addition, theatres and music institutions, multiplexes, most museums, galleries and art salons are located in cities, while rural residents have their everyday cultural offer presented most of all by clubs and village community centres (cultural centres are often located in cities) and public libraries.

A larger number of cultural institutions, as well as broadening of cultural offer, in terms of quantity (e.g. half times more movie screenings, about 1/5 more

³¹ Act from July 24, 1998 on the change of some acts describing competences of public administration bodies – in relations with the state system reform, with subsequent changes.

temporary exhibitions in museums, more than 12% more performances and concerts) and types of activity (widening activity by additional projects such as classes, workshops, lectures, talks, readings, etc.) was also reflected in an increased interest in participation in culture. It was expressed in a growing number of participants of events and projects. In 2007-2015, there was an increasing number of visitors to galleries and art salons (by 81.5%), as well as museums and their branches (by 62.8%), a larger number of viewers in fixed cinemas (by 35.2%), theatres and music institutions (by 22.2%). Public libraries were an exception to this increase, with not only the size of their book collection but also the number of active readers decreasing from one year to another.

Another important factor shaping both cultural offer and functioning of cultural entities is finance. Cultural entities in Poland act either as public, private or non-governmental bodies. Sources of financing of their activities depend largely on a type of institution or organization conducting an activity in question. The area of culture constantly evolves; there are private enterprises (e.g. theatres, galleries) and bodies based on public-private partnership appearing in the areas dominated until now by the public sphere. However, public funding remains, for most of them, their main source of revenue (public subsidies benefit both private entities and non-governmental organizations, working in the field of culture, for which these public funds (state, local, European) are an important source of maintaining their activities and operations). In case of public institutions, analysed in more detail in this publication, subsidies received from state or local self-government budgets for core activities accounted for 75.4% of their total revenue. Local self-government entities, being the organizer of the majority of cultural institutions in Poland, had the highest expenditure on culture – 78.5% in 2015. Most of all, these were expenditures incurred by gminas (communes) (43,2% of the total expenditure of local self-governments). The share of local self-government entities' expenditures in public spending on culture was relatively stable with an average of 80.6% in the analysed period. The lowest share was observed in 2015 (78.5%) and the highest in 2010 (83.4%).

Total expenditure of local self-government entities and the state budget is treated as the public expenditure on culture³². In the years 2007-2015 it increased from PLN 5 928.4 M to PLN 8 565.3 M. The expenditure on culture in Poland in this period was 0.52% of GDP on average. However, according to the COFOG classification, which groups together culture, recreation and religion, public expenditure in this field in Poland amounted to an average of 1.2% of GDP. The amount is slightly different from the EU average share of spending on recreation, culture and religion in relation to GDP (1.1%).

An compound annual growth rate (CAGR) of the expenditure on culture from the state budget amounted to 5.2% in the analysed period. Depending on a type of

³² Public expenditure includes total expenditure of the state and local self-government entities' budgets, excluding transfers between the two and transfers between different local self-government entities' budgets.

subordinated institutions, the chief dispatcher of section 921 of state budget (part 24 Culture and Protection of National Heritage), i.e. the Minister of Culture and National Heritage, has spent gradually more on museums, cultural centres and art and music institutions (philharmonic halls, orchestras, choirs and bands). The fastest growth was recorded, however, in a chapter on cinematography institutions (27.8%). At the same time, there was a decrease in the support within budgetary chapters devoted to the protection and preservation of monuments, cultural centres and establishments, clubs and community centres, and the Polish Film Institute (2.5%, 2.4%, 2.3% respectively).

Although it is the local self-government that plays a role of an organiser for the majority of public cultural institutions and most of the public expenditure on culture in Poland is incurred by the local self-government entities, cultural expenditures do not constitute a predominant position in the budgets of local self-government entities. With an average compound annual growth rate (CAGR) of cultural spending of 4.9%, the expenditure on culture amounted to a total of 3.8% of total expenditure of local self-governments entities in the period of 2007-2015. The structure of expenditures on culture in terms of their types and territorial division is clearly correlated with the division of competences between different levels of local self-government. The highest expenditure on culture is incurred by gminas (communes) and municipalities with a powiat (county) status, i.e. these entities in whose areas of competence lies most of the cultural institutions. It is interesting to notice that although the most institutions is located in Masovia, Lesser Poland and Silesia voivodeships, the largest share of expenditure on culture in the total expenditure of local self-government entities is recorded in Masovia, Silesia and Lower Silesia voivodeships. Their total spending on culture amount to 40% of total expenditure on culture in Poland.

What is particularly noteworthy in this analysis is the issue of capital expenditure. In the reviewed period of time, the local self-government entities allocated on average 27.4% of their budget to capital expenditures, while the capital expenditure of the state budget in section 921 amounted to 17.3% of the total expenditure on culture of the state budget. The average annual growth rate of capital expenditure of the state budget in the section 921 was 5.7%, while the growth rate of the local self-government entities' spending was 2.1%. It would be difficult not to associate this growth with the increasing investments in cultural infrastructure, related to the Polish accession to the EU and, therefore, new possibilities of co-financing hard projects from the EU funds and the so-called Financial Mechanisms. The Minister of Culture and National Heritage offered financial support within the framework of the programme entitled Promise of Minister of Culture and National Heritage, intended to cover the necessary own contribution to such co-financed projects. Local self-government entities, being organisers of beneficiary institutions, supported these projects financially as well.

As already mentioned, the activities of the analysed cultural institutions depend, among other things, on the size of subsidies received by these institutions either from the state or local self-government entities' budget. In the analysed period

the size of subsidies for core activities received by cultural institutions has gradually increased. The revenues from total activity of cultural institutions increased from PLN 4 408.7 M to PLN 7 969.7 M. Their size resulted not only from the amount of subsidies, but also from their own revenues from their activities and financial resources received from the EU as well as individuals and other legal entities.

In the period of 2007-2014, spending on recreation, culture and religion in Poland (according to the COFOG classification) of the local self-government entities' budgets, as compared to other EU member states, was higher than an EU average (5.5%) – i.e. an average of 7.0%. However, it is difficult to make comparisons here without a thorough analysis of the division of competences in the field of culture between different levels of government in each country and the number of institutions supported by them.

With the accession to the EU cultural operators were given a chance to use not only the Community programmes, available in the pre-accession period (with the main programme supporting projects of international cooperation: Culture 2007-2013 and its successor – the Creative Europe Programme), but also the funds earmarked for development and regional cohesion in the framework of the European Structural Funds. Distributed in the framework of central and regional operational programmes, as well as Territorial Cooperation Programmes, these funds facilitated primarily modernization and expansion of cultural infrastructure, which was to contribute to the development of a given area and enhancing its attractiveness and competitiveness.

The Infrastructure and Environment Operational Programme, together with Regional Operational Programmes (30.3% and 37.3% of the foreign support for culture, respectively) were the main sources of financing projects related to culture. Seventy nine projects devoted to the protection and preservation of cultural heritage, as well as improvement of cultural and artistic education infrastructure were completed within the Priority Axis XI. Culture and Cultural Heritage (whose primary goal was "taking advantage of the cultural potential and cultural heritage of worldwide and European significance in order to increase Poland's attractiveness") with PLN 2.2 billion transferred to the beneficiary organisations.

The range and budget of possible projects supported within either of the sixteen Regional Operational Programmes differed depending on the region and its Programme's priorities. The total amount of funds spent on culture within Regional Programmes equalled to PLN 2.7 billion.

The Rural Development Programme, which, in the analysed period, supported cultural projects worth PLN 2 billion, was another substantial source of funding for cultural projects. Moreover, cultural operators used PLN 18,4 M from the European Territorial Cooperation and PLN 353.3 M from the Norwegian Financial Mechanism and the EEA Financial Mechanism. In 2007-2015 the total amount of foreign funding for culture in Poland amounted to PLN 7.3 billion. Among the biggest beneficiaries of these funds in absolute values were Masovia (PLN 1 billion), Lower Silesia (PLN 893.3 M) and Lesser Poland (PLN 802.6 M) voivodeships. The least amount of funds was spent in Opole (PLN 143.8 M) and Lubusz (PLN 143.2 M) voivodeships.

When analysing cultural expenditures one cannot ignore amounts spent on culture directly by households, which are also, to some extent, an illustration of the level of participation in culture. Despite the increase in the general level of household spending, the level of money spent on culture in the analysed period slightly decreased (by 1.6%) and in 2015 equalled PLN 340.08 per person in a household. The structure of the expenditure changed in 2007-2015 – the percentage of expenses associated with participation in culture increased (the amount spent on books, tickets to theatres, museums, cinemas almost doubled). At the same time, the following types of expenses decreased: purchase of audio-visual, photographic and cinematographic equipment (which could be related to the relative decline in prices of this types of equipment), purchase of newspapers and magazines (which in many cases offered free or partially free Internet news portals) and radio and television license. However, the last type of spending continued to dominate the expenditure structure in 2015, accounting for 33.3% of the total spending on culture by households. The form and scope of cultural consumption is undoubtedly influenced by the changes taking place in the contemporary culture related, among others, to globalization, on the one hand, and the development of new technologies presenting alternative modes of reception of cultural content and active participation in culture (shaping prosumer attitudes), on the other. It should also be mentioned that there is a visible disproportion between the level of spending on culture in cities and the countryside. However, while urban residents continued to spend more on culture than rural residents, this difference, although slowly, has begun to decrease. Within the nine analysed years, households living in rural areas increased more than 2.5 times their average annual spending on tickets to theatres, museums and cinemas. Looking at the cultural expenditures of Polish households, amounting to 4.4% of their total consumer spending, it is worth noting that they exceed the average consumer spending on culture and recreation in the EU (3.6%). Poland ranks seventh among the EU countries, whose households spend most on culture.

The statistics on the finances of culture, presented here, show an overall increase in the amount of financial resources at the disposal of cultural entities, what could translate in the future into a better cultural offer – both in terms of quantity and quality. This allows one to hope that consequently the statistics on participation of Poles in culture will enhance. That, in turn, could result not only in the increase of their subjective satisfaction with life but also in better indicators of socio-economic development of Poland and its regions.

CZĘŚĆ
TABELARYCZNA

Tabl. 1 (25). **Wydatki na kulturę z budżetu państwa według części budżetowych (rozdziałów) w latach 2007-2015**

Części (rozdziały)	Wydatki w mln zł
Ogółem	14389,0
Część 01 – Kancelaria Prezydenta RP (92123 – Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa)	357,6
Część 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (92101 – Instytucje kinematografii; 92102 – Polski Instytut Sztuki Filmowej; 92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury; 92106 – Teatry; 92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele; 92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby; 92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych; 92113 – Centra kultury i sztuki; 92114 – Pozostałe instytucje kultury; 92116 – Biblioteki; 92117 – Archiwa; 92118 – Muzea; 92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków; 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami; 92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa; 92126 – Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia; 92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych; 92195 – Pozostała działalność)	12114,7
Część 28 – Nauka (92114 – Pozostałe instytucje kultury)	111,6
Część 29 – Obrona narodowa (92114 – Pozostałe instytucje kultury)	301,4
Część 30 – Oświata i wychowanie (92114 – Pozostałe instytucje kultury) ...	52,8
Część 31 – Praca (92116 – Biblioteki)	22,8
Część 32 – Rolnictwo (92116 – Biblioteki; 92118 – Muzea)	50,0
Część 36 – Skarb państwa (92115 – Polska Agencja Prasowa)	26,6
Część 43 – Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne (92104 – Działalność radiowa i telewizyjna; 92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury)	115,7
Część 45 – Sprawy zagraniczne i członkostwo RP w UE (92104 – Działalność radiowa i telewizyjna; 92195 – Pozostała działalność)	258,9
Część 46 – Zdrowie (92116 – Biblioteki)	90,1
Część 54 – Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych (92195 – Pozostała działalność)	6,5
Część 67 – Polska Akademia Nauk (92116 – Biblioteki; (92117 – Archiwa; 92118 – Muzea)	49,8
Część 85 – Województwa (92103 – Zadania w zakresie kinematografii; 92104 – Działalność radiowa i telewizyjna; 92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury; 92106 – Teatry; 92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele; 92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby; 92113 – Centra kultury i sztuki; 92116 – Biblioteki; 92118 – Muzea; 92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami; 92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków; 92124 – Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa; 92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych; 92195 – Pozostała działalność)	830,6

U w a g a. W wydatkach budżetu państwa grupowania danych w podziale na części, działy i rozdziały dokonuje się zgodnie ze szczegółową klasyfikacją dochodów i wydatków budżetowych obowiązującą na mocy rozporządzeń Ministra Finansów.

Tabl. 2 (26). **Wydatki budżetów JST w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem	Gminy ^a	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Województwa
w mln zł					
Ogółem	58637,6	24530,2	21037,6	982,4	12087,4
92101 – Instytucje kinematografii	23,1	5,3	0,0	0,0	17,9
92103 – Zadania w zakresie kinematografii	2,4	0,5	0,0	0,0	1,9
92104 – Działalność radiowa i telewizyjna	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury	2207,6	700,5	1261,9	80,7	164,6
92106 – Teatry	6352,5	20,1	2915,6	18,6	3398,1
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	2905,2	23,9	1679,3	0,9	1201,0
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	16920,0	12795,1	3414,8	31,9	678,2
92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych	441,0	21,4	369,1	13,9	36,6
92113 – Centra kultury i sztuki ..	2098,9	691,0	1078,2	29,3	300,3
92114 – Pozostałe instytucje kultury	2344,0	248,8	1498,3	22,6	574,3
92116 – Biblioteki	10420,9	5690,6	3298,9	179,8	1251,5
92117 – Archiwa	21,0	0,0	14,7	0,00	6,3
92118 – Muzea	6410,8	656,6	2232,1	314,5	3207,6
92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków	19,6	0,1	0,0	3,5	16,0
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	3431,0	1324,1	1497,7	160,4	448,8
92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków	8,4	0,0	8,3	0,0	0,5
92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0
92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	20,0	9,8	0,1	2,0	8,0
92195 – Pozostała działalność	5010,9	2342,3	1768,4	124,0	776,2

^a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 2 (26). **Wydatki budżetów JST w dziale 921 według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015 (dok.)**

Wyszczególnienie	Ogółem	Gminy ^a	Miasta na prawach powiatu	Powiaty	Województwa
w odsetkach					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
92101 – Instytucje kinematografii	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
92103 – Zadania w zakresie kinematografii	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
92104 – Działalność radiowa i telewizyjna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury	3,8	2,9	6,0	8,2	1,4
92106 – Teatry	10,8	0,1	13,9	1,9	28,1
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	5,0	0,1	8,0	0,1	9,9
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	28,9	52,2	16,2	3,3	5,6
92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych	0,8	0,1	1,8	1,4	0,3
92113 – Centra kultury i sztuki ...	3,6	2,8	5,1	3,0	2,5
92114 – Pozostałe instytucje kultury	4,0	1,0	7,1	2,3	4,8
92116 – Biblioteki	17,8	23,2	15,7	18,3	10,4
92117 – Archiwa	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
92118 – Muzea	10,9	2,7	10,6	32,0	26,5
92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	5,9	5,4	7,1	16,3	3,7
92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1
92195 – Pozostała działalność	8,5	9,5	8,4	12,6	6,4

^a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Tabl. 3 (27). **Wydatki budżetów JST w dziale 921 według województw oraz rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015**

Wyszczególnienie	Ogółem	Dolnośląskie	Kujawsko - pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko - mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio-pomorskie
	w odsetkach																
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
92105 – Pozostałe zadania w zakresie kultury	3,8	3,3	1,3	2,7	1,8	0,9	4,2	5,6	2,2	2,0	0,4	15,4	1,8	2,5	1,7	3,5	2,1
92106 – Teatry	10,8	11,4	10,8	5,4	4,0	17,7	11,7	15,1	7,5	2,5	6,0	13,6	9,1	3,8	8,1	11,9	11,0
92108 – Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	5,0	11,5	3,6	2,5	1,7	3,6	3,3	1,5	5,1	2,8	5,5	4,1	8,6	6,0	4,6	3,3	9,3
92109 – Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	28,9	27,4	28,6	32,5	42,2	24,6	25,9	25,9	39,8	39,3	32,2	20,3	24,2	34,1	33,8	30,9	37,9
92110 – Galerie i biura wystaw artystycznych	0,8	0,8	1,5	0,5	0,4	0,8	0,8	0,1	1,4	0,7	1,6	1,6	0,8	1,5	1,0	0,6	0,0
92113 – Centra kultury i sztuki	3,6	3,1	5,5	3,8	13,9	2,2	1,5	3,5	0,2	3,4	1,2	2,8	3,5	7,1	5,0	5,2	1,8

Tabl. 3 (27). **Wydatki budżetów JST w dziale 921 według województw oraz rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2007-2015 (dok.)**

Wyszczególnienie	Ogółem	Dolnośląskie	Kujawsko - pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko - mazurskie	Wielkopolskie	Zachodnio-pomorskie
	w odsetkach																
92114 – Pozostałe instytucje kultury	4,0	4,0	1,5	0,7	0,1	2,1	11,6	5,4	0,3	1,4	0,8	2,8	7,5	1,1	1,1	2,5	1,6
92116 – Biblioteki	17,8	12,5	18,5	21,3	17,1	15,7	15,4	19,3	18,2	19,6	17,3	13,6	20,4	19,3	20,2	20,7	17,5
92118 – Muzea	10,9	7,5	10,4	7,3	6,6	12,3	13,6	14,8	8,9	11,6	9,3	11,9	11,5	10,9	10,1	10,0	6,6
92120 – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	5,9	8,5	10,4	9,5	7,5	3,3	6,5	4,6	8,8	8,9	4,0	3,7	5,1	3,9	5,8	2,9	4,7
92195 – Pozostała działalność	8,5	9,3	8,0	13,8	4,7	16,8	5,5	4,1	7,4	7,4	21,5	10,1	7,4	9,6	8,5	8,6	7,2
Inne ^a	0,2	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

^a Pozycja „inne” zawiera dane sumaryczne z następujących rozdziałów klasyfikacji: 92101 – Instytucje kinematografii, 92103 – Zadania w zakresie kinematografii, 92104 – Działalność radiowa i telewizyjna, 92117 – Archiwa, 92119 – Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków, 92121 – Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków, 92122 – Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz 92178 – Usuwanie skutków klęsk żywiołowych.

Tabl. 4 (28). **Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowan
Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich**

Lp.	Województwa	Ogółem	Oś 3. Działanie 311 – różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Oś 3. Działanie 312 – tworzenie i rozwój mikroprzed- siębiorstw	Oś 3. Działanie 321 – podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
1	Ogółem	25332	168	822	10
2	Dolnośląskie	1637	6	28	2
3	Kujawsko-pomorskie	1491	23	56	1
4	Lubelskie	2615	27	64	–
5	Lubuskie	693	–	7	–
6	Łódzkie	1534	18	89	3
7	Małopolskie	2311	22	119	1
8	Mazowieckie	2455	17	87	1
9	Opolskie	886	2	44	–
10	Podkarpackie	1837	16	61	–
11	Podlaskie	1212	1	9	–
12	Pomorskie	1184	4	30	–
13	Śląskie	1445	8	123	–
14	Świętokrzyskie	1458	6	20	–
15	Warmińsko-mazurskie	1107	2	8	1
16	Wielkopolskie	2486	15	73	1
17	Zachodniopomorskie	981	1	4	–

a Ze względu na specyfikę działania, zaprezentowane dane dotyczą liczby zrealizowanych płatności według

**e ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów
na lata 2007-2013 według województw**

Oś 3. Działanie 313, 322 i 323 - Odnowa i rozwój wsi	Oś 4. Działanie 413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					Oś 4. Działanie 421 - Wdrażanie projektów współpracy ^a	Lp.
	razem	małe projekty	realizacja działania 311 - różnicowa- nie w kierunku działań nierolniczej	realizacja działania 312 - tworzenie i rozwój mikroprzed- siębiorstw	realizacja działania 313, 322 i 323 - odnowa i rozwój wsi		
4007	20140	16693	26	69	3352	185	1
318	1279	1005	2	1	271	4	2
312	1094	886	3	2	203	5	3
359	2149	1811	1	4	333	16	4
164	520	364	-	-	156	2	5
209	1201	1014	1	4	182	14	6
168	1959	1757	4	14	184	42	7
379	1952	1631	5	11	305	19	8
101	736	598	1	1	136	3	9
270	1474	1207	1	4	262	16	10
215	979	806	-	1	172	8	11
226	922	774	-	3	145	2	12
171	1133	1001	2	7	123	10	13
176	1241	1045	1	4	191	15	14
197	892	715	1	4	172	7	15
507	1872	1525	4	8	335	18	16
235	737	554	-	1	182	4	17

siedziby beneficjenta, który pełnił rolę wiodącego LGD w danym projekcie.

Tabl. 5 (29). **Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 według województw**

Województwa	Ogółem	Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Regionalne Programy Operacyjne
Ogółem	1031	51	79	901
Dolnośląskie	101	–	9	92
Kujawsko-pomorskie	18	–	1	17
Lubelskie	58	–	6	52
Lubuskie	20	10	–	10
Łódzkie	31	–	3	28
Małopolskie	129	9	12	108
Mazowieckie	116	–	16	100
Opolskie	28	–	3	25
Podkarpackie	78	10	2	66
Podlaskie	30	–	4	26
Pomorskie	55	3	5	47
Śląskie	142	7	9	126
Świętokrzyskie	55	–	2	53
Warmińsko-mazurskie	28	1	2	25
Wielkopolskie	71	–	5	66
Zachodniopomorskie	60	2	–	58
Wiele województw	11	9	–	2

Tabl. 6 (30). **Umowy podpisane na działania związane z kulturą zrealizowane ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego według województw do końca 2015 r.**

Województwa	Ogółem	Fundusz Wymiany Kulturalnej	Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego ^{a, b, c}	Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego ^{b, c}
Ogółem	199	76	36	87
Dolnośląskie	20	4	6	10
Kujawsko-pomorskie	6	2	–	4
Lubelskie	6	3	1	2
Łódzkie	5	2	1	2
Małopolskie	47	19	7	21
Mazowieckie	62	31	10	21
Podkarpackie	3	1	1	1
Podlaskie	9	3	–	6
Pomorskie	18	5	5	8
Śląskie	9	1	3	5
Świętokrzyskie	1	1	–	–
Warmińsko-mazurskie	2	–	2	–
Wielkopolskie	8	3	–	5
Zachodniopomorskie	3	1	–	2

a Z pominięciem umów zawartych w roku 2016. **b** Łącznie z projektami dofinansowanymi z Funduszu Wymiany Dwustronnej. **c** Za miejsce realizacji przyjęto miejsce siedziby beneficjenta.

Tabl. 7 (31). **Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**

Lp.	Województwa	Ogółem	Oś 3. Działanie 311 – różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Oś 3. Działanie 312 – tworzenie i rozwój mikroprzed- siębiorstw	Oś 3. Działanie 321 – podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
1	Ogółem	1954607,2	8161,5	110718,2	4897,3
2	Dolnośląskie	154428,6	333,2	3158,9	621,0
3	Kujawsko-pomorskie	129938,1	969,1	7321,4	800,6
4	Lubelskie	176906,7	1488,5	8744,4	–
5	Lubuskie	78246,2	–	1119,6	–
6	Łódzkie	132004,3	958,9	11325,4	1751,5
7	Małopolskie	122760,1	1077,6	15360,0	674,6
8	Mazowieckie	181789,9	626,9	12736,6	391,2
9	Opolskie	61235,5	143,0	5003,9	–
10	Podkarpackie	142068,3	756,9	8428,9	–
11	Podlaskie	95518,9	75,0	950,0	–
12	Pomorskie	89216,6	136,9	3998,3	–
13	Śląskie	95276,0	397,6	17594,8	–
14	Świętokrzyskie	95911,0	232,5	2237,0	–
15	Warmińsko-mazurskie	87742,5	55,1	1364,6	582,2
16	Wielkopolskie	218444,8	837,5	10870,1	76,2
17	Zachodniopomorskie	93119,7	72,8	504,2	–

Obszarów Wiejskich przekazane na działania związane z kulturą w ramach według województw

Oś 3. Działanie 313, 322 i 323 - Odnowa i rozwój wsi	Oś 4. Działanie 413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					Oś 4. Działanie 421 - Wdrażanie projektów współpracy	Lp.
	razem	małe projekty	realizacja działania 311 - różnicowa- nie w kierunku działalności nierolniczej	realizacja działania 312 - tworzenie i rozwój mikroprzed- siębiorstw	realizacja działania 313, 322 i 323 - odnowa i rozwój wsi		
w tys. zł							
1023743,0	796426,3	274997,9	1407,9	6302,2	513718,3	10661,0	1
86168,2	63778,5	16653,0	118,8	157,7	46849,0	368,7	2
71322,6	49126,8	14846,4	208,9	215,0	33856,5	397,6	3
93957,3	70993,5	28587,5	23,9	516,2	41865,9	1723,0	4
46778,3	30276,9	4644,2	-	-	25632,7	71,4	5
64530,6	52930,8	16643,0	33,8	347,9	35906,1	507,0	6
41025,0	62495,8	30876,1	153,5	821,8	30644,5	2127,1	7
88689,7	78469,3	29367,1	339,1	877,7	47885,4	876,2	8
25014,5	30806,4	10716,7	53,1	109,0	19927,5	267,7	9
70921,4	60294,1	19776,8	80,0	415,2	40022,0	1667,1	10
59495,2	34742,6	14114,1	-	160,0	20468,5	256,1	11
52211,1	32768,7	12924,4	-	399,6	19444,7	101,6	12
41228,6	35522,8	15946,6	103,1	743,2	18730,0	532,2	13
46017,5	46973,3	16911,4	62,4	439,0	29560,5	450,7	14
48206,0	37161,5	11856,5	8,8	405,8	24890,3	373,2	15
129117,4	76688,2	22086,3	222,4	664,5	53714,9	855,5	16
59059,6	33397,1	9047,8	-	29,6	24319,7	86,1	17

Tabl. 8 (32). **Środki finansowe Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności przekazane na działania związane z kulturą w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 według województw**

Województwa	Ogółem	Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	Regionalne Programy Operacyjne ^a
Ogółem	4956148,5	18395,8	2198499,0	2739253,7
Dolnośląskie	666753,6	-	446330,9	220422,7
Kujawsko-pomorskie	154987,5	-	17421,3	137566,2
Lubelskie	352660,5	-	111854,5	240806,0
Lubuskie	64950,7	5527,2	-	59423,4
Łódzkie	257941,3	-	72712,4	185228,9
Małopolskie	614950,6	4671,2	193836,8	416442,6
Mazowieckie	797210,4	-	473644,1	323566,2
Opolskie	82542,9	-	31083,6	51459,3
Podkarpackie	180190,0	3246,8	37809,6	139133,6
Podlaskie	241826,0	-	145038,3	96787,7
Pomorskie	350262,4	1531,8	198806,9	149923,8
Śląskie	480768,0	2484,1	274056,3	204227,7
Świętokrzyskie	120540,4	-	46962,5	73577,9
Warmińsko-mazurskie	141974,0	129,4	28350,7	113493,9
Wielkopolskie	233691,7	-	120591,2	113100,5
Zachodniopomorskie	214898,7	805,4	-	214093,4

^a Kwoty pochodzące z Regionalnego Funduszu Operacyjnego Województwa Lubelskiego i Regionalnego Funduszu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego, które przeznaczone zostały na finansowanie projektów realizowanych na obszarze całego kraju, przypisane zostały w 1/16 do każdego województwa.

Tabl. 9 (33). **Środki finansowe Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego przekazane na działania związane z kulturą według województw do końca 2015 r.**

Województwa	Ogółem	Fundusz Wymiany Kulturalnej	Konservacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego ^{a, b, c}	Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego ^{b, c}
w tys. zł				
Ogółem	353252,0	38253,6	276994,3	38004,2
Dolnośląskie	72078,1	2640,1	65089,6	4348,3
Kujawsko-pomorskie	1453,8	460,7	0,0	993,1
Lubelskie	14371,8	861,9	12857,7	652,3
Łódzkie	15825,4	839,4	13861,4	1124,6
Małopolskie	64876,3	10781,4	44399,7	9695,3
Mazowieckie	81740,6	15698,0	56897,0	9145,6
Podkarpackie	14671,5	735,1	13186,9	749,5
Podlaskie	3719,6	1007,4	0,0	2712,2
Pomorskie	41041,1	2527,5	34729,2	3784,3
Śląskie	24199,5	605,4	22021,1	1573,0
Świętokrzyskie	592,9	592,9	0,0	0,0
Warmińsko-mazurskie	13951,8	0,0	13951,8	0,0
Wielkopolskie	4060,7	1315,3	0,0	2745,4
Zachodniopomorskie	669,1	188,5	0,0	480,6

a Z pominięciem umów zawartych w roku 2016. **b** Łącznie z projektami dofinansowanymi z Funduszu Wymiany Dwustronnej. **c** Za miejsce realizacji przyjęto miejsce siedziby beneficjenta.

Tabl. 10 (34). **Wybrane dane bilansowe instytucji kultury według województw**

Stan w dniu 31 XII

Województwa a-2007 r. b-2010 r. c-2014 r. d-2015 r.	Aktywa (pasywa) ogółem	Aktywa trwałe	Aktywa obrotowe	Kapitały (fundusze) własne	Zobowiąza- nia i rezerwy na zobowią- zania
	w tys. zł				
Polska	6660439	5964669	695770	5569932	1090507
a	6660439	5964669	695770	5569932	1090507
b	9318865	8386991	931874	7872296	1446569
c	14158796	13091378	1067418	8757243	5401553
d	14911329	13770847	1140482	5285968	9625361
Dolnośląskie	633887	597765	36122	565345	68542
a	633887	597765	36122	565345	68542
b	859634	809876	49758	747691	111943
c	1162360	1112201	50159	796078	366282
d	1179011	1123672	55339	484971	694040
Kujawsko-pomorskie	241672	226769	14903	227809	13863
a	241672	226769	14903	227809	13863
b	321748	298789	22959	273063	48685
c	419413	392902	26511	310651	108762
d	436995	409663	27332	147831	289164
Lubelskie	182528	168725	13803	162336	20192
a	182528	168725	13803	162336	20192
b	257822	239216	18606	236554	21268
c	362810	345481	17329	260056	102754
d	406312	387315	18997	186595	219717
Lubuskie	101209	93770	7439	88033	13176
a	101209	93770	7439	88033	13176
b	189420	142289	47131	156576	32844
c	243291	217506	25785	150441	92850
d	247129	232315	14814	97576	149553
Łódzkie	310162	274428	35734	271636	38526
a	310162	274428	35734	271636	38526
b	431898	395398	36500	403209	28689
c	867597	816097	51500	461445	406152
d	879995	826971	53024	179562	700433
Małopolskie	634546	554393	80153	508722	125824
a	634546	554393	80153	508722	125824
b	1069619	938215	131404	846061	223558
c	1517760	1333097	184663	962053	555707
d	1571347	1382178	189169	570598	1000749
Mazowieckie	2234191	1955726	278465	1799007	435184
a	2234191	1955726	278465	1799007	435184
b	2740055	2431969	308086	2225195	514860
c	4239686	3867797	371889	2589493	1650193
d	4442920	4048800	394120	1702007	2740913

Tabl. 10 (34). **Wybrane dane bilansowe instytucji kultury według województw (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

Województwa a-2007 r. b-2010 r. c-2014 r. d-2015 r.	Aktywa (pasywa) ogółem	Aktywa trwałe	Aktywa obrotowe	Kapitały (fundusze) własne	Zobowią- zania i rezerwy na zobowią- zania
	w tys. zł				
Opolskiea	133262	125319	7943	108248	25014
b	197761	186350	11411	176108	21653
c	240138	226549	13589	185550	54588
d	235133	222459	12674	103750	131383
Podkarpackiea	305274	281819	23455	227039	78235
b	432327	407367	24960	353310	79017
c	493231	471931	21300	363060	130171
d	507194	485479	21715	260195	246999
Podlaskiea	100745	87486	13259	88389	12356
b	139752	128601	11151	132295	7457
c	396993	383631	13362	127324	269669
d	411911	391546	20365	77073	334838
Pomorskiea	373993	337092	36901	344078	29915
b	584955	533674	51281	535937	49018
c	1089379	1028665	60714	652512	436867
d	1241941	1178377	63564	376976	864965
Śląskiea	599330	530394	68936	520532	78798
b	769682	680559	89123	661495	108187
c	1273913	1178752	95161	677711	596202
d	1366971	1263948	103023	365584	1001387
Świętokrzyskiea	96325	85868	10457	64158	32167
b	212041	189009	23032	170341	41700
c	311123	296257	14866	208030	103093
d	310784	301525	9259	143703	167081
Warmińsko-mazurskie ...a	154397	143613	10784	139239	15158
b	272142	239933	32209	244325	27817
c	368566	341632	26934	250095	118471
d	421388	368249	53139	182182	239206
Wielkopolskiea	367390	324534	42856	309728	57662
b	505591	451747	53844	437096	68495
c	772588	704269	68319	493552	279036
d	773647	702625	71022	272133	501514
Zachodniopomorskiea	191528	176968	14560	145633	45895
b	334418	313999	20419	273040	61378
c	399948	374611	25337	269192	130756
d	478651	445725	32926	135232	343419

Tabl. 11 (35). **Wyniki finansowe instytucji kultury według województw**

Województwa a-2010 r. b-2014 r. c-2015 r.	Liczba jednostek	W których						
		wystąpił zysk brutto	wystąpiła strata brutto	wynik finan- sowy brutto=0	wystąpił zysk netto	wystąpiła strata netto	wynik finan- sowy netto=0	
Polska	a	4230	1627	2009	594	1620	2012	598
	b	4562	1521	2275	766	1520	2276	766
	c	4623	1891	1844	888	1888	1847	888
Dolnośląskie	a	309	109	167	33	109	167	33
	b	315	110	174	31	110	174	31
	c	316	130	150	36	130	150	36
Kujawsko-pomor- skie	a	234	86	99	49	85	99	50
	b	266	85	121	60	85	121	60
	c	268	108	99	61	108	99	61
Lubelskie	a	350	132	156	62	132	156	62
	b	366	87	193	86	87	193	86
	c	368	119	154	95	119	154	95
Lubuskie	a	115	45	50	20	45	50	20
	b	133	57	56	20	57	56	20
	c	137	66	47	24	66	47	24
Łódzkie	a	278	113	123	42	113	123	42
	b	306	101	145	60	101	145	60
	c	312	145	94	73	145	94	73
Małopolskie	a	375	179	148	48	179	148	48
	b	389	153	185	51	153	185	51
	c	392	154	167	71	153	168	71
Mazowieckie	a	557	220	252	85	218	253	86
	b	615	193	290	132	193	290	132
	c	625	249	231	145	247	232	146

Tabl. 11 (35). Wyniki finansowe instytucji kultury według województw (dok.)

Województwa a-2010 r. b-2014 r. c-2015 r.	Liczba jednostek	W których					
		wystąpił zysk brutto	wystąpiła strata brutto	wynik finan- sowy brutto=0	wystąpił zysk netto	wystąpiła strata netto	wynik finan- sowy netto=0
Opolskiea	104	48	49	7	48	49	7
b	105	42	51	12	42	51	12
c	110	52	41	17	52	41	17
Podkarpackiea	282	103	143	36	101	144	37
b	292	85	154	53	85	155	52
c	293	100	135	58	100	136	57
Podlaskiea	194	60	99	35	60	99	35
b	203	60	108	35	60	108	35
c	205	73	88	44	73	88	44
Pomorskiea	224	78	120	26	78	120	26
b	237	81	124	32	81	124	32
c	239	112	92	35	112	92	35
Śląskiea	370	149	194	27	147	195	28
b	388	144	196	48	143	196	49
c	389	179	166	44	179	166	44
Świętokrzyskiea	168	56	70	42	56	70	42
b	175	51	84	40	51	84	40
c	177	56	74	47	56	74	47
Warmińsko-ma- a	191	59	98	34	59	98	34
zurskie b	200	76	101	23	76	101	23
c	209	89	86	34	89	86	34
Wielkopolskiea	336	141	166	29	141	166	29
b	401	149	198	54	149	198	54
c	407	187	150	70	187	150	70
Zachodniopomor- a	143	49	75	19	49	75	19
skie b	171	47	95	29	47	95	29
c	176	72	70	34	72	70	34

Tabl. 12 (36). **Wybrane dane finansowe instytucji kultury według formy prawnej**

Wyszczególnienie a-2010 r. b-2014 r. c-2015 r.	Liczba jednostek	Przychody z cało- kształtu działalności	Koszty uzyskania przychodów z cało- kształtu działalności	Wynik finansowy brutto	Wynik finansowy netto	
						w tys. zł
Ogółem	a	4230	5940310	6029019	-87228	-89043
	b	4562	7103771	7218012	-113661	-115058
	c	4623	7969677	7877403	92358	91258
Państwowe jednostki organizacyjne	a	65	1008678	1020573	-11967	-12500
	b	55	1164314	1165528	-1169	-1827
	c	55	1436364	1380683	55643	55162
Gminne samorządowe jednostki organiza- cyjne	a	3830	3390497	3410780	-19610	-20203
	b	4155	4240057	4279921	-39264	-39608
	c	4199	4635360	4599992	35570	35209
Powiatowe samorządo- we jednostki organi- zacyjne	a	144	275881	278023	-2090	-2181
	b	153	287510	288570	-1049	-1130
	c	165	311992	313060	-1060	-1109
Wojewódzkie samorzą- dowe jednostki orga- nizacyjne	a	191	1265254	1319643	-53561	-54159
	b	199	1411890	1483993	-72179	-72493
	c	204	1585961	1583668	2205	1996

Tabl. 13 (37). **Wybrane dane finansowe instytucji kultury według województw**

Województwa a-2010 r. b-2014 r. c-2015 r.	Liczba jednos- tek	Liczba pracują- cych	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi				
			ogółem	w tym			
				dotacje do działal- ności podsta- wowej razem	w tym		
					budżetu państwa	budżetów jednostek samorzą- du teryto- rialnego	
w tys. zł							
Polska	a	4230	77458	5215913	4279399	715135	3482718
	b	4562	81526	6590304	5525398	1121688	4348269
	c	4623	83239	7188372	6010164	1178390	4704037
Dolnośląskie	a	309	6158	444315	376735	39245	332762
	b	315	6351	531988	451006	40950	403971
	c	316	6552	592788	488888	42171	441313
Kujawsko-pomorskie	a	234	3464	218341	187528	10145	173661
	b	266	3744	266038	224562	12227	211276
	c	268	3771	281287	234494	13140	220241
Lubelskie	a	350	4044	214419	192161	16268	175087
	b	366	4207	269768	237657	28428	207574
	c	368	4313	285694	249147	14972	232296
Lubuskie	a	115	1554	91054	75568	3156	72412
	b	133	1807	122948	107098	3606	102259
	c	137	1814	130306	113163	5525	107008
Łódzkie	a	278	4650	275730	237894	10903	199858
	b	306	4841	318416	281648	17870	259583
	c	312	4930	345930	304639	15823	282590
Małopolskie	a	375	8220	608493	473815	105562	361079
	b	389	8697	732001	550285	141701	404321
	c	392	8852	810709	601723	145128	445519
Mazowieckie	a	557	14566	1232837	927147	387561	518871
	b	615	14776	1618791	1338568	704065	628430
	c	625	15116	1853130	1553780	747070	733626

Tabl. 13 (37). **Wybrane dane finansowe instytucji kultury według województw (dok.)**

Województwa a-2010 r. b-2014 r. c-2015 r.	Liczba jednos- tek	Liczba pracują- cych	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi			
			ogółem	w tym		
				dotacje do działal- ności podsta- wowej razem	w tym	
					budżetu państwa	budżetów jednostek samorzą- du teryto- rialnego
w tys. zł						
Opolskie a	104	1972	127390	111898	4896	106838
b	105	1948	135010	119676	5138	112222
c	110	2015	143012	125994	3625	120420
Podkarpackie a	282	3966	214059	190243	5537	184309
b	292	4134	253660	225348	12141	210162
c	293	4209	260613	231022	8616	220804
Podlaskie a	194	2177	136087	120804	13242	106773
b	203	2288	170484	147517	13043	129970
c	205	2380	178247	155575	12665	141837
Pomorskie a	224	4320	308051	238420	35638	200892
b	237	4763	415783	336354	51649	282594
c	239	4839	447959	362886	58060	301093
Śląskie a	370	9328	587873	498173	36344	460248
b	388	9653	704153	593444	26373	555008
c	389	9767	758733	641848	46316	590470
Świętokrzyskie a	168	2077	126542	114289	7060	102231
b	175	2369	155013	135245	10864	123157
c	177	2481	157689	136605	5633	125641
Warmińsko-mazurskie a	191	2550	157046	139535	4843	134445
b	200	2647	182671	158484	9253	147901
c	209	2744	191548	165656	15772	148090
Wielkopolskie a	336	5354	272094	218370	21413	196090
b	401	5892	459893	396620	39491	356012
c	407	5984	486004	415431	36657	373777
Zachodniopomorskie a	143	3058	201582	176819	13322	157162
b	171	3409	253687	221886	4889	213829
c	176	3472	264723	229313	7217	219312

Tabl. 14 (38). **Wybrane dane bilansowe instytucji kultury według form własności**

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie a-2007 r. b-2010 r. c-2014 r. d-2015 r.	Rzeczowe aktywa trwałe	Środki trwałe				Zaliczki na środki trwałe w budo- wie
		razem	w tym			
			grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne, maszyny i środki transportu	
w tys. zł						
Ogółem						
a	5890550	5016660	685323	2601590	483605	286866
b	8278681	7627058	811524	4682025	734742	160738
c	12811661	11605869	1449432	7252691	1046538	366089
d	13484462	12758391	1451398	8168254	1171346	345618
Sektor publiczny						
a	5890550	5016660	685323	2601590	483605	286866
b	8278681	7627058	811524	4682025	734742	160738
c	12811661	11605869	1449432	7252691	1046538	366089
d	13484462	12758391	1451398	8168254	1171346	345618
własność państwo- wa						
a	1988275	1652294	343434	577259	127112	17390
b	2296779	2149201	360953	963786	249094	13358
c	3597425	3207063	900381	1221400	351714	154818
d	3775974	3408484	877020	1391975	393763	224104
własność Skarbu Państwa						
a	982879	770063	220612	206519	40778	2968
b	1079924	999436	201059	425827	153721	9417
c	2193043	1897019	725038	661739	229346	147344
d	2325646	1998691	708421	761733	249526	223764
własność pań- stwowych osób prawnych						
a	1005396	882231	122822	370740	86334	14422
b	1216855	1149765	159894	537959	95373	3941
c	1404382	1310044	175343	559661	122368	7474
d	1450328	1409793	168599	630242	144237	340
własność samorzą- dowa						
a	3902275	3364366	341889	2024331	356493	269476
b	5981902	5477857	450571	3718239	485648	147380
c	9214236	8398806	549051	6031291	694824	211271
d	9708488	9349907	574378	6776279	777583	121514

Tabl. 15 (39).Przychody z całokształtu działalności instytucji kultury według liczby pracujących i województw

Województwa a-2013 r. b-2014 r. c-2015 r.	Przychody z cało- kształtu działalności	W podmiotach o liczbie pracujących				
		poniżej 10 osób	10-49	50-249	250 i więcej osób	
w tys. zł						
Polska	a	6700033	850672	2415563	2664772	769026
	b	7103771	901677	2612005	2775239	814850
	c	7969677	929820	2847650	3193836	998371
Dolnośląskie	a	532401	68559	255945	178004	29893
	b	570197	69027	271283	200052	29835
	c	671559	69192	285202	215830	101335
Kujawsko-pomorskie	a	264311	42666	101621	94047	25977
	b	292568	49921	108433	107938	26276
	c	304268	54988	112250	108453	28577
Lubelskie	a	261496	69496	91505	100495	-
	b	286839	71798	101152	113889	-
	c	306602	74499	106930	125173	-
Lubuskie	a	129959	26899	65228	37832	-
	b	136507	25900	72684	37923	-
	c	145960	30603	67655	47702	-
Łódzkie	a	323059	51342	120260	117199	34258
	b	347211	56736	118745	138257	33473
	c	391895	54074	139540	160235	38046
Małopolskie	a	766258	73240	219932	300370	172716
	b	791543	80496	240527	288193	182327
	c	881762	79614	284477	309117	208554
Mazowieckie	a	1685606	104737	386561	814498	379810
	b	1736173	112964	412438	819922	390849
	c	2074148	119305	467220	1036924	450699

Tabl. 15 (39). **Przychody z całokształtu działalności instytucji kultury według liczby pracujących i województw (dok.)**

Województwa a-2013 r. b-2014 r. c-2015 r.	Przychody z cało- kształtu działalności	W podmiotach o liczbie pracujących			
		poniżej 10 osób	10-49	50-249	250 i więcej osób
w tys. zł					
Opolskie a	134478	12427	92120	29931	-
b	148954	13879	94848	40227	-
c	154324	16166	94136	44022	-
Podkarpackie a	248409	45656	133295	69458	-
b	271863	51013	143723	77127	-
c	292513	51229	153257	88027	-
Podlaskie a	182625	38426	66451	41061	36687
b	189086	39661	70530	42813	36082
c	200682	38790	76101	48074	37717
Pomorskie a	429048	53207	165013	210828	-
b	452444	50106	197025	205313	-
c	501594	54655	207612	239327	-
Śląskie a	687333	66594	269677	314309	36753
b	745371	67736	296922	341024	39689
c	820293	68193	322128	388461	41511
Świętokrzyskie a	160022	26347	76513	57162	-
b	171937	28588	89319	54030	-
c	182910	35703	87726	59481	-
Warmińsko-mazurskie .. a	184414	39860	94359	50195	-
b	201465	43470	103650	54345	-
c	211681	44170	110241	57270	-
Wielkopolskie a	465504	97024	170563	144985	52932
b	488239	106020	174209	131691	76319
c	532756	106153	198514	136157	91932
Zachodniopomorskie a	245110	34192	106520	104398	-
b	273374	34362	116517	122495	-
c	296730	32486	134661	129583	-

Tabl. 16 (40). **Aktywa razem w instytucjach kultury według liczby pracujących i województw**
Stan na dniu 31 XII

Województwa a-2013 r. b-2014 r. c-2015 r.	Aktywa razem	W podmiotach o liczbie pracujących				
		poniżej 10 osób	10-49	50-249	250 i więcej osób	
w tys. zł						
Polska	a	13174675	610723	3651728	6081303	2830921
	b	14158796	632924	3865571	6669496	2990805
	c	14911329	646779	3941623	7311102	3011825
Dolnośląskie	a	1116740	45440	382711	598833	89756
	b	1162360	61105	382802	633138	85315
	c	1179011	66516	364961	657028	90506
Kujawsko-pomorskie	a	420915	64951	109084	133374	113506
	b	419413	24241	121490	159898	113784
	c	436995	30868	126469	165058	114600
Lubelskie	a	345044	42035	111092	191917	-
	b	362810	51344	115629	195837	-
	c	406312	55347	118790	232175	-
Lubuskie	a	228888	45121	111031	72736	-
	b	243291	39707	131445	72139	-
	c	247129	32455	124786	89888	-
Łódzkie	a	783569	28748	331906	340278	82637
	b	867597	24336	373061	388992	81208
	c	879995	22971	180218	598183	78623
Małopolskie	a	1471275	34427	489668	404700	542480
	b	1517760	43134	479694	439788	555144
	c	1571347	40516	515739	437910	577182
Mazowieckie	a	3876424	97760	457034	1804768	1516862
	b	4239686	96285	407926	2173861	1561614
	c	4442920	93347	474171	2301343	1574059

Tabl. 16 (40). **Aktywa razem w instytucjach kultury według liczby pracujących i województw (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

Województwa a-2013 r. b-2014 r. c-2015 r.	Aktywa razem	W podmiotach o liczbie pracujących			
		poniżej 10 osób	10-49	50-249	250 i więcej osób
w tys. zł					
Opolskie a	219325	5349	128226	85750	-
b	240138	7279	131065	101794	-
c	235133	7069	120299	107765	-
Podkarpackie a	477616	21622	168105	287889	-
b	493231	25620	176458	291153	-
c	507194	26315	188188	292691	-
Podlaskie a	376438	30122	72109	52455	221752
b	396993	35412	75643	72529	213409
c	411911	45913	82774	76841	206383
Pomorskie a	956207	40107	401468	514632	-
b	1089379	37105	492402	559872	-
c	1241941	36829	613041	592071	-
Śląskie a	1152709	27878	280693	762795	81343
b	1273913	36769	332429	816328	88387
c	1366971	37128	332414	912198	85231
Świętokrzyskie a	295231	17122	119406	158703	-
b	311123	18363	131631	161129	-
c	310784	22790	119615	168379	-
Warmińsko-mazurskie .. a	344010	20400	151346	172264	-
b	368566	27941	161756	178869	-
c	421388	27384	209707	184297	-
Wielkopolskie a	730882	69621	170696	307980	182585
b	772588	81820	185693	213131	291944
c	773647	80549	197641	210216	285241
Zachodniopomorskie a	379402	20020	167153	192229	-
b	399948	22463	166447	211038	-
c	478651	20782	172810	285059	-

Tabl. 17 (41). **Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE**

Symbol	Kraje	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		w mln euro							
EU - 28	Unia Europejska - 28	137109,5	143361,2	142896,2	145608,9	140205,3	141335,8	140255,6	142401,1
BE	Belgia	4221,5	4397,6	4632,7	4666,9	4890,2	5252,0	5050,0	5065,9
BG	Bułgaria	228,9	305,3	252,8	272,6	285,5	317,5	317,6	630,0
CZ	Czechy	1602,9	1853,5	1993,7	2056,9	1971,1	1869,7	1804,4	1819,1
DK	Dania	3981,7	4294,6	4310,2	4323,1	4478,7	4669,6	4693,7	4654,7
DE	Niemcy	19613,0	19981,0	20517,0	20992,0	21550,0	21714,0	22707,0	23493,0
EE	Estonia	331,2	384,3	330,8	312,2	315,4	315,8	391,1	394,5
IE	Irlandia	1440,7	1667,1	1639,8	1482,0	1406,4	1400,8	1366,1	1424,8
EL	Grecja	1417,0	1682,0	1554,0	1253,0	1292,0	1269,0	1191,0	1075,0
ES	Hiszpania	16933,0	18140,0	17648,0	17861,0	16214,0	12653,0	11809,0	11992,0
FR	Francja	25281,0	26407,0	27483,0	28558,0	29099,0	29952,0	30938,0	31118,0
HR	Chorwacja	430,1	460,1	449,0	478,0	419,7	536,4	640,1	577,3
IT	Włochy	13572,0	13629,0	14001,0	12422,0	8333,0	11391,0	12070,0	11810,0
CY	Cypr	205,2	225,4	227,5	224,5	234,6	195,5	164,3	151,2
LV	Łotwa	384,4	443,0	329,9	291,5	322,1	336,5	359,4	398,7

Tabl. 17 (41) **Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE**
(dok.)

Symbol	Kraje	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		w mln euro							
LT	Litwa	299,7	366,6	328,9	268,1	298,1	273,3	286,8	325,0
LU	Luksemburg	461,5	448,2	492,0	483,9	493,6	544,1	609,1	620,6
HU	Węgry	1529,1	1585,4	1330,6	1744,9	1777,0	1927,2	1830,0	2081,6
MT	Malta	31,6	38,2	44,9	51,5	58,3	66,3	68,1	88,4
NL	Holandia	9283,0	10608,0	11132,0	11101,0	10808,0	10382,0	10013,0	9924,0
AT	Austria	2961,9	2850,7	2898,8	2868,0	2893,0	2976,1	3005,5	3007,2
PL	Polska	3553,9	4688,4	4078,0	5001,9	4876,2	4578,1	4361,6	4822,7
PT	Portugalia	1796,6	1905,5	2005,2	1971,2	1752,0	1545,4	1538,1	1556,6
RO	Rumunia	1354,6	1541,7	1275,6	1313,7	1409,9	1338,3	1252,8	1429,7
SI	Słowenia	430,2	620,7	632,4	803,6	694,4	673,6	645,7	629,0
SK	Słowacja	470,5	565,3	665,2	677,6	679,2	661,7	667,3	704,9
FI	Finlandia	1952,0	2092,0	2145,0	2287,0	2352,0	2394,0	2981,0	2970,0
SE	Szwecja	3599,2	3767,5	3521,5	4099,5	4376,7	4519,2	4834,9	4759,8
UK	Wielka Brytania	19743,1	18413,1	16976,5	17743,4	16925,2	17583,6	14659,8	14877,4

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Tabl. 18 (42). **Udział wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w wydatkach ogółem w krajach UE**

Symbol	Kraje	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		w %							
EU - 28	Unia Europejska - 28	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1
BE	Belgia	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3
BG	Bułgaria	1,9	2,2	1,7	2,0	2,0	2,2	2,0	3,5
CZ	Czechy	2,9	2,9	3,1	3,1	2,8	2,6	2,7	2,8
DK	Dania	3,4	3,5	3,3	3,1	3,2	3,2	3,3	3,2
DE	Niemcy	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
EE	Estonia	6,0	5,9	5,1	5,2	5,1	4,5	5,4	5,2
IE	Irlandia	2,0	2,1	2,1	1,4	1,8	1,9	1,9	2,0
EL	Grecja	1,3	1,4	1,2	1,1	1,2	1,2	1,1	1,2
ES	Hiszpania	4,0	3,9	3,6	3,6	3,3	2,5	2,5	2,6
FR	Francja	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5
HR	Chorwacja	2,2	2,1	2,1	2,3	1,9	2,6	3,1	2,8
IT	Włochy	1,8	1,7	1,7	1,6	1,0	1,4	1,5	1,4
CY	Cypr	3,1	3,1	2,9	2,8	2,8	2,4	2,2	1,8
LV	Łotwa	5,0	4,9	4,0	3,7	4,1	4,1	4,3	4,5
LT	Litwa	2,9	2,9	2,7	2,3	2,2	2,3	2,3	2,6
LU	Luksemburg	3,3	3,0	3,0	2,8	2,7	2,8	3,0	3,0
HU	Węgry	3,0	3,0	2,8	3,6	3,5	4,0	3,6	4,0
MT	Malta	1,3	1,5	1,7	1,9	2,1	2,2	2,1	2,5
NL	Holandia	3,6	3,8	3,7	3,7	3,6	3,4	3,3	3,2
AT	Austria	2,1	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7
PL	Polska	2,6	2,9	2,9	3,0	2,9	2,8	2,6	2,8
PT	Portugalia	2,3	2,3	2,3	2,1	2,0	1,9	1,8	1,7
RO	Rumunia	2,8	2,8	2,6	2,6	2,7	2,7	2,5	2,7
SI	Słowenia	2,9	3,7	3,6	4,5	3,8	3,9	3,0	3,4
SK	Słowacja	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
FI	Finlandia	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,5	2,5
SE	Szwecja	2,0	2,1	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1
UK	Wielka Brytania	2,1	2,1	2,1	2,0	1,9	1,8	1,6	1,5

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Tabl. 19 (43). **Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rekreację, kulturę i religię w krajach UE**

Symbol	Kraje	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
		w % PKB							
EU - 28	Unia Europejska - 28	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
BE	Belgia	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3
BG	Bułgaria	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,5
CZ	Czechy	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,2
DK	Dania	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
DE	Niemcy	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
EE	Estonia	2,0	2,3	2,3	2,1	1,9	1,8	2,1	2,0
IE	Irlandia	0,7	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
EL	Grecja	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6
ES	Hiszpania	1,6	1,6	1,6	1,7	1,5	1,2	1,1	1,2
FR	Francja	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
HR	Chorwacja	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,2	1,5	1,3
IT	Włochy	0,8	0,8	0,9	0,8	0,5	0,7	0,8	0,7
CY	Cypr	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9
LV	Łotwa	1,7	1,8	1,8	1,6	1,6	1,5	1,6	1,7
LT	Litwa	1,0	1,1	1,2	1,0	1,0	0,8	0,8	0,9
LU	Luksemburg	1,3	1,2	1,4	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
HU	Węgry	1,5	1,5	1,4	1,8	1,8	1,9	1,8	2,0
MT	Malta	0,5	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1
NL	Holandia	1,5	1,7	1,8	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5
AT	Austria	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
PL	Polska	1,1	1,3	1,3	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2
PT	Portugalia	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9
RO	Rumunia	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0
SI	Słowenia	1,2	1,6	1,7	2,2	1,9	1,9	1,8	1,7
SK	Słowacja	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
FI	Finlandia	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,5	1,4
SE	Szwecja	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
UK	Wielka Brytania	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,7	0,7

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

Tabl. 20 (44).Przeciętne wydatki gospodarstw domowych według kategorii

Lp.	Kraje	Ogółem	Wydatki na kulturę razem	Sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku i obrazu	Kamery, akcesoria do sprzętu fotograficznego i kinematograficznego	Sprzęt służący do przetwarzania informacji	Nośniki do nagrywania	Naprawa sprzętu audio-wizualnego, fotograficznego i do przetwarzania informacji
1	Unia Europejska – 28	25016	854	89	22	92	35	9
2	Belgia	31264	1171	88	28	123	68	13
3	Bułgaria	9334	156	4	1	6	1	2
4	Czechy	13161	615	86	16	75	24	8
5	Dania	28560	1593	211	38	247	87	7
6	Niemcy	28367	1188	103	44	142	82	11
7	Estonia	10421	380	68	13	58	12	4
8	Irlandia	33262	1620	95	33	130	76	9
9	Grecja	29974	555	68	8	52	9	4
10	Hiszpania	30884	884	130	23	91	36	20
11	Francja	27627	1001	129	28	114	68	3
12	Chorwacja	17264	499	27	3	19	4	–
13	Włochy	28393	761	78	–	34	–	40
14	Cypr	44641	1085	126	25	127	21	21
15	Łotwa	11381	369	49	8	24	7	4
16	Litwa	14730	311	25	8	53	10	4
17	Luksemburg	45171	1098	133	55	202	64	6
18	Węgry	14017	468	30	7	37	8	2
19	Malta	26590	1069	88	30	208	25	30
20	Holandia	30288
21	Austria	33219	1569	203	60	216	111	15
22	Polska	15263	671	59	15	40	13	5
23	Portugalia	23357	698	37	9	50	22	6
24	Rumunia	9623	202	12	2	6	1	1
25	Słowenia	25514	913	102	25	90	18	3
26	Słowacja	15041	443	62	11	29	10	4
27	Finlandia	26998	1148	121	32	160	44	5
28	Szwecja	26366	1378	161	–	–	37	–
29	Wielka Brytania	23692	1227	104	27	139	81	6

Źródło: Eurostat's Database <http://ec.europa.eu/eurostat>
Dane pobrano z bazy Eurostatu w dniu 20.10.2016 r.

produktów i usług kulturalnych w krajach UE w 2010 r.

Instrumenty muzyczne	Muzea, biblioteki, ogrody zoologiczne	Telewizyjne i radiowe opłaty licencyjne, abonamenty, wypożyczenie sprzętu i akcesoriów związanych z kulturą	Książki	Gazety i czasopisma	Artykuły piśmienne, malarские, kreślarskie	Sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku (włącznie ze słuchawkami)	Kina, teatry, koncerty (wyłączając usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach)	Usługi muzyków, klaunów, artystów i fotografów na prywatnych imprezach	Lp.
w PPS									
10	10	200	93	123	43	18	67	32	1
16	42	243	151	168	88	22	93	28	2
-	1	93	12	21	9	-	5	1	3
4	19	158	55	80	17	9	54	11	4
20	20	433	112	189	27	49	112	43	5
-	14	281	145	195	-	35	92	46	6
5	3	33	50	59	13	5	37	19	7
24	12	431	126	235	54	46	141	208	8
2	1	83	95	125	40	6	54	9	9
8	8	77	146	94	48	11	112	80	10
11	15	224	119	118	63	19	75	15	11
1	2	183	103	87	31	2	28	9	12
4	19	131	114	150	35	5	74	50	13
12	6	163	170	181	67	8	79	79	14
2	4	97	35	79	18	2	32	8	15
1	9	52	35	48	20	9	32	5	16
32	-	126	197	101	82	41	54	4	17
1	5	195	63	61	28	5	25	2	18
9	2	280	117	97	66	25	76	16	19
.	20
30	20	224	154	230	71	41	163	33	21
3	3	301	75	47	29	10	23	49	22
3	8	82	86	89	178	3	117	7	23
-	-	121	13	37	2	2	5	1	24
22	5	328	60	162	53	9	20	18	25
1	2	155	39	74	26	5	21	6	26
21	12	240	69	291	20	39	77	19	27
26	9	327	-	146	-	32	96	18	28
10	30	336	79	149	38	45	102	80	29